

ISSN 1300-2805

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR YÜKSEKOKULU

Cilt: III

Sayı: 3

Temmuz 1998

BEDEN EĞİTİMİ
ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ

JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: III

Issue: 3

July 1998

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sports Sciences

Sahibi
Owner

Prof. Dr. Enver HASANOĞLU
Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni
Editör -in- Chief

Prof. Dr. Kemal TAMER
Beden Eğitimi ve Spor Y.O. Müdürü

Yazı İşleri Sorumlusu
Editör

Doç. Dr. İbrahim YILDIRAN

Prof. Dr. Kemal TAMER
Doç. Dr. A.Faik İMAMOĞLU
Doç. Dr. Yaşar SEVİM
Doç. Dr. A. Azmi YETİM
Doç. Dr. İbrahim YILDIRAN
Doç. Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Doç. Dr. Özbay GÜVEN
Doç. Dr. Mehmet GÜNAY
Doç. Dr. Güner EKENCİ
Yrd.Doç. Dr. Ömer ŞENEL

Yayın Kurulu
Editorial Board

Bu Sayının Hakemleri
Scientific Advisers of this Issue

Prof. Dr. Kemal TAMER (Gazi Ü.)
Doç. Dr. Gülfem ERSÖZ (Ankara Ü.)
Doç. Dr. A. Faik İMAMOĞLU (Gazi Ü.)
Doç. Dr. Erdal ZORBA (Muğla Ü.)
Doç. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ (Gazi Ü.)
Doç. Dr. Hakan KIRIMLI (Bilkent Ü.)
Doç. Dr. İbrahim YILDIRAN (Gazi Ü.)
Doç. Dr. Fehmi TUNCEL (Ankara Ü.)
Doç. Dr. Suat KARAKÜÇÜK (Gazi Ü.)

Yayın ve Dağıtım Koordinatörlüğü
Coordinators

Dr. Fatih YENEL
Arş. Gör. Murat ÖZMADEN

Yazışma Adresi
Correspondence address

Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
06500 Teknikokullar/ANKARA
Tel: (312) 222 50 57 Fax: (312) 212 22 74
ÖZEN MATBAACILIK Tel: 341 12 08 Fax: 341 12 08
Elvide BAĞDATLI

Baskı
Dizgi

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayınlanır.
JJP.EJSJS. is published quarterly
ISSN 1300 - 2805

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
Cilt: III **Sayı: 3** **Temmuz 1998**

İÇİNDEKİLER

HAREKET ve ANTRENMAN BİLİMLERİ

1. İbrahim CİCİOĞLU Farklı Sistem ve Kriterlerle Yapılan Özel Yetenek
Nevin GÜNDÜZ Sınavları ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulla-
Oktay ÇİMEN rına veya Bölümlerine Giren Öğrencilerin Fiziksel
MacideTÜZÜN ve Fizyolojik Profillerinin Belirlenmesi ve
Mehmet GÜNAY Karşılaştırılması.....1-10
2. Erdal ZORBA Sigara İçen / İçmeyen ve Spor Yapan/ Yapmayan
M. Akif ZİYAGİL Üniversite Öğrencilerinin Bazı Fizyolojik ve
Antropometrik Özelliklerinin Karşılaştırılması.11-20

SPORDA PSIKO-SOSYAL ALANLAR

3. İbrahim YILDIRAN Eski Sibirya-Altay Bölgesi Kayakçılığının Hippod
(At Ayaklı)'lar Efsanesi İle İlişkisi.....21-28
4. Suat KARAKÜÇÜK Üniversiteler Arası Spor Organizasyonlarına Katılan
Ömer ŞENEL Sporcu-Öğrencilerin Katılım Amaçları ve Beklentileri
Üzerine Bir Araştırma.....29-38

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR ÖĞRETİMİ

5. Asuman S.SARAÇ ALOĞLU Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Giriş
Niteliklerinin Öğrenme Düzeyine Etkisi.....39-60

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

6. Azmi YETİM Spor Yöneticilerinin Yönetimde İnsan İlişkilerinde
A.Faik İMAMOĞLU Benimsedikleri Yaklaşımlar.....61-70
Zafer ÇİMEN

Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yayınıdır.

JOURNAL of PHYSICAL EDUCATION and SPORTS SCIENCES
Volume: III **Issue: 3** **July 1998**

CONTENTS

MOVEMENT AND TRAINING SCIENCES

1. İbrahim CİCİOĞLU Determination and Comparison of Physical and
Nevin GÜNDÜZ Physiological Profiles of Students Registered to
Oktay ÇİMEN Different Departments or School of Physical Education
Macide TÜZÜN and Sports with Different Exam Systems and
Mehmet GÜNAY Criterias.....1-10
- 2 Erdal ZORBA Relationship Between Smokers/Nonsmokers and Doing
M Akif ZİYAGİL Sports/Sedentary Comparison of Some Physiological and
Anthropometric Measurement at the University
Students.....11-20

PSYCHO-SOCIAL AREAS IN SPORT

3. İbrahim YILDIRAN Relation of Skiing in Ancient Siberia-Altay Region with
Legend of Hippopod (Horse-Footed men).....21-28
4. Suat KARAKÜÇÜK A Study on Participation Aims and Expectations of
Ömer ŞENEL Student Athletes Participated into Sport Organizations
Among Universities.....29-38

TEACHING IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

5. Asuman S.S ARACALOĞLU The Effects of Entry Characteristics on Achievement of
Rana VAROL Propective Physical Education and Sports Teachers.....39-60
Fehime HASLOFÇA

SPORTS MANAGEMENT SCIENCES

6. Azmi YETİM Accepted Approaches of Sport Managers in Human
A.Faik İMAMOĞLU Relations.....61-70
Zafer ÇİMEN

FARKLI SİSTEM VE KRİTERLERLE YAPILAN ÖZEL YETENEK SINAVLARI İLE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULLARINA VEYA BÖLÜMLERİNE GİREN ÖĞRENCİLERİN FİZİKSEL VE FİZYOLOJİK PROFİLLERİNİN BELİRLENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

İbrahim CİCİOĞLU *
Nevin GÜNDÜZ **
Oktay ÇİMEN *
MacideTÜZÜN ***
Mehmet GÜNAY *

ÖZET

Yapılan çalışmanın amacı, farklı sistem ve kriterlerle yapılan özel yetenek sınavı ile çeşitli beden eğitimi ve spor yüksekokullarına veya bölümlerine giren bayan ve erkek öğrencilerin fiziksel ve fizyolojik profillerinin belirlenmesi ve karşılaştırılmasıdır. Çalışmaya Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan 11 bayan, 42 erkek, Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan 10 bayan, 35 erkek, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünden 8 bayan 21 erkek, ODTÜ Beden Eğitim ve Spor Bölümü'nden 6 bayan, 15 erkek öğrenci olmak üzere toplam 148 öğrenci (35 bayan, 113 erkek) gönüllü denek olarak katıldılar. Deneklerin genel yaş, boy ve vücut ağırlığı ortalamaları; bayanlar, 18.71 ± 1.68 yıl, 164.14 ± 6.11 cm, 55.00 ± 6.05 kg. erkekler, 19.28 ± 1.42 yıl, 177.47 ± 7.14 cm ve 68.68 ± 6.50 kg olarak tespit edildi. Ölçümlerin istatistiksel analizi Duncan's Multiple Range Test ile yapıldı.

Ölçümler sonucunda gruplar arasında bazı parametreler hariç önemli farklılıklar tespit edilemedi. Deneklerin vücut ağırlıkları, dinamometrik kuvvet değerleri, istirahat kalp atım sayıları, vücut yağ yüzdeleri arasında bazı önemli farklılıklar görülürken MaxV02, anaerobik güç, esneklik, reaksiyon zamanı, kan basıncı, VC, FVC, FEV1 gibi parametreler arasında önemli farklılıklar bulunamadı. Sonuç olarak farklı sınav yöntemi ve kriterlerle alınan öğrenciler arasında fiziksel ve fizyolojik olarak çok büyük farklılıkların olmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aerobik Kapasite, Anaerobik Güç, İstirahat Kalp Atım Sayısı, Akciğer Fonksiyonları, Vücut Kompozisyonu, Yetenek Sınavı.

DETERMINATION AND COMPARISON OF PHYSICAL AND PHYSIOLOGICAL PROFILES OF STUDENTS REGISTERED TO DIFFERENT DEPARTMENTS OR SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS WITH DIFFERENT EXAM SYSTEMS AND CRITERIAS

SUMMARY

The purpose of this study was to determine and to compare physical and physiological profiles of students registered to different Departments or School of PES with different exam systems and criterios. Totally 148 students (35 female, 113 male) were participated to this study

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/ANKARA
** Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/ANKARA
*** ODTÜ Beden Eğitimi ve Spor Bölümü/ANKARA

from Gazi University School of PES (11 female, 35 male), Erciyes University School of PES (10 female, 21 male), Ankara University Department of PES (8 female, 21 male) METU Department of PES (6 female, 15 male). The mean age, height, body weight of subjects were for female 18.71 \pm 1.68 year, 164.14 \pm 6.11 cm, 55.00 \pm 6.05 kg, for male, 19.28 \pm 1.42 year, 177.47 \pm 7.14 cm and 68.68 \pm 6.50 kg. Statistical analysis of data were done by Duncan's Multiple Range Test.

At the end of the measurements, results showed that although there were some significant differences between schools in body weight, dynamometric measurements, resting heart rate, body fat percentage, there were no significant differences in MaxV02, anaerobic power, flexibility, reaction time, blood pressure, VC, FVC, FEV1. Consequently results showed that there were no big differences between students that entered different PES departments with different exams and criterias.

Key Words: Aerobic Capacity, Anaerobic Power, Resting Heart Rate, Lung Functions, Body Composition, Talent Identification.

GİRİŞ VE AMAÇ

Günümüzde öğretmen yetiştirmenin önemi bir kat daha artmıştır. Bunun nedeni ise kaliteli insan gücüne olan ihtiyaçtır. Kalitenin ve verimliliğin belirleyici olduğu günümüz toplum yaşantısında bu özelliklere sahip insanı yetiştirecek olan öğretmene de büyük görevler düşmektedir. Bu yüzden, öğretmen adaylarının seçimi ve yetiştirilmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Etkili bir öğretimde ve ürünün verimliliğinde, öğretmen kalitesinin önemi büyüktür. Eğitim ve öğretimin verimi arttırılmak ve geliştirilmek isteniyorsa öncelikle okul ve genel eğitim sistemi düzeyinde öğretmen kalitesinin yükseltilmesine yönelmenin en akılcı yol olduğu kabul edilmelidir (Bilge 1988, Yükseler 1996).

Kaliteli bir öğretmen, kaliteli öğrenci seçimiyle yakından ilişkilidir. Morris ve Stiehl (Tamer, 1988) beden eğitimi öğretmeninin uygulamada başarıya ulaşabilmesi için sahip olması gereken becerilerini;

- 1- Öğrenci ile etkili bir iletişim kurabilmek,
- 2- Öğrenciler ile kişisel ilişkileri geliştirebilmek,
- 3- İyi bir eğitim ortamı hazırlayabilmek,
- 4- Karar vermede öğrencilerin katkıda bulunmalarını sağlayabilmek, şeklinde dört grupta toplamıştır (Tamer, 1988).

Bir beden eğitimi öğretmeni bu özellikleri yerine getirebilmesi ve bu yönde davranışlar kazanıp geliştirebilmesi için; zihinsel yeterlilik, alan bilgisi, öğrenci gelişim ve öğretim bilgisi ile istenilen kişilik özelliklerinin temel bir alt yapısı olan kişilerin öğretmen adayı olarak seçilmesi ve yetiştirilmesi gerekmektedir (Tamer, 1988). Bunun için sadece fiziki yeterlilik değil, akademik başan düzeyi de dikkate alınarak değerlendirilmelidir (GSGM, 1990).

Beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi konusu diğer alanlardaki öğretmen yetiştirme konusundan ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmeni

yetiştirilmesi amacıyla alınan öğrencilerin seçim sistemi, üzerinde tartışılması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerika gibi bir çok batı ülkesinde, beden eğitimi öğretmeni adaylarını fiziki yetenek sınavına tabi tutmadan kabul etmekte, bazılarında ise fiziki yetenek sınavı ile birlikte akademik başarıları dikkate alınarak aday secimi yapılmaktadır. Görüldüğü gibi standart ve tek tip bir öğretmen adayı seçme yöntemi bulunmamaktadır. Uygulamalar ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gibi üniversiteden üniversiteye de farklılık göstermektedir (Tamer, 1988).

Ülkemizde beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacıyla, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve bölümlerine alınan öğrenciler uzun yıllar her üniversitenin kendisinin geliştirip uyguladığı fiziki yetenek sınavı yöntemiyle yapılmaktaydı. Ancak 1994-1995 öğretim yılından itibaren isteyen üniversitelerin katılımı ile ÖSYM'nin sorumluluğunda "Merkezi Sistem" adıyla yine beceriye dayalı yetenek sınav sistemiyle öğrenci alımı yapılmaya başlandı. Bu uygulamada akademik başarı kriteri olarak ÖSS sınavını kazanma taban puanı olan 105 puan kabul edildi. Bu uygulamaya 1995-1996 öğretim yılında 10, 1996-1997 öğretim yılında 5 üniversite katılmıştır (Arslan, 1997).

Bütün bu bilgiler ışığında yapılan bu çalışmada, akademik başarının ağırlıklı olduğu bir sistem, merkezi sistem ve akademik başarının ikinci derecede önemli olduğu üniversitelerin kendilerinin hazırladığı sınav sistemi gibi üç farklı uygulama ile öğrenci alan üniversitelerin aldıkları öğrencilerin bazı fiziksel ve fizyolojik özelliklerinin karşılaştırılması ve hangi sistemle daha kaliteli öğrenci alındığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Yapılan çalışmada 1995-1996 öğretim yılında farklı sınav sistemleri ile değişik üniversitelerin beden eğitimi ve spor yüksekokulu veya bölümlerine girmiş 33 bayan, 113 erkek toplam 148 öğrenci denek olarak katıldılar. Çalışmaya katılan üniversitelerden Gazi Üniversitesi (11 bayan, 42 erkek), ve Erciyes Üniversitesi (10 bayan, 35 erkek) 105 ÖSS puanı ile sınava öğrenci kabul eden ÖSYM'nin organize ettiği merkezi sistem sınavı ile öğrenci alırken, Ankara Üniversitesi (8 bayan, 21 erkek) 110 ÖSS puanı ile ODTÜ ise (6 bayan, 15 erkek) 120 ÖSS puanı ve bu puanın ağırlığını %50 tutarak kendi hazırladıkları fiziki yetenek sınavı ile öğrenci almışlardır. Yapılan çalışma ile amaçlanan farklı sistem ve kriterlerle beden eğitimi ve spor bölümlerine giren öğrencileri fiziksel ve fizyolojik yönden karşılaştırmaktır.

Deneklerin seçimi;

Deneklerin seçiminde rastgele örnekleme (random) metodu kullanılmış ve 1995-1996 öğretim yılında dört üniversitenin beden eğitimi bölümlerine girmiş ve 1.sınıf veya hazırlık okulunda okuyan öğrenciler seçilmiştir. Deneklerin yaş, boy ve vücut ağırlıkları

ortalamaları şu şekildedir;

Gazi Üniversitesi bayan (n= 11) 19.45 ± 1.91 yıl, 160.91 ± 4.97 cm, 54.00 ± 5.00 kg, erkek (n= 42) 18.69 ± 1.00 yıl, 176.79 ± 6.80 cm, 70.23 ± 6.41 kg, Erciyes Üniversitesi bayan (n= 10) 19.20 ± 2.25 yıl, 163.90 ± 7.11 cm, 53.50 ± 3.83 kg, erkek (n= 35) 19.92 ± 1.56 yıl, 179.86 ± 7.84 cm, 69.71 ± 81.8 kg, Ankara Üniversitesi bayan (n= 8) 18.37 ± 1.40 yıl, 167.75 ± 6.73 cm, 58.00 ± 6.78 kg, erkek (n= 21) 19.00 ± 1.78 yıl, 178.33 ± 7.27 cm, 70.14 ± 6.54 kg, ODTÜ bayan (n= 6) 17.83 ± 1.16 yıl, 164.00 ± 6.26 cm, 54.50 ± 6.62 kg, erkek (n= 15) 19.53 ± 1.35 yıl, 174.93 ± 6.68 cm, 64.66 ± 4.89 kg'dır.

Testler ye Kullanılan Araçlar;

Seçilen öğrenci deneklerin hepsi testlere öğleden sonra tabi tutuldular. Deneklere önce testler ve cihazlar hakkında bilgi verildi. Denekler testleri şort, tişört ve spor ayakkabısı giymiş şekilde yaptılar ve denekler testlerden önce herhangi bir ağır fiziki egzersiz yapmamaları konusunda uyarılmıştı.

Fiziksel performans laboratuvarına gelen denekler kişisel bilgi formunu doldurduktan sonra fiziki uygunluk testlerine katıldılar. Fiziki uygunluk testleri iki ayrı yerde yapıldı. Aerobik kapasiteyi belirlemek için yapılan Mekik-Koşu Testi spor salonunuda yapılırken diğer testlerin hepsi fiziksel performans laboratuvarında yapıldı.

Bu çalışmadaki veriler, aşağıdaki test ve araçlar kullanılarak elde edilmiştir;

1- Deneklerin boy ve vücut ağırlıkları ecza tipi boy ve ağırlık ölçen tartı aleti ile yapıldı, denekler tartılırken üzerlerinde sadece şort vardı.

2- İstirahat kalp atım sayılan laboratuvarında 15 dakika sırt üstü uzandıktan sonra steteskop kullanılarak dinleme metodu ile ölçüldü (Tamer 1996).

3- Kan basıncı ölçümü için şişebilen standart tansiyon aleti (Sphygmomanometre) kullanıldı ve kan basıncı ölçümü denekler oturur pozisyonda iken yapıldı.

4- Deri altı yağ tabakası ölçümü Holtain Skinfold Kaliper ile deri altı yağ tabakası değerlerinden (bayanlarda triceps ve suprailiac, erkeklerde subscapula ve bacak) vücut yağ yüzdesini tahmin edebilmek için Sloan ve Weir formülü kullanıldı (Tamer 1995).

5- Reaksiyon zamanı ölçümü Power 2000 reaksiyon aleti kullanılarak yapıldı

6- Esneklik ölçümü Otur ve Uzan testi ile esneklik sehpası kullanılarak yapıldı.

7- Sırt ve bacak kuvveti Sırt-Bacak Dinamometresi ile, el pençe kuvveti ise ayarlanabilir el dinamometresi ile ölçüldü.

8- Anaerobik güç ölçümü için dikey sıçrama sehpasında belirenen dikey sıçrama mesafesi ve vücut ağırlığından yararlanılarak Lewis Nomogramını göre bulundu (Fox 1988, Tamer 1995).

9- Aerobik kapasite spor salonunda yapılan Mekik-Koşu testi ile belirlendi (Tamer 1995).

10- Deneklerin Akciğer Fonksiyonları Vitalograf Spirometre kullanılarak ölçüldü.

BULGULAR

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Bayan Deneklerin Değerleri ve Karşılaştırılması

* P<0.05 ** P<0.01	X1 Gazi Ün. (n=11)	X2 Ercives Ün. (n=10)	X3 Ankara Ün. (n=8)	X4 ODTÜ (n=6)	GRUPLAR ARASINDAKİ FARK					
					x1 -x2	x1-x3	x1-x4	x2-x3	x2-x4	x3-x4
Yaş (yıl)	19.45 + 1.91	19.20 ± 1.25	18.37 ± 1.40	17.83 ± 1.16	2.5	1.08	1.61*	.83	-1.36	.83
Boy (cm)	160.91 ±4.37	163.90 ±7.11	167.75 ±6.73	164.00 + 6.26	.50	-6.84	-3.09	-3.85	-.10	3.85
V. Ağırlığı (kg)	54.00 ±5.00	53.50 ±5.83	58.00 ±6.78	54.50 + 6.62	.50	-4.00*	0.50	-4.50*	-1.00	4.50*
Sis. K.B. (mmHg)	9.54 ±0.68	11.20 ±1.54	9.37 ±0.91	10.16 ±0.75	-1.66	0.17	-0.62	1.83	1.04	-1.83
Dıas K.B. (mmHg)	7.45 ±0.52	8.00 ± 1.33	7.37 ±0.91	8.00 ±0.63	-.55	.08	.55	.63	.00	-.63
Esneklik (cm)	36.36 ±5.74	34.20 ±3.32	36.00 ±4.00	90.83 ±6.01	2.16	.36	5.53	-1.80	3.37	5.17
Bacak Kuv. (Kg)	147.17 ±3.28	185.00 ±8.00	193.10 ±4.96	190.20 ±4.78	* -37.33	* -19.0	* -43.0	-8.10	-5.20	2.90
Sırt Kuv. (Kg)	89.45 ±29.4	70.40 ± 17.95	77.00 ±6.28	103.83 ±26.12	19.05	12.5	-14.4	-6.60	* -33.4	* -26.8
Sağ Pcn. Kuv (Kg)	28.00 ±3.19	26.10 ±2.88	32.37 ±4.65	29.16 ±4.44	1.90	-4.37	-1.16	-6.27	-3.06	3.21
Sol Pcn. Kuv. (Kg)	25.72 ± 2.72	25.50 ±4.42	30.37 ±2.77	27.33 ±5.24	22	-4.65	-1.61	4.87*	-1.83	3.04
MaksV02 (ml/kg/dk)	41.81 ±2.82	37.10 ±3.07	38.37 ±3.11	38.37 ±3.11	4.71	3.44	-.02	-1.27	*4.73	3.46
Anacr Güç (kgm/sn)	68.55 ± 11.78	68.30 ±9.53	75.00 ±8.91	70.00 ± 16.40	.25	-9.45	-1.45	-6.70	-1.70	5.00
İKAS (Atım/dk)	70 18 ±6.83	74.20^ ±4.05	77.50 ±7.07	81.16 ± 11.54	-4.02	-7.32	-10.9*	-3.30	-6.96	-3.66
V. Yağ%	17.54 ± 3.50	19.50 ±2.22	18.87 ± 1.88	17.66 ±2.07	-1.96	-1.33	-.12	.63	1.84	1.21
Sağ Ses Rcak. (sn)	0.14 ±0.01	0.14 ±0.02	0.16 ± 0.03	0.14 ±0.02	.00	-.02	.00	.02	.00	.02
Sol Ses Rcak. (sn)	0.14 ±0.02	0.15 ±0.02	0.16 ±0.03	0.15 ±0.02	-.01	-.02	-.01	-.01	.00	.01
Sağ Işık Rcak. (sn)	0.13 ± 0.02	0.14 ± 0.02	0.14 ±0.02	0.16 ±0.02	-.01	-.01	-.03	.00	-.02	-.02
Sol Işık Rcak. (sn)	0.13 ±0.01	0.15 ±0.02	0.18 ±0.02	0.14 ±0.01	-.02	-.05	-.01	-.03	.01	.04
VC (lt)	3.96 ±0.55	3.56 ±0.52	4.19 ±0.42	3.68 ±0.36	.04	-.23	.28	-.63	-.12	.51
FVC (lt)	3.93 + 0.58	3.60 + 0.55	4.17 ^ 0.49	3.69 + 0.52	.33	-.24	.24	-.57	-.09	.48
FEV1 (İt)	3.35 + 0.56	3.14 + 0.41	3.44 + 0.51	3.30 + 0.49	.21	-.09	.05	-.30	-.16	.14
MW(lt/dk)	127.64 + 22.43	129.20 + 12.08	138.75 + 19.06	124.50 + 18.15	-1.56	-11.1	3.14	-9.55	4.70	14.3

Tablo 2: Çalışmaya Katılan Erkek Deneklerin Değerleri ve Karşılaştırılması

*P<0.05 **P<0.01	X1 Gazi Ün. (n=42)	X2 Erciyes Ün. (n= 35)	X3 Ankara Ün. (n=21)	X4 ODTÜ (n=15)	GRUPLAR ARASINDAKİ FARK						
					x1-x2	x1-x3	x1-x4	x2-x3	x2-x4	x3-x4	
Yaş (yıl)	18.69 ±1.00	19.42 ±1.56	19.08 ±1.78	19.53 ±1.35	*						
Boy (cm)	176.79 ±6.80	179.86 ±7.84	178.33 ±7.27	174.93 ±6.68	-1.23	-.31	-.84	.92	.39	-.53	
V. Ağırlığı (kg)	70.23 ± 6.41	69.71 ±8.18	70.14 ±6.54	64.66 ±4.89	.52	.09	5.57	-.43	5.05	5.48	*
Sis. K.B. (mmHg)	10.66 ±0.92	11.25 ±0.98	9.90 ±0.76	11.06 ±0.75	-.59	.76	-.40	1.35	5.05	-1.16	
Dias. K.B. (mmHg)	7.44 ±0.86	7.54 ± 1.01	7.85 ±0.65	8.13 ±0.74	-.10	-.41	-.69	-.31	-.59	-.28	
Esneklik (cm)	33.90 ±5.24	32.25 ±5.53	32.61 ±6.86	27.33 ±4.46	1.65	1.29	6.57	-.36	-5.08	5.28	
Bacak Kuv. (K g)	255.82 ±32.2	183.00 ±23.02	224.37 ±27.00	225.67 ±20.65	**	72.8	1.45	1.43	41.4	42.7	-1.30
Sırt Kuv. (K g)	131.26 ± 28.80	125.40 ± 28.86	122.52 ± 20.26	123.27 + 33.01	5.86	8.74	7.99	2.88	2.13	-.75	
Sağ Pcn. Kuv. (Kg)	36.81 ± 7.86	41.68 ±6.64	44.33 ±8.67	41.46 ±5.31	-4.87	-7.52	-4.65	-2.65	.22	2.87	
Sol Pcn. Kuv. (Kg)	34.90 ±7.22	41.82 ±7.06	42.47 ±7.40	40.80 ±4.92	*	*	*	-.65	1.02	1.67	
MaksV02 (ml/kg/dk)	47.23 ±4.18	46.14 ± 3.87	48.47 ±5.21	51.93 ±3.63	1.09	-1.24	-5.70	-2.33	-6.73	-4.46	
Anaer Güç (kgm/sn)	98.93 ± 13.43	99.51 ± 23.55	104.54 ±9.31	98.67 ± 10.22	-.58	-5.61	.26	-5.03	.84	41.9	
İKAS (Atım/dk)	71.28 ±6.16	67.54 ±8.12	76.23 ±7.73	72.00 ±9.32	3.74	-4.95	-.72	1.31	-4.46	4.23	
V. Yağ%	9.69 ±2.44	14.31 ±1.69	10.33 ± 2.45	7.93 ± 1.90	*				**		
Sağ Ses Reak. (sn)	0.15 ±0.03	0.15 ±0.02	0.15 ±0.03	0.13 ±0.01	.00	.00	.02	.00	.02	.02	
Sol Ses Reak. (sn)	0.15 ±0.02	0.16 ±0.03	0.15 ±0.02	0.14 ±0.01	-.01	.00	.01	.01	.02	.01	
Sağ Işık Reak. (sn)	0.15 ± 0.03	0.13 ±0.02	-0:16 ±0.03	0.14 ±0.01	.02	-.01	.01	-.03	-.01	.02	
Sol Işık Reak. (sn)	0.14 ±0.02	0.15 ±0.02	0.15 ±0.02	0.14 ±0.02	-.01	-.01	.00	.00	.01	.01	
VC (İt)	5.20 ±0.72	5.09 ±0.64	5.62 ±0.61	4.79 ± 0.49	11	-.42	41	-.53	.30	88	
FVC (İt)	5.30 ±0.72	5.26 ±0.58	5.52 ±0.51	4.86 ±0.48	.04	-.22	.44	-.26	.40	.66	
FEV1(İt)	4.58 ±0.69	4.61 + 0.72	4.60 ±0.62	4.28 + 0.42	-.03	-.02	.30	.01	.33	-.32	
MW(lt/dk)	180.12 + 21.32	180.81 + 17.62	177.67 + 21.97	163.93 + 13.73	-.79	2.45	16.2	3.24	17.0	13.7	

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma farklı Sistem ve kriterlerle beden eğitimi ve spor yüksekokulu veya bölümüne öğrenci alan dört farklı üniversitenin öğrencilerinin fiziksel ve fizyolojik özelliklerini ve aralarındaki farkları belirlemek amacı ile yapılmıştır. Çalışmaya dört farklı üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu veya bölümünden (Gazi Ü., Erciyes Ü., Ankara Ü. ve ODTÜ) toplam 35 bayan 113 erkek öğrenci denek olarak katılmıştır. Deneklerin yaş, boy ve vücut ağırlıkları sırası ile bayanlar 18.71 ± 1.68 yıl, 164.14 ± 6.11 cm, 55.00 ± 6.05 kg, erkekler 19.28 ± 1.42 yıl, 177.47 ± 7.14 cm ve 68.68 ± 6.50 kg olarak tespit edilmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda G.Ü. bayan öğrencilerinin 19.45 ± 1.91 yıllık yaş ortalaması ile ODTÜ'lü deneklerden 17.81 ± 1.16 yıl önemli derecede farklı iken ($P < 0.05$) diğer iki üniversitenin öğrencileri arasında fark yoktur. Bayan deneklerin boy değerlerinde anlamlı bir farklılık görülmezken vücut ağırlıkları bakımından Ankara Ü. 58.00 ± 6.78 kg, denekleri, Gazi Ü. 54.00 ± 5.00 kg ve Erciyes Ü. 53.50 ± 5.83 kg, deneklerinden istatistiksel olarak farklı çıkmıştır ($P < 0.05$). Erkek deneklerin yaş, boy ve vücut ağırlıkları incelendiğinde Gazi Ü. 18.69 ± 1.00 yıl ile Erciyes Ü. 19.92 ± 1.56 yıl yaş değerleri arasında önemli fark ($P < 0.005$) bulunurken, diğer üniversitelerin değerleri arasında fark tespit edilmedi. Erkek deneklerin boy değerlerinde de kızların değerleri gibi fark görülmezken ODTÜ'nün vücut ağırlık değeri 64.66 ± 4.89 kg, Ankara Ü. 70.14 ± 6.54 kg, Erciyes Ü. 69.71 ± 8.18 kg değerlerinden farklı çıkmıştır ($P < 0.05$). Bale (1985) Northeast Missouri State Üniversitesinin 20 yaş ortalamasındaki öğrencilerini test etmiş ve boy ile vücut ağırlıkları ortalamalarını 179 cm ve 75 kg olarak rapor etmiştir.

Deneklerin dinamometrik ölçümleri incelendiğinde bacak kuvveti değeri Gazi Ü. 147.17 ± 32.8 kg, ODTÜ 190.20 ± 4.78 kg ve Erciyes Ü. 185.00 ± 8.00 kg bayan denekleri arasında anlamlı bir fark gözlenirken ($P < 0.05$) erkek deneklerde ise Gazi Ü. 255.82 ± 32.2 kg Erciyes Ü. 183.00 ± 23.02 kg arasında ($P < 0.01$), ODTÜ 225.67 ± 20.65 kg, Ankara Ü. 224.37 ± 27.00 kg ile Erciyes Ü. 183.00 ± 23.02 kg arasında ($P < 0.05$) önemli fark belirlendi. Bayan deneklerin sırt kuvvetlerinde ODTÜ 103.83 ± 26.12 kg ile Ankara Ü. 77.00 ± 6.28 kg ve Erciyes Ü. 70.40 ± 17.95 kg arasında anlamlı fark tespit edilirken ($P < 0.05$) erkek denekler arasındaki fark önemsizdir. Pençe kuvveti karşılaştırılmasında sağ pençe açısından bayan ve erkek grupları arasında herhangi bir fark bulunmazken, sol pençe kuvveti karşılaştırılmasında bayanlarda Ankara Ü. 30.37 ± 2.77 kg ile Gazi Ü. 25.72 ± 2.72 kg ve Erciyes Ü. 25.50 ± 4.45 kg arasında anlamlı bir fark bulunurken ($P < 0.05$), erkeklerde Gazi Ü. değerleri diğer üç üniversite deneklerinden farklı olarak rapor edilmiştir.

($P < 0.05$). Tamer (1991) ODTÜ'lü hazırlık öğrencilerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin sağ pençe kuvvetleri 29.2 ± 8.6 kg, sol pençe kuvvetleri ise 26.0 ± 8.29 kg olarak belirtilmiştir ve bu değerler çalışmadaki grupların değerlerinin altındadır. Ergun (1992) yaptığı çalışmada elit erkek sporcularda pençe kuvvetini sağ 40.69 kg, sol 41.31 kg olarak belirlerken, bayan elit sporcularda sağ 26.41 kg, sol 25.57 kg olarak belirlemiştir. Bu değerler ile çalışma gruplarının değerleri paralellik göstermektedir. Fiutko (1987) 19-65 yaş arasındaki 579 kişi üzerinde yaptığı çalışmada, 18-19 yaş arasındaki erkek deneklerin sağ ve sol pençe kuvvetlerini 50.63 kg ve 43.26 kg; 20-24 yaş, 56.05 kg ve 49.03 kg; 25-29 yaş ise 53.62 kg ve 44.46 kg olarak belirtmiştir ve bu değerlerin çalışma gruplarının değerlerinden çok fazla olduğu görülmektedir.

Deneklerin İstirahat Kalp Atım Sayısı (İKAS) değerleri incelendiğinde bayanlarda Gazi Ü. değerinin 70.18 ± 6.83 atım/dk diğer grupların altında olduğu görülürken ODTÜ'lü deneklerin değerinden 81.16 ± 11.54 atım/dk anlamlı derecede farklılık belirlenmiştir. Erkek deneklerin İKAS değerlerinde önemli bir farklılık yoktur. Tamer (1991) ODTÜ'lü Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmada bayan öğrencilerin İKAS değerlerini 66 atım/dk, erkeklerin değerlerini ise 62 atım/dk olarak belirlerken yine Tamer (1991) ODTÜ'lü hazırlık öğrencileri arasında yaptığı çalışmada erkeklerin İKAS'larını 73.9 atım/dk olarak belirlemiştir. Fox (1988) 20 yaş üstü sedanterlerde ortalama İKAS'ını bayanlarda 90 atım/dk, erkeklerde ise 70 atım/dk olarak belirtirken, Arslan (1990) Fırat Üniversitesinde spor yapan ve yapmayan öğrencilerin İKAS değerlerini spor yapanlar için 72.53 ± 5.70 atım/dk, spor yapmayanlar için ise 83.26 ± 7.34 atım/dk, Sboush ve arkadaşları da (1983) üniversite öğrencilerinin (erkek) İKAS değerlerini 74.5 ± 11.8 atım/dk olarak bildirmiştir. Çalışmaya katılan deneklerin İKAS değerleri sedanterlerin altında iken diğer değerlerle benzerlik göstermektedir.

Yapılan çalışma sonuçları Vücut Yağ Yüzde (%) değerleri, bayanlarda herhangi bir farklılık göstermezken, erkeklerde ise Gazi Ü. % 9.63 ± 2.44 'lük değer ile Erciyes % 14.31 ± 1.69 önemli derecede farklı iken ($P < 0.05$) Erciyes Ü. ile ODTÜ % 7.93 ± 1.9 arasındaki fark da önemlidir ($P < 0.01$). Tamer (1991) Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinin vücut yağ yüzdelerini bayanlarda 24.4 , erkeklerde ise 12.5 olarak; Baumgartner ve arkadaşları (1975) üniversite öğrencilerinin (erkek) vücut yağ %'lerini 14.56 olarak, Arslan (1990) spor yapan üniversite öğrencilerinin yağ %'sini 9.05 ± 2.37 , spor yapmayan öğrencilerin değerlerini ise 10.57 ± 3.36 , Kuyola (1994) yaptığı çalışmada sedanter bayanların yağ %'sini 18.2 , erkeklerin değerini ise 14.1 olarak belirtmişlerdir.

Deneklerin akciğer fonksiyonları incelendiğinde sadece erkek deneklerin MVV (Maximum İstemli Solunum Kapasitesi) değerlerinde Gazi Ü. ile ODTÜ ve Erciyes Ü. ile ODTÜ arasında anlamlı fark belirlenmiştir ($P < 0.05$).

Yapılan çalışma sonucunda deneklerin Max V02 ve anaerobik güç değerlerinde erkek ve bayanlarda herhangi bir farklılık görülmemiştir. Arslan (1995) Fırat Üniversitesinde okuyan spor yapan ve yapmayan öğrencilerin Max V02 değerlerini spor yapanlar için 47.62 ± 4.13 ml/kg/dk yapmayanlar için 37.90 ± 3.34 ml/kg/dk olarak belirtirken, aynı deneklerin anaerobik güç değerlerini spor yapanlarda 101.55 kgm/sn, yapmayanlarda ise 94.46 ± 8.83 ml/kg/dk olarak bildirilmiştir. Asma (1987) Ankara Üniversitesinde okuyan ve spor yapan erkek öğrencilerin Max V02 değerlerini 49.06 ml/kg/dk olarak bildirirken, Pollock (1978) 20-29 yaş grubu erkekler için Max V02 ortalamasını 40 ± 6.4 ml/kg/dk olarak bildirmiştir. Tamer (1991) ODTÜ hazırlık öğrencilerinin Max V02 değerlerini 43.1 ± 4.95 ml/kg/dk, anaerobik güçlerini ise 98 ± 14.59 kgm/sn olarak bildirirken, yine Tamer (1991) ODTÜ Beden Eğitimi ve Spor Bölümü erkek öğrencilerinin Max V02 değerlerini 53.2 ml/kg/dk, bayan öğrencilerin değerlerini ise 42.0 ml/kg/dk olarak, aynı deneklerin anaerobik güçlerini ise erkeklerde 120.6 kgm/sn, bayanlarda ise 81.3 kgm/sn olarak tespit etmiştir. Açıkada (1982) Türk Atletlerin Max V02 değerlerini 50.79 ± 10.46 ml/kg/dk olarak belirlerken, Kanaley ve Boileau (1988) yaptıkları araştırmada yetişkin erkeklerin Max V02 değerlerini 54.33 ± 4.20 ml/kg/dk olarak bulmuştur. Çalışmaya katılan deneklerin Max V02 değerleri Cooper Fiziksel Uygunluk Sınıflandırmasına göre (Tamer 1995) bayanlar ise Erciyes Ü. ve Ankara Ü. iyi, Gazi Ü. ve ODTÜ çok iyi olarak, erkekler ise ODTÜ mükemmel, diğer üniversiteler ise çok iyi çıkmıştır. Deneklerin Anaerobik güç değerleri Margaria-Kalaman Test değerlerine göre (Tamer 1995) bayanlar düşük, erkekler ise fena değil olarak belirlendi.

Çalışmada incetenen diğer parametrelerden kan basıncı, ses ve ışık reaksiyonu, Vital Kapasite, Zorlu Vital Kapasite, Zorlu Ekspiratör Volüm ve Esneklik değerleri bakımından önemli farklılıklar gözlenmemiştir.

Yapılan bütün bu incelemeler ışığında sonuç olarak farklı sistem ve kriterlerle Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına giren öğrencilerin fiziksel ve fizyolojik özelliklerinde bazı parametreler hariç pek fazla farklılık görülmemektedir. Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinden mezun olup, öğretmen olan öğrencilerin kaliteleri giriş sınavında değil daha sonraki dört yıllık eğitim ve öğretim döneminde aldıkları eğitimin kalitesine göre belirlenebilir.

KAYNAKLAR

- AÇIKADA, C (1982): Türk Atletlerinin Fizyolojik Faktörleri, Spor Hek. Der. Haziran, 17 (2), sf. 29-39.
- ARSLAN, C (1997) : Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına/Bölümlerine Merkezi ve Mahalli Sınav Sistemiyle Alman Öğrencilerin Akademik ve Bazı Fiziksel Özelliklerinin Karşılaştırılması (Fırat Üniversitesi Örneği).
- ARSLAN, C (1990): Fırat Üniversitesinde Spor Yapmayan Erkek Öğrencilerin Bazı Fizyolojik Özelliklerinin Test Edilmesi ve Karşılaştırılması, Spor Hekimliği Dergisi, 25 (4) sf. 153-161.
- ASMA, B. AKTAŞ N. (1984) : Ankara Üniversitesinde Okuyan ve Lisanslı Olarak Spor Yapan Erkek Öğrencilerin Maksimal Aerobik Kapasitelerinin belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Spor Hekimliği Dergisi, 22 (4), s. 177-185.
- BALE, P. (1985) : Relationship Among Physique, Strength and Performance of Students, Journal of Sports Medicine, Vol: 25, pp. 98-99.
- BAUMGARTNER, T.A. and SA. JACSON (1975): Measurement for Evaluation in Physical Education, Houghton Mifflin Com. London, pp. 175-213.
- BİLGE, N. (1988): Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Kültür Bakanlığı Yayınlan No: 1095, Ofset Repromant Matbaası, Ankara.
- ERGUN, N., BALTACI, G. (1992): Elit Sporcularda Yaş ve Cinsine Göre Statik Kuvvet Ölçümlerinin Fiziksel Özellikleri ile İlişkisi. Spor Bilimleri Dergisi, (3)3, sf. 3-10.
- FIÜTKO, R. (1987): The Comparison Study of Grip Strength in Male Population of Kuwait and Poland, Journal of Sports Medicine, 27, pp. 497-500.
- FOX, EX., BOWERS, R.W., FOSS, MX. (1988): The Physiological Basis of Physical Education and athletics, New York P. 674,422-423.
- GSGM (1990) : Spor Şurası, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- KANALEY, JA., BOILEALI, RA. (1988) : The Onset of Anaerobic Treshold at Three Stages of Physical Maturity, Journal of Sports Medicine and Physical Finess, 28 (4), s.1988, USA.
- KUYOLA, Ü.M., TAIMELA, S., SALMINEN, J.J. and OKSANEN, A., (1994): Baseline Anthropometry, Flexibility and Strength Characteristics and Future Low Back Pain in Adolescent Athletes and Nonathletes, Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports, 4, pp. 200-205.
- POLLOCK, MX., WILMORE, J.J., FOX, SJV. (1978) : Health and Fitness Through Physical Activity, John Wiley and Sons, New York.
- TAMER, K., (1995) : Sporda Fiziksel - Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi, Türkerler Kitabevi, Ankara.
- TAMER, K., (1991): ODTÜ İngilizce Hazırlık Okulu Erkek Öğrencilerinin Çeşitli Fizyolojik Özellik ve Kapasitelerinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi, Spor Hekimliği Dergisi, 26 (3), 87-92.
- TAMER, K., (1991): Fiziksel Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi, Gökçe Ofset Matbaacılık, Ankara.
- TAMER, K., (1988): Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi, Orta Öğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları, TED Yayınlan, Ankara.
- YÜKSELER, MA., (1996): İlköğretimde Verimlilik, MPM Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, 8 (90), s. 4-7.

SİGARA İÇEN/İÇMEYEN VE SPOR YAPAN/YAPMAYAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAZI FİZYOLOJİK VE ANTROPOMETRİK ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Erdal ZORBA *
Makif ZİYAGİL **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; yaşları 18-25 arasındaki KTÜ birinci sınıfta okuyan, tesadüfi olarak seçilmiş öğrencilerinin fizyolojik ve antropometrik yapılarıyla birlikte, sigara alışkanlıkları ile spor yapma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

Buna göre KTÜ, erkek öğrencilerinin sigara içenlerle (n= 58 %40.8) içmeyenlerin (n= 84 %59) vücut ağırlığı, boy, vital kapasite, bacak kuvveti, anaerobik güç, aerobik güç, vücut yağ % değerleri arasında 't' test analizine göre anlamlı fark bulunmuştur.

Yine aynı grubun spor yapanlarla yapmayanlarının, vital kapasite, esneklik, pençe kuvveti (sağ ve sol), sırt kuvveti, bacak küveti, anaerobik güç, aerobik güç, vücut yağ yüzdesi ve antropometrik yapılardan endomorfik ve mezomorfik değişkenleri arasında 0.05 seviyesinde yapılan 't' test analizine göre anlamlı fark gözlenmiştir.

Anahtar Kelime: Üniversite öğrencileri, Fiziksel uygunluk, Antropometrik yapı, Sigara içme

RELATIONSHIP BETWEEN SMOKERS/NONSMOKERS AND DOİNG SPORTS/SEDENTARY COMPARISONS OF SOME PHYSIOLOGICAL AND ANTHROPOMETRIC MEASUREMENTS AT THE UNIVERSITY STUDENTS.

ABSTRACT

The aim of the study was to determine; the relationship between smokers and non smokers and doing sports and sedentary, deciding physiological and anthropometric measurements of KTÜ, and the first year students of KTÜ, randomly chosen and aged 18-25.

According to the results of t-test, significant difference was found between smokers (n= 58 %40.8) and non-smokers (n= 84 %59) regarding body weight, height, vital capacity, leg strength, anaerobic power, aerobic power, percent body fat.

Between athletes and non-athletes in the same group, significant difference was observed at 0.05 level after t-test regarding vital capacity, flexibility, hand grip (left and right) back strength, leg strength, anaerobic power, aerobic power, percent body fat, anthropometric structures, endomorphic and mezomorphic variables.

Key Word: University students, Physical fitness, Antropometric measurement, Smoking.

* Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/MUĞLA

** KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü/TRABZON

GİRİŞ

Günümüz modern eğitim anlayışı, gençlerin okul içi ve okul dışı faaliyetlerinde zihni gelişmelerinin olduğu kadar, bedeni ve ruhi gelişmelerinin de belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin fizyolojik parametrelerinin ve kapasitelerinin de tespit edilmesi bir çok araştırmacı tarafından gerekli görülmekte, bu uygulama gelişmiş ülkelerde de kabul edilmektedir. ^{2,5,10,20,21}

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada; fiziksel uygunluk değerleri ile zararlı alışkanlıkları arasında ters ilişki bulunmuştur. Buna göre; spor yapma alışkanlığı olan öğrencilerin, daha az sigara içme ve alkol tüketme alışkanlığına sahip olduğu sonucu bulunmuştur. ^{1,3,4,6,18,22,23}

Kişinin fiziki iş kapasitesi, çalışan kaslara oksijen sağlayabilme kapasitesine bağlıdır. Buna göre fiziki iş kapasitesi ile, muhtemelen direkt ya da indirek olarak; kardiyovasküler, solunum fonksiyonu, kas verimliliği, kuvvet, kas dayanıklılığı, vücut yağları arasında ilişki vardır. Vücudun oksijeni olumsuz kullanmasına etki eden sigara ile muhtemelen negatif bir ilişki olduğu birçok literatürce desteklenmektedir. ^{7,8,9,11,13,14}

Hareketsiz hayat tarzı insanların birçok hastalıkla karşı karşıya kalmasına neden olabilir. Üstelik bu hastalıklar çocukluk veya gençlik çağından itibaren baskın karakter taşıyabilirler. Böyle olumsuzluklar eğitim öğretimi dolayısı ile, yetişecek olan neslin verim gücünü düşürecektir. ^{11,15,16} Bu nedenle gelişmiş ülkeler çocuk ve gençler üzerinde fizyolojik ve antropometrik çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalarda sorumluluk taşıyabilecek bilgi, kültür gibi sosyal ve zihinsel donanımların yanında, sağlam bir bünyeye sahip gençler yetiştirme hedeflenmiştir.

Bu nedenle çalışmamızın amacı; sigara içip içmemenin ve spor yapıp yapmamanın KTÜ I. sınıf öğrencilerinin fizyolojik ve antropometrik özelliklerine etkisini araştırmaktır.

MATERYAL VE METOD

Denek Seçimi

Bu çalışmada 1993-1994 eğitim ve öğretim dönemindeki KTÜ'nde okuyan ve her Fakülte veya Yüksekokulun mevcut öğrenci sayısının %10'u olan 18-25 yaşları arasındaki 142 erkek denek üzerinde aşağıdaki ölçümler sırasıyla alındı. Seçilen denekler 8-10'ar kişilik gruplara ayrılarak öğleden sonraları test edildi. Teste katılmadan yaklaşık bir hafta önce öğrencilere testler hakkında bilgi verildi.

Boy ve Ağırlık Ölçümü

Ağırlık 0.1 kg hassaslıkta bir kantar ve bu kantardaki metal bir çubuk vasıtasıyla ölçülürken, boy 0.01 cm hassaslıkta boy ölçer aletiyle ölçüldü. Ölçümlerde erkek denekler mayo veya şort giyerken, bayan denekler t-shirt ve şort giydiler. Denekler ölçümlere yalın ayak ya da yalnız çorap giyerek alındı. Ölçümlerde baş dik, ayak tabanları terazinin üzerine düz olarak basmış, dizler gergin, topuklar bitişik ve vücut dik pozisyonda idi.

Diğer Fiziksel Uygunluk Ölçümleri

Kalp atım sayısı ve kan basınçları Samsung 55-600 dijital tansiyometre ile ölçüldü. Dikey sıçramada elde edilen seviye cm cinsinden değerlendirildi ve Levis Nomogramından anaerobik güç hesaplandı. Pençe kuvveti el dinamometresi ile sağ ve sol olarak ayrı ayrı (kg) cinsinden alındı. Takei Kiki Kagyo Co. Ltd'nin dinamometresi ile bacak ve sırt kuvveti, esneklik otur-eriş testi ile, 12 dakikalık Cooper Test'i uygulanarak aerobik güç değerine dönüştürüldü.

Deri altı Yağ Kalınlığı, Çap, Çevre Ölçümleri

Deri altı yağ kalınlığı ölçümlerinde Holtain kalibresi ile subscapula, triceps, biceps, chest, suprailiac², abdomen, thigh ve calf bölgelerinden mm cinsinden kalınlıklar kaydedildi. Lafeyette ölçüm aleti kullanılarak; humerus bikondüler, femur bikondüler çap ölçümleri 2 bölgeden, fleksiyonda biceps ve baldır (calf) çevre ölçümleri alınarak bulgular cm cinsinden kaydedildi. Deri altı yağ kalınlığı ölçümleri Durning'in skinfold kalınlıklarına göre geliştirdiği formülle hesaplandı. Somatotip belirleme Heat-Carter (1967) formülüne göre belirlendi. 17,19,26,28,29

Bütün değişkenlere IBM uyumlu bir bilgisayarda, SPSS paket programındaki istatistiksel işlemler uygulanarak; aritmetik ortalama (\bar{x}), standart sapma (SS) ve t test değerleri alındı.

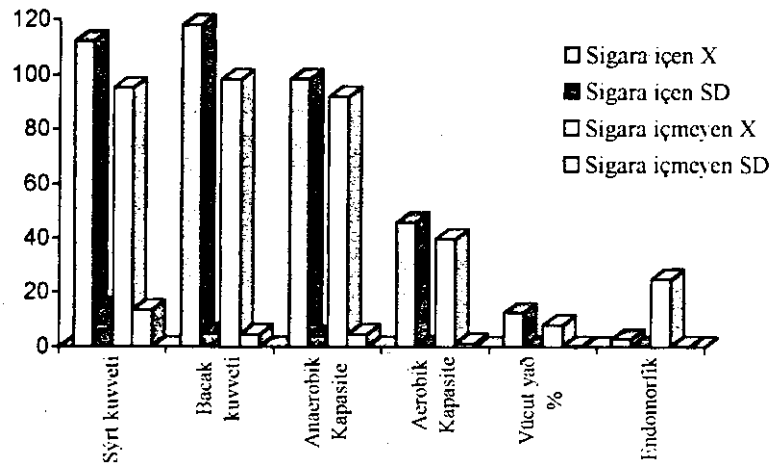
BULGULAR VE TARTIŞMA

Karadeniz Teknik Üniversitesi 1. sınıf erkek öğrencilerinin fizyolojik özellikleri ve antropometrik yapıları ile sigara içip içmemeleri ve spor yapıp yapmamaları arasındaki ilişki incelenmiştir.

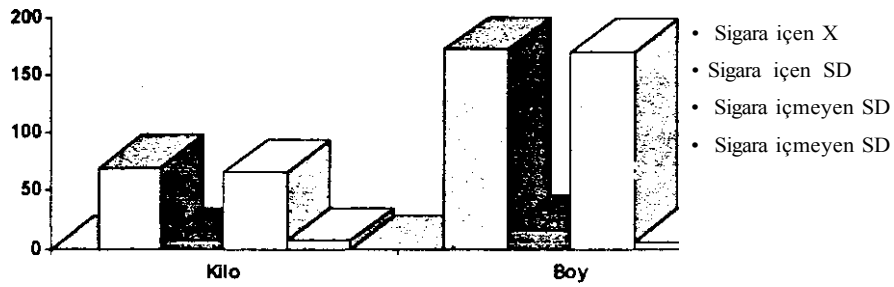
Tablo 1: Sigara içen ve içmeyen KTÜ erkek öğrencilerinin istatistiksel değerleri.

Tablo 2.227	Sigara İçen (n= 84, %59.2)		Sigara İçmeyen (n=58,%40.8)		T-Test
	X	s	X	s	
Değişkenler	X	s	X	s	T-Test
Yaş (yıl)	19	±3.3	19.6	±3.5	-1.027
Kilo (kg)	69.7	±6.9	66.3	±7.1	2.838
Boy (cm)	173.4	±16.7	170.9	±6.0	2.32
Sistolik (mmHg)	118.8	±6.4	121.5	±15.6	-0.9
Diastolik (mmHg)	78.3	±14.7	79.6	±16.2	-0.487
Vit. Kapasite (İt)	4.3	±1.2	3.8	±1.0	2.158
Esneklik (cm)	23.6	±6.5	24.2	±6.8	0.461
Pençe Kuv. Sağ. (kg)	38	±6.8	37.8	±5.9	0.167
Pençe Kuv. Sol. (kg)	35.8	±5.1	34.9	±5.4	1.0
Sırt Kuvveti (kg)	112	±14.2	95.0	±13.5	4.4
Bacak Kuvveti (kg)	118	±4.9	98.2	±4.6	7.3
Anaerobik Güç	98.3	±4.0	91.9	±4.7	2.7
Aerobik Güç	46.1	±0.42	40.0	±1.35	3.89
Vücut Yağ Yüzdesi	12.6	±0.35	8.0	±0.32	7.8
Endomorfik	3	±0.31	2.5	±0.35	8.7
Mezomorfik	2.5	±0.14	2.0	±0.35	1.15
Ektomorfik	2	±0.7	2.1	±0.5	-0.62

Tablo 1, ve Şekil 1'e bakıldığında KTÜ erkek öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada 84 (%59.2) sigara içmeyen öğrencinin vücut ağırlığı 69.7 ±6.9 kg, boy 173.4±6.7 cm, vital kapasite 4.3±1,2 İt, bacak kuvveti 118.0±4.9 kg, anaerobik güç 98.3±4.0, aerobik güç 46.1±0.42 ve vücut yağ yüzdesi 12.6±0.35 bulunurken, 58 (%40.8) sigara içen öğrencinin aynı değerleri sırası ile; vücut ağırlığı 66.3±7.1 kg, boy 170.9±6.0 cm, vital kapasite 3.8±1.0 İt, bacak kuvveti 98.2±4.6, anaerobik güç 91.9±4.7, aerobik güç 40.0±1.35 ve vücut yağ yüzdesi 8.0±0.32 olarak elde edilmiştir.

Şekil 1: Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin İstatistiksel Olarak Anlamlı Bulunan Değerleri

Şekil 2: Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Kilo Boy Ölçüm Sonuçları

KTÜ erkek öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada değişkenlere Tablo 1'de görüldüğü gibi 't' testi uygulanmış ve sigara içenlerle içmeyenler arasında anlamlı fark bulunan değerler Şekil 1 ve 2'de olduğu gibi gösterilmiştir. Buna göre; sırt ve bacak kuvvetleri, endomorfik yapı, aneorobik ve aerobik kapasite ile kilo-boy değerlerinde anlamlı farklar bulunmuştur.

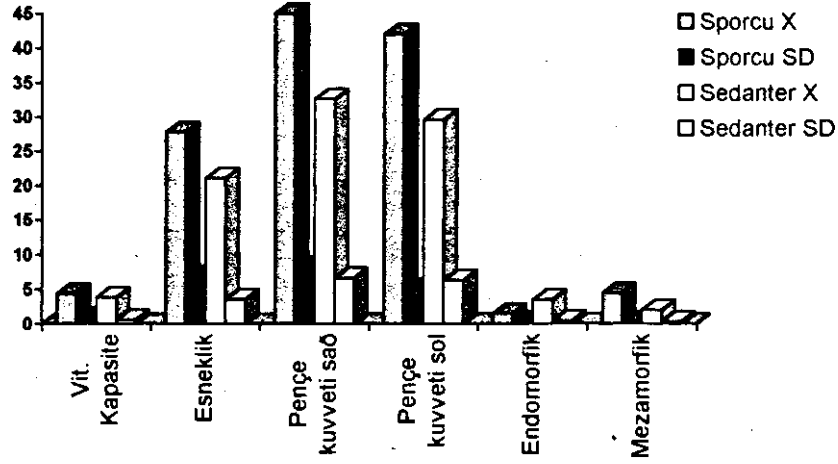
Karadeniz Teknik Üniversitesinin spor yapan ve yapmayan erkek öğrencilerinin istatistiksel değerleri Tablo 2'de görülmektedir. Spor yapanlarda vital kapasite 4.4 ± 0.8 kg. esneklik 27.8 ± 6.9 cm. sağ kol pençe kuvveti 45 ± 8.2 kg, sol kol pençe kuvveti 42 ± 5.1 kg, sırt kuvveti 118 ± 14.7 kg, bacak kuvveti 124.2 ± 18.3 kg, anaerobik güç 105.2 ± 14.7 , aerobik güç 49.6 ± 13.6 , vücut yağ yüzdesi 10.1 ± 3.2 , endomorfi 1-5, mezomorfi 2.0 ± 0.31 şeklindedir.

Tablo 2. Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin İstatistiksel Olarak Anlamlı Bulunan Değerleri.

Tablo 2.227	Sigara içen (n= 62, %43.7)		Sigara içmeyen (n= 80, %56.3)		T-Test
	X	s	X	s	
Değişkenler	X	s	X	s	T-Test
Yaş (yıl)	19.2	± 4.2	19.37	± 3.2	-0.264
Kilo (kg)	69.1	± 6.8	68.33	± 4.8	0.757
Boy (cm)	173.2	± 6.3	171.37	± 5.8	1.725
Sistolik (mmHg)	116.4	± 14.7	122.4	± 16.7	-2.272
Diastolik (mmHg)	74.8	± 15.5	79.8	± 16.3	-1.864
Vit. Kapasite (İt)	4.4	± 0.8	3.8	± 0.6	4.93
Esneklik (cm)	27.8	± 6.9	21.1	± 3.6	6.948
Pençe Kuv. Sağ (kg)	45	± 8.2	32.6	± 6.6	9.71
Pençe Kuv. Sol (kg)	42	± 5.1	29.6	± 6.3	12.95
Sırt Kuvveti (kg)	118	± 14.7	104.45	± 14.0	5.56
Bacak Kuvveti (kg)	124.2	± 18.3	113.33	± 16.9	3.56
Anaerobik Güç	105.2	± 14.7	89.51	± 13.1	6.61
Aerobik Güç	49.6	± 13.6	41.3	± 13.1	3.66
Vücut Yağ Yüzdesi	10.1	± 3.2	14.8	± 5.2	-6.18
Endomorfik	1.5	± 0.3	3.5	± 0.42	3.33
Mezomorfik	4.5	± 0.27	2.0	± 0.31	5.13
Ektomorfik	2	± 0.43	2.1	± 0.46	-0.62

Yapılan 't' testi sonuçları yukarıdaki verilen değerlerde görüldüğü gibi spor yapmayan erkek öğrenciler arasında anlamlı farklar ortaya koymuştur.

Aynı yaş grubunda aynı formülle hesaplanan vücut yağ yüzdeleri, KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü erkek öğrencilerinde 13.51, ODTÜ Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinde 12.5, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinde 11.64, Hacettepe Üniversitesi erkek öğrencilerinde 9.37, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde 11.7 olarak bulundu. 23.10.25

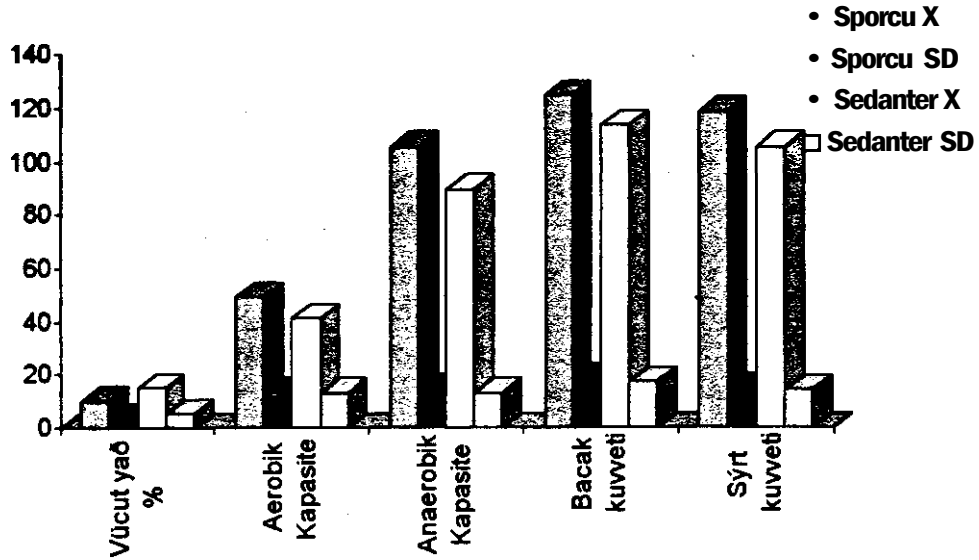
Şekil 3: Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Somatotip ve Bazı Motorik Değerleri

KTÜ erkek öğrencilerinin vücut yağ yüzdesi aritmetik ortalaması 13.7 iken ODTÜ hazırlık okulu erkek öğrencilerinde 14.09' dur. KTÜ öğrencilerinde sigara içenler ile içmeyenler arasında Tablo 1'de görüldüğü gibi anlamlı fark yok iken Tablo 2'de spor yapanlar ile yapmayanlar arasında 0.05 seviyesinde anlamlı fark bulunmuştur. 23.10.24

Doğu (1985) 18-25 yaş grubu Türk erkeklerinde vücut yağ yüzdesini 14.6, Zorba (1986) aynı yaş grubu erkeklerde 11.7 olarak bulmuştur.

KTÜ erkek öğrencilerinin kan basınç değerleri sistolik 120.4±16.47 Hg, diastolik 72.62±15.60 Hg olarak bulunmuştur. Bu grupta sigara içenler ile içmeyenler arasındaki

değerlerde anlamlı fark bulunamamıştır. Spor yapan ve-yapmayan gruplar arasındaki sistolik kan basıncında anlamlı fark gözlenmiştir.

Şekil 4: Spor Yapan ve Yapmayan KTÜ Öğrencilerinin Anlamlı Değerlerinin Grafiği.

Aynı yaş grubunda Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinde sistolik kan basıncı 121.58 ± 6.87 , diastolik 79.40 ± 8.36 Hg iken, ODTÜ hazırlık okulu öğrencilerinin sırasıyla 117.3 ± 10.1 Hg, 77.1 ± 8.7 Hg olarak bulunmuştur. **23.10.24**

KTÜ öğrencilerinin pençe kuvveti ortalamaları sağ 38 ± 6.9 kg, sol 35 ± 5 kg'dır. Bu çalışmaya katılan sigara içen ve içmeyen gruplar arasında anlamlı fark bulunamazken spor yapan ve yapmayanlar arasında fark bulunmuştur. Tamer ve arkadaşları ODTÜ hazırlık erkek öğrencilerin pençe kuvvetlerini sağ 29.2 ± 8.6 kg, sol 26 kg olarak bulunmuştur. Farklı üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümü değerleri şöyledir: ODTÜ'de sağ 114 ± 16 kg, sol 108 ± 1.6 kg, Selçuk Üniversitesinde sağ 33.4 ± 2.9 kg, sol 32.13 ± 2.8 kg, KTÜ'de sağ 38 ± 7.16 kg, sol 35 ± 6.17 kg'dır. **2, 3, 10, 24**

Coşkun (1989) Hacettepe Üniversitesi erkek öğrencilerinde esnekliği 22.33 ± 6.17 cm, Tamer ve ark. (1990) ODTÜ hazırlık öğrencilerinde 19.5 ± 8.23 cm, Akkuş (1990) Tıp Fakültesi öğrencilerinde 31.78 ± 6.4 cm. olarak tespit etmiştir. KTÜ'de ise 24.05 ± 6.8 olarak bulunmuştur.

KTÜ erkek öğrencilerinin vital kapasiteleri 4.01 ± 0.64 lt bulunurken, Doğu (1982) 18-25 yaş Türk erkeklerinde 4.2 lt, Zorba (1986) aynı yaş grubunda 4.8 lt olarak bulunmuştur. KTÜ Beden Eğitimi öğrencilerinde ise 5.11 ± 0.54 lt'dir.

KTÜ Beden Eğitimi öğrencilerinin anaerobik güç ortalaması 132.06 (ml.kg/dk), ODTÜ 120 (ml.kg/dk), KTÜ erkek öğrencilerinin 95.8 kg.m/sn \pm 13.9, ODTÜ hazırlık öğrencilerinin (98 \pm 14.59) olarak bulunmuştur. Bu grubun sigara içenlerle içmeyenler arasında anlamlı fark bulunamazken, spor yapanlarla yapmayanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akkuş (1990) Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin aerobik gücünü 40 mlJcg/dk, Coşkun (1989) Hacettepe Üniversitesi erkek öğrencilerinden kırsal kesimden gelenlerde 43.86, şehir kökenlilerde 42.83 olarak bulmuştur. KTÜ öğrencilerinin aerobik gücü 41.12 \pm 4.36 ile Akkuş ve Coşkun'un çalışmalarına yakındır.^{2,3,10}

KTÜ öğrencilerinin antropometrik değerleri sporcu olanlarla karşılaştırıldığında çap, çevre ve uzunluk olarak yüksek değerlere sahip oldukları görülmektedir. Skinfold değerlerinde milimetrik olarak KTÜ öğrencilerinin değerlerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

KTÜ öğrencilerinin fizyolojik değerleri ile ilgili olarak şu sonuçlar elde edilmiştir. Ağırlık 68 \pm 6.7 kg, boy 172.17 \pm 6.19 cm, vücut yağ oranları %13.7 \pm 4.2, sistolik ve diastolik kan basıncı 120.4 \pm 16,16.47-77.62 \pm 15.40, pençe kuvveti sağ el 38 \pm 6.9 kg, sol el 35 \pm 5 kg, aerobik kapasite 42.6 \pm 4.4 ml. kg/dk, anaerobik kapasite 95.8 \pm 13.9 kg m/sn. Bu değerler Akkuş (1990) ve Coşkun (1989) ile Tamer ve arkadaşlarının (1990) çalışmalarında elde ettikleri değerlere yakındır. Sonuç olarak KTÜ öğrencilerinin sigara içenlerle içmeyenler arasında; sırt ve bacak kuvvetleri, endomorfik yapı, anaerobik ve aerobik kapasite ile kilo-boy değerlerinde 0.05 seviyesinde anlamlı farklar bulunmuştur.

Öte yandan KTÜ öğrencilerinden spor yapanların sistolik ve diastolik değerleri 116.4 \pm 14.7 mmHg, 74.8 \pm 15.5 mmHG, vital kapasite 4.4 \pm 0.8 İt, esneklik 27.8 \pm 6.9 cm, kuvvet değerleri olarak sağ el 45 \pm 8.2 kg, sol el 42 \pm 5.1 kg, sırt kuvveti 118 \pm 14.7 kg, bacak kuvveti 124.2 \pm 18.3 kg, anaerobik kapasite 105 \pm 14.7 kg.m/sn, max VO² 49.6 \pm 3.2, endomorfik mezomorfik 1.5-4.5 değerler ile sporcu olmayan gruplardan istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. (p<0.05)

KAYNAKLAR

1. Akgün, N. (1989). Egzersiz Fizyolojisi, Gökçe Matbaası, Ankara, 47.
2. Akkuş, H. (1990). Measurements and Comparison of Selected Physical Fitness Components of Medicine and the Department of Physical Education and Sport At Selçuk University, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, ODTÜ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
3. Ağaoğlu, S. (1991). Measurements and Comparison of Selected Physical Fitness Components of the Department of Physical Education and Sport At METU, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, ODTÜ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
4. American Collage of Sport Medicine, (1980). Guidelines for Graded Exercise Testing and Exercise

- Perscription, Second Ed., Lea ara/ Febiger, Philadelphia.
5. Astrand, P.O., Rodahl, K. (1977). Textbook of Physiology, Third Edition, McGraw Hill Book Company, Toronto. 192-709.
 6. Bale, P. (198,5). Relationship Among Physique, Strength, and Performance of Students. *Journal of Sport Medicine*, 25,175-213.
 7. Baumgartner, Ted A., Andrew, S Jocks. (1975). Measurement for Evaluation in Physical Education. Houghton Mifflin Company, London. 175-213
 8. Bompa, T. O. (1986). Theory and Methodology of Training. *Dubuque*, 240.
 9. Cooper, K.H. (1986) A Means of Assessing Maximal Oxygen Intrahe, Journal of American Heart Association, 135-203.
 10. Coşkun, Fatih, M. (1989). The Physiological Capacities and Characteristics of 18 to 20 years old Male Students of Hacettepe University, *Unpublished Master Thesis, Ankara*, 36-71.
 11. De Vries, Herbert A. (1972). Physiology of Exercise for Physical Education and Athletics, *W.M.C. Brown Company Publishers, Iowa*. 254-255.
 12. Doğu, G. (1981). Development of an Equation to Predict the Percent Body Fat of 18-25 Years Old Turkish Males Through Skinfold Testing, *Unpublished doctoral dissertation, Oklahoma State University*.
 13. Gettman, L.R. and M.L. Pollack. (1977). What Makes a Superstar? A Physiological Profile. *Physician and Sport Medicine*, 5,64-68.
 14. Gökmen H., W. Echnitger. (1983). Zorunlu Seçmeli Beden Eğitimi Dersleri ve ODTÜ'nde Uygulanabilirliği, *Türk-Alman İşbirliği Projesi, Ankara*.
 15. Greely, G.W. (1955). A Study of the Flexibility in five Selected Joints of adult males ages 18 to 71. (Doctoral dissertation, University of Michigan). *Dissertation Abstracts*, 15,1347. (University Micro films No: 55-1,786).
 16. Guyton, A. (1971). Textbook of Medical Physiology, 4 th ed. *W.Saunders Co. Philadelphia*, 304.
 17. Gürses, Ç. ve Olgun, P. (1984). Relationships between Physical fitness and somatotype in Turkish National Athletes, *Turkish Sport Foundation, Istanbul*.
 18. Johnson, P. (1988). Fitness You, *Saunders Company, London*.
 19. Mathews, D.K. (1973). Measurement in Physical Education. Fourth Edition, *W.B. Saunders Company, Toronto*, 233-235.
 20. McArdle, William, D., et al. (1981). Exercise Physiology, Energy, Nutrition and Human Performance. *Lea and Febiger, Philadelphia*, 113-368.
 21. Pollock, M.L., J.L. Willmore, and S.M.J.Fox. (1978). Health and Fitness Through Physical Activity, *John Wiles and Sons, New York*.
 22. Ricci, B. (1970). Experiments in the Physiology of Human, performance. *Lea and Febiger, Philadelphia*.
 23. Sobush, D.C., and R.J. Fehring. (1983). Physical Fitness of Physical Therapy Students, *Physical Therapy*, 63, 8,1266-1273.
 24. Tamer, K.(1982). Measurement and Comparison of Selected Physical Fitness Components of American, Middle Eastern and East and Southeast Asian Male Students at Oklahoma State University. *Unpublished Doctorate Thesis. Oklahoma*, 20,89.
 25. Tamer, K., Zorba, E., Çınar, B.G. (1990). ODTÜ 1986-87 Öğretim Yılı İngilizce Hazırlık Okulu Erkek Öğrencilerinin Çeşitli fizyolojik özellik ve kapasitelerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, *Proje, Ankara*.
 26. Verducci, F.(1980). Measurement Concepts in Physical Education, *Mosby Company, London*, p.227.
 27. World Health Organisation, (1968). Exercise Tests in Relation to Cardiovascular Function, *Tech. Rep. Ser. No:388*.
 28. Zorba, E. (1986). Türk Erkekleriyle İlgili Deri Altı Yağ Kalınlığı Denklemine Geçerliliğinin Tespiti, *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara*,
 29. Zorba, E. (1995). Vücut Kompozisyonu ve Ölçüm Metotları, *Erek Matbaası, Ankara*.
 30. Zorba, E. (1995). Sağlığımız ve Egzersiz, *Erek Matbaası, Ankara*.

ESKİ SİBİRYA - ALTAY BÖLGESİ KAYAKÇILIĞININ HİPPOPOD (AT AYAKLIKLAR EFSANESİ İLE İLİŞKİSİ*

İbrahim YILDIRAN **

ÖZET

Batıda yapılan kayak tarihi araştırmalarının önemli bir problem alanını oluşturan Hippod, kelime anlamıyla "At Ayaklı" kavramı, ülkemizde henüz incelenmemiştir. Milâddan sonraki 1.yy.'da Eski Yunan ve Roma terminolojisine giren ve yeryüzünde yaşadığına inanılan at ayaklı insanları tanımlamada kullanılan kavramın kayak yapan halklarla ilişkili olabileceği düşüncesi 19.yy.'a doğru belirmiştir. Ancak, bu halkların kimlikleri ve yaşadıkları coğrafi mekan konusu bir takım tahminler dışında aydınlatılabilmemiş değildir.

Bu çalışmada, Hippod kavramının Batı'daki gelişim çizgisi ile erken Çin Kroniklerinin proto-Türk boylarını tanımlamakta kullandıkları kavramlar değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, kavramın Çinlilerin, kayakçı proto-Türk boyları ifade etmek için benimsedikleri "at ayaklı", "ağaç atlı" gibi kavramlarla ilgili olduğu ve ipek yolu kanalıyla Batıya taşındığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hippod, At Ayaklı, Kayak, Sibirya-Altay

RELATION OF SKIING IN ANCIENT SIBERIA-ALTAY REGION WITH LEGEND OF HIPPOPOD (HORSE-FOOTED MEN)

ABSTRACT

The Concept of Hippod-with meaning of word is Horse-footed men-which has an importance in the area of skiing researchs done in west has not reviewed yet in our country, idea of relations between skiing people and this concept which was used to describe Hippod people that it was believed that they lived in earth and mentioned in ancient Greek and Roman terminology was appeared through 19th Century. However identity and geographical region of these people-out of some prediction have not been yet cleared.

In this study concepts which were used to identify proto-Turkish clans mentioned in early China Chronicles and developing line of Hippod concept in west were evaluated. As a result, opinion that concept was in relation with "Horse-footed men", "wooden horses" which were used to describe skiing proto-Turkish clans by Chinese and it was carried to the west with silk-road.

Key Words: Hippod (Horse-Footed Men), Skiing, Siberia-Altay

GİRİŞ VE AMAÇ

Hippod (At ayaklı kavramı ülkemizde yapılan folklor, etnografya ya da daha spesifik olarak spor tarihi çalışmalarında henüz araştırma konusu olmamıştır. Kavram ve buna bağlı efsane, Batı'da yapılan kayak tarihi araştırmalarının önemli bir problem alanını teşkil etmektedir. Milâddan hemen sonra Eski Yunan ve Roma terminolojisine giren ve bilinenin dışında, farklı türde bir insan tipi çizen kavramın anlamlandırılmasındaki güçlük, toplumsal ilgi ve merakın giderek artmasına sebep olmuş, zamanla da kelime anlamından kaynaklanan, at ayaklı efsanevi bir insan kimliğine bürünmüştür. Kavramın, üzerinde

* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Alman Şarkiyat Enstitüsü'nün düzenlediği Uluslararası Sibirya Toplantısı (2-4 Nisan 1996)'na sunulan bildiri.

** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

yaşadıkları coğrafyanın iklim şartları nedeniyle sosyal ve ekonomik hayatları büyük ölçüde kar üzerinde hareketi kolaylaştıran araçlara bağlı olan toplumlarla ilgili olabileceği anlayışına ancak 19. Yüzyıl'a doğru gelinebilmiştir. Bununla birlikte kavramın işaret ettiği insanların hangi kavim ya da kavimlere ait oldukları bir takım tahminler dışında tam olarak açıklığa kavuşmamıştır.

Dünya kayak tarihi araştırmalarının, kayağın ortaya çıktığı coğrafi mekan olarak Sibirya'nın Altay-Sayân bölgesini göstermelerinden ve erken devirlerde bu bölge ve civarında yaşayan muhtelif Türk boylarında kayağın toplum hayatında oynadığı büyük rol- en hareketle, bu çalışmada, hippopod (at ayaklı)'lar kavramı ile kayakçı Eski Türk boyları arasında ilişki bulunup bulunmadığı araştırılacaktır. Dolayısıyla çalışmada, teknikleri ve fonksiyonlarıyla eski Türk kayakçılığının tarihi incelenmekten ziyade, mevcut kaynaklar içinde hippopod kavramına ışık tutabilecek kayakçılıkla ilgili veriler ön plana çıkarılarak değerlendirilecektir.

Batı'da Hippopod Kavramının Ortaya Çıkışı

Norveçli kutup araştırmacısı Fridtjof Nansen'in "Kayak Üzerinde Grönland Seyahati" adlı eseri 1891'de Almanya'da yayınlandığında, Orta Avrupa'da olağanüstü bir hareketlilik yaratmıştı.¹ Kendilerine doğayı kapattığı için bir zamanlar kaçındıkları kış mevsimini, yeni ve keyifli bir yaşam alanı olarak keşfeden insanlar, kar üstünde kaydıklarını araca mecazi anlamda "Kar Atcağızı" (Schneerösslein) diyorlardı.² O zamanlar heyecanla ayaklarına bağladıkları kayaklarına, kendi deyişleriyle Kar Atcağızları'na binenler, bu cümlede geçen kayak ve at kavramları arasındaki ilişkinin oldukça eskiye dayanan karmaşık ve muammalı bir tarihi olduğunu tabii ki bilemezlerdi.

Henüz Miladi 1. Yüzyıl'da, Romalı coğrafyacılar Pomponius Mela (Chorographa, 3, 56) ve Plinius, D.A (Historia Naturalis, 4,95), 2. Yüzyıl'da ise Solinus'un eserlerinde ortaya çıkan Yunanca "Hippopod" (At ayaklı) kavramı³, o dönemden itibaren doğa tarihi ve dünyadaki gariplikleri ele alan eserlerin malzemesi olmaya başlamış, yeryüzünde at ayaklı insanların yaşıyor olması merak ve heyecan uyandırmıştı. Hippopodlar'ın yaşadıkları coğrafya konusunda yapılan tahminler, Avrupa'nın kuzey bölgeleri, Hindistan ve Doğu Asya üzerinde yoğunlaşmaktaydı.⁴

Luther, Hippopod kavramıyla ilgili ilk haberlerin eski İpek Yolu ve Büyük İskender'in Asya seferi sayesinde Yunanlılara ulaştığı⁵, Meuli ise, bu bilginin

1 Erwin Mehl, Grundriss der Weltgeschichte des Schifahrens (Schomdorf: Verlag Karl Hofmann, 1964), s.11.

2 Carl J. Luther, "Von Holzpfeden, Pferdefüsseln und Schneeschlangen", Olympisches Feuer, 12 (1962), 3, s. 7.

3 Franz Benk, Die Geschichte des Skilaufs und seine Wirtschaftliche Bedeutung (Diss, Leopold - Franzen - Universitaet Innsbruck, 1954), s. 14, Luther, a.g.m., s. 7; Mehl, a.g.e., s. 63.

4 Benk, a.g.e., s.14.

5 Luther, a.g.jn., s.7.

İskitler tarafından Yunanlılara transfer edildiği kanaatindedir.⁶

6. Yüzyıl'da, sonraları Hippopod kavramıyla ilişkilendirilen bir kavram daha ortaya çıkıyor ve Finlere akraba olan Lapp kavmi, Yunanlı yazar Prokopîs ve Gotlar'ın tarihini yazan Jordanes'in eserlerinde "skrid-finler", olarak adlandırılıyordu.⁷ Kavram "adımlayarak kayan Finler" anlamına gelmekteydi.⁸ İki Yüzyıl sonra, P.W. Diaconus (720-790) 'Historia Langobardum' adlı eserinde daha açık bir tanımlama yaparak Skridfinlerin yay gibi eğri ağaçlar üzerinde avlandıklarını bildiriyordu.⁹ 1647'de Olearius, At Ayaklılar kavramıyla belki de kayakçıların kastedilmiş olabileceğini ifade ederken¹⁰, 1771'de Schlötzer, yön belirterek Hippopod efsanesinin Kuzey'de kullanılan bir tür karda yürüme aracından kaynaklanmış olabileceğini ortaya attı.¹¹ Böylece, Avrupa topraklarında Hippopod kavramı ile kar üzerinde yürümeye ya da ya da kaymaya yarayan araçlar arasında bir bağlantı kurulmuş oldu. Çok geçmeden 1816'da Lehrberg, açıkça bir halkı işaret ederek, Hippopodların kar üstünde kayabilen "Skrid-finler"den başkası olamayacağını açıkladı.¹²

Ancak, 1830'da ortaya çıkarılan 13. Yüzyıl'a ait iki dünya haritası, hippopodlar meselesine yeni bir boyut kazandırdı. 1240 tarihli Ebsdorf ve 1280 tarihli Hereford haritalarında birer Hippopod tasvir edilmekte ve Kuzey Buz Denizi'nin doğu taraflarındaki birer adanın halkı olarak gösterilmektedir.¹³ Adalar, Sibiry'a'nın kayakçı olarak bilinen halklarından Samoyedler ve Ostyaklar'ın bulunduğu kıyı bölgelerine yakın kısımlardadır. Hereford haritasındaki Hippopod tasvirinde (bkz. res. 1), at ayaklı insanın elinde bulunan tek değneğin kayak tarihi araştırmacıları tarafından "Altay Stili" kayak değneği olarak tanımlanması¹⁴, Hippopod kavramıyla, kayak ve Altay kavramları arasında bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır.

Nitekim Kayak tarihi araştırmaları, Altay lan kayağın en eski vatani olarak değerlendirilmektedir.¹⁵ Hess, kayak sanatının bütün kış kar ile örtülü Sibiry'a'nın en kuzey

6 Karl Meuli, Scytia Vergiliana. In: Beitrage zur Volkskunde (Basel, 1960)dan naklen Luther, a.gin., s.8.

7 Zeki Velidi Togan, "Eski Türklere Kayakçılık", Askeri Mecmua, 57 (1939), 115, s. 1165.

8 Benk, a.g.e., s.14. "Skrid" kavramı hakkında etimolojik açıklamalar için bkz. Mehl, a.g.e., s.65, not 32. Lapların karda kayma özellikleri ile tanımlanmaları, kayakçılığın Kuzey Cermenler arasında o zamanlar bilinmemiş olmasıyla izah edilmektedir (bkz. J.J. Hess, "Zur Geschichte des Ski's, Vox. Romanica, 11,1937, s. 171). Asli Finler, ilk olarak, 13.Yüzyıl'da oluşan milli destanları Kalevala ile kayak tarihine geçmişlerdi (bkz. Benk, a.g.e., s.14).

9 Benk,a.g.e., s. 14.

10 Mehl, a.g.e., s. 63.

11 Benk, a.g.e., s. 14.

12Gös.yer.

13 Luther, a.g.m., s. 8; Mehl, a.g.e., s. 63. Almanya'daki Ebsdorf manastırı haritası 1943'de, 2. Dünya Savaşı esnasında Hannover'de tahrip olurken, Richard de Holdingham'm Hereford haritası ingiltere'de muhafaza edilebilmiştir (bkz. Luther, a.g.m., s.8).

14 Luther, a.g.m., s.8. Kayakçılığın başlangıcından itibaren, kayakçının karı iterek kendini ileriye hareket ettirebilmesi, dengesini koruyabilmesi ve yabancı hayvanları öldürebilmesi için tek değnek kullanılmış, ancak 1903'de sportif amaçlı kayakçılıkta çift değneğe geçilmiştir (bkz. "Skistöcke", Der Sport Brockhaus, Wiesbaden 1977, s.435). Çift kayak değneği 10. Yüzyıl'da Sibiry'a'da belgelenmiş olmakla birlikte, bunlar tahta kayaklarla değil, sert kar ve buz üzerinde kayılan kısa kemik patenlerle kullanılmaktaydı (bkz. Mehl, a.g.e., s.31).

15 Kayağın köken, uygulama biçimleri, fonksiyonları ve gelişimi tarihi için bkz. Mehl, a.g.e., s.13-142; Benk, a.g.e., s.9-17.

noktalarına kadar yayılmış olan Türk-Moğol kavimlerine ait olduğuna işaret etmektedir.¹⁶ Nansen, kayağın kökenini araştırırken Asya'da kayağa verilen isimleri bir harita üzerine kaydetmiş ve Altay Dağları'nın kuzey kısımlarından Kuzey Doğu Avrupa'ya ve Kuzey Asya'ya doğru yelpaze şeklinde bir dağılımın olduğunu görmüştür.¹⁷ Flor ise kayağın Ren geyiği yetiştiriciliğinden önce mevcut olması gerektiğini ve bu, kayağın mevcudiyetine bağlı yetiştirmenin sayan Bölgesinde (bugünkü Tannu-Tuva Cumhuriyeti) başlamış olduğunu ifade etmektedir.¹⁸ Kaldı ki, avlanma, kaçma-kovalama, taşıma ve göçler gibi dönemin hayat şartları, karın kolayca aşılmasını sağlayacak bir aracın icat edilmesi için yeterli sebebi oluşturmuş olmalıydı.

Çin Kaynaklarında At Ayaklı (Hippopod) Boylar

Erken Çin kronikleri, Altaylar ve çevresinde yaşayan Proto-Türk ve Moğol boyları hakkında bilgi vermektedir. Boylardan bazılarının adlandırılış ya da tanımlanış biçimleri, romalı yazarlar Mela ve Plinius'un Milattan sonraki birinci asırda tasvir ettikleri Hippopodları bu coğrafyada karşımıza çıkarmaktadır. Milâddan önce 350 yılına ait Shan-Hai-Ching (Dağ ve Deniz Bilgisi) adlı eserde, Türk Töles boylarından Ting-Ling'lerin¹⁹ dizlerine kadar at kıllarıyla kaplı, at gibi tırnaklı oldukları (bkz. res.2) ve bu nedenle de çok hızlı koştukları yazılmaktadır.²⁰ Han Devri sonlarına (M.S. 3.y.y.) ait Çin kroniğinde ise, Eberhard'a göre Hyung-nu boylarından olan Ma-Çing'lerin üst taraflarının insan, alt taraflarının ise at gibi olduğu belirtilmektedir.²¹ Ma-Çing, Çin dilinde "at ayaklı", diğer bir ifadeyle "hippopod" anlamına gelmektedir.²²

Böylece, efsanevi Hippopod kavramının, Eski Yunan ve Roma dünyasında duyulmadan çok önce, Çinlilerin, Kuzey komşuları olan Proto-Türk boylardan bazılarını tanımlamada kullandıkları bir kavram olarak tarih sahnesine çıktığı anlaşılmaktadır. Bu tür bir tanımlama, adı geçen boyların, kendilerini diğerlerinden ayıran farklı becerilere sahip olmalarından kaynaklanmış olmalıdır. Nitekim at ayaklı Ting-Ling'lerin "çok hızlı koşma" nitelikleri kronikte vurgulanmaktadır.

16 Hess, a.g.m., s. 170-172. Ayrıca bk. Cemal Alpman, Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi (İstanbul, 1972), s. 34. Altay-Sibirya bölgesi Türk, Moğol ve Tunguz kavimlerinde kayakçılık ve diğer sportif faaliyetler hakkında tafsilat için bkz. Ingeborg Kinzler, Die Leibesübungen der Zentralasiatischen Völker (Diss, Universität Graz, 1947).

17 F.Nansen, Auf Schneeschuhen durch Grönland (Hamburg, 1932)'den naklen Benk, a.g.e., s.11. Nansen'in görüşüyle ilgili tartışmalar için bkz. Mehl, a.g.e., s. 44-45.

18 Flor, Probleme der Arktischen Kulturgliederung (Wien, 1933)'den naklen Benk, a.g.e., s. 11.

19 Ting-Ling'lerin Proto-Türk boylara aidiyeti hususunda kaynaklar ve görüşler için bkz. Emel Esin, İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslama Giriş (İstanbul, 1978), s. 186, not 1/10.

20 Wolfram Eberhard, Çin'in Şimal Komşuları. Çev.: N. Uluğtuğ (Ankara, 1942), s. 70-71; W.Eberhard, "Sport bei den Völkern Zentralasiens nach Chinesischen Quellen", In: China und seine westlichen Nachbarn (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1978), s. 139; Klemens C. Wilt, Daten zur Sportgeschichte. Teil 4 (Schorndorf: Hoffmann, 1980), s. 32; Luther, a.g.m., s.7.

21 Eberhard, Çin'in Şimal komşuları, s. 78.

22 Eberhard, Sport bei den Völkern, s. 139.

At ayaklı Ting-Ling'lerin çok hızlı koşmaları onların hızla ileriye hareket edebilme yeteneklerini ifade etmektedir. Ancak, erken Çin kaynakları adı geçen hızlı koşma eyleminin araçsız mı, yoksa herhangi bir araç yardımıyla mı gerçekleştirildiği konusunda bilgi vermemektedir. Bununla birlikte, milattan önceki üçüncü asırda Ting-Ling'ler ile aynı devirde yaşadıkları bilinen Proto-Türk boylardan Basmillar ve Kırgızlar²³ hakkında, Altıncı asırdan itibaren Çin kroniklerinin verdiği bilgiler, çok hızlı koşabilme nedeni olan at ayaklılık meselesini aydınlatır mahiyettedir.

Çin kaynaklarında Ağaç Atlı Boylar

Sui (580-618) ve Tang (618-906) sülaleleri kayıtlarına göre, Yenisey Kırgızlarının Güney-Doğu'sunda yaşayan Basmillar, av esnasında "ağaç at" denilen bir araç kullanmakta ve "geyik koşmasından daha süratli" olarak dağlardan aşağıya kaymaktaydılar.²⁴ Ağaç At kavramının "kayak" anlamında kullanıldığını ilk kez Schott, 1864'deki çalışmasında belirlemiştir.²⁵ Uçları yukarıya doğru kıvrık olan kayakların altlarına, inişlerde kaymayı kolaylaştırmak, yokuşlarda ise geriye kaymayı önlemek amacıyla, kılları önden arkaya doğru gelecek şekilde at derisi sarılmaktaydı.²⁶ Düz yerlerde ileriye hareketi hızlandırmak, engelbeli arazilerde dengeyi sağlamak ve ulaşılan yaban hayvanlarını tesirsiz hale getirmek için elde tutulan bir sopadan yararlanılıyordu.²⁷ Kayakçının karı iterek ilerlemesi, suda kayak üzerinde kürek çeker gibi bir görünüm arz ediyordu.²⁸ Yine Tang-Sülalesinin 7. Yüzyıl'a ait kayıtlarında, ülkelerine kalın kar yağan Yenisey Kırgızlarının 'ağaç at' üzerinde avcılık yaptıkları ve bunlarla dağ yamaçlarından yukarı ve aşağıya uçarcasına koştukları bildirilmektedir.²⁹

23 Emel Esin, Türk Kültür Tarihi: İç Asya'daki Erken Safhalar (Ankara: TTK Yay., 1985). s. 1, Fedotoviç'e göre, M.Ö. 2. Yüzyıl'da Ting-Ling ve Kırgız topraklarını ele geçiren Hunlar, Kırgızlar, Baykal yakınındaki Ting-Ling topraklarına göç ettirmişlerdir (Bkz. Jelobtsov Fedotoviç, "Saha Yeri ve Saha Türkleri", Yay. Haz.: S.Gömeç, Tarih Araştırmaları Dergisi 1992-1994,16 (Ankara 1994), 27, s. 230.

24 Eberhard, Çin'in Şimal Komşuları, s. 65.

25 Wilhelm Schott, "Über die Aechten Kirgisen", Abhandlungen der Berliner Akademie der Wissenschaften, 1864, Nr. 6 (Berlin 1865), s. 435.

26 Eberhard, Çin'in Şimal komşuları, s. 65; Luther, a.g.jn., s. 15; Wildt, a.g.e., s. 55. altay Dağları'nın Kuzey eteklerinde yaşayan Şor Türkleri halen aynı amaç, teknik ve malzemelerle kayak yapmakta, geyik, ceylan veya atların ayak derisiyle kapladıkları kayaklarına "pışkak" denilmektedir. Şorlar'ın kayak kültürü hakkında tafsilat için bkz. Hasan Ortekin, "Türkler ve Kayak", Ülkü, 10 (Şubat 1938), 60, s. 152-155. Şorlar'da kayakçılık terimleri için bkz. N.N. Kurpeşko Tannagaseva, S.Haluk Akalın, Şor Sözlüğü (Adana: Türkoloji Araştırmaları, 1995). Kayakların altlarına sarılan at derilerinin kaymayı kolaylaştırıcı fonksiyonunu 20. y.y. Avrupası'nda fok derileri üstlenmiştir (bkz. Alpman, a.g.e., s. 35). Kaube, günümüz Cengel-Sum Tuvalan'nın, atların baş derilerinden hazırlayarak çizmelerinin üzerine giydikleri, kılları geriye doğru yatık bir kar ayakkabısıyla kışın avcılık yaptıklarını ve inişlerde bunu kayak olarak kullandıklarını belirtmektedir (bkz. Erika Taube, "Zur Traditionellen Kleidung der Tuwiner des Cengel-Sum", Jahrbuch des museums für Völkerkunde zu Leipzig, Bd. 37, (Berlin: Akademie-Verlag, 1987), s. 122.

27 Schott, a.g.m., s. 448; Wildt, a.g.e., s. 38; Meni, a.g.e., s. 63-64.

28 Mehl, a.g.e., s. 63; Schott, a.g.jn., s.448; İbni Fadlan'da, 926 senesindeki seyahatnamesinde, ülkelerine çok kar yağın Kimekler'in avcılıkta kullandıkları uçları yukarıya kalkık kayaklarının kar üzerindeki hareketini, geminin suda gitmesine benzetmektedir (bkz. İbni Fadlan Seyahatnamesi. Çev.: R.Şeşen, (İstanbul, 1975), s. 110.

29 Togan, Eski Türklerde Kayakçılık, s. 1167.

Çin kaynaklarının 7. Yüzyıl ve sonrasında diğer Türk boylarının kayak kültürleri ile ilgili verdikleri bilgilerin kapsamı Basmlılar ve Yenisey Kırgızları için verilenlerle benzerlik göstermekte, ancak, kayak yapan boyların adlandırılış biçimleri dikkat çekmektedir. Tang sülalesi kayıtlarında Orta Sibirya'nın Göktürk kabileleri sığır kemiklerinden yapılmış buz kayaklarıyla koştuklarından "sığır ayaklı Türkler" olarak tanımlanırken³⁰, aynı Göktürklerin, Kırgızların doğusunda, Yukarı Yenisey ile Baykal Gölü arasında yaşayan en kuzey kabilelerine (Tuba, Merkit ve Avcı), ağaçtan kayıklar üzerinde koştuklarından "ağaç atlı Göktürkler" (Muma Tu-kiu) denilmekteydi.³¹

At Ayaklı (Hippopod) - Ağaç Atlı İlişkisi

Çin kaynaklarının Milattan önceki 4. Yüzyıl'dan, Milâddan sonraki 7. yüzyıla kadar verdiği malumatlar kronolojik olarak değerlendirildiğinde, **At Ayaklı Ting-Ling** ve **Ma-Çing'lerden, Ağaç Atlı Basmlı, Kırgız ve Göktürlere** doğru bir seyir göze çarpmaktadır. Burada cevaplandırılması gereken soru, At Ayaklılık ile Ağaç Atlılık arasında bir ilişkinin olup olmadığı ve eğer varsa, Çinlilerin proto-Türk boylardan bazılarını hangi sebep ya da sebeplerle "At Ayaklılar" olarak tanımlamış olduklarıdır.

At ayaklı ya da Ağaç Atlı tanımlamalarına muhatap olan erken dönem Ting-Ling, Basmlı, Kırgız ve Göktürk boylarının dikkat çeken ilk benzer yönleri, aynı ya da ardışık dönemlerde ortak bir coğrafyayı paylaşmış olmalarıdır.³² Bu coğrafya, Orta Sibirya-Yenisey-Baykal bölgelerini kapsamakta ve ağır kış şartlarında donan ırmak, nehir ve göllerle birlikte tanınmaktadır. Dolayısıyla, bölgede hayatın sürdürülmesi, donan akarsu ve göllerle, karla kaplı her türlü yüzey üzerinde hareket edilebilecek bir aracın varlığını zorunlu kılmaktadır. Nitekim, Basımı, Kırgız ve Göktürklerin değişik kış şartlarına uygun olarak geliştirdikleri kemikten kısa buz patenleriyle, ağaçtan yapılmış buz ve kar kayıklarının teknik özellikleri, bölgede köklü bir kayak kültürünün varlığına işaret etmektedir. O halde, hayat sahaları Yenisey-Baykal bölgesi olan At Ayaklı Ting-Ling'lerin de kayağı tanımış ve kullanmış olmaları gereklidir. Gerek At Ayaklı, gerekse Ağaç Atlı boyların tasvirinde vurgulanan "çok hızlı koşabilme" nitelikleri, bu görüşü destekler mahiyettedir. Ağaç At kavramıyla "kayak" kastedildiğine göre, hızlı koşabilme eyleminin kayak aracıyla gerçekleştirildiği şüphesizdir. Ağaç Atlı boylarla aynı kültür çevresinde yaşamış olan Ting-Linglerin çok hızlı koşabilmeleri de, benzer bir kayma aracını kullanmalarına bağlı olmalıdır. Hereford haritasında tasvir edilen Hippopod'un elinde bulunan ve efsanenin gerçeğe en yakın unsurunu teşkil eden Altay stili kayak değneği de³³ At Ayaklıların kayak kültürünü pekiştirmektedir. Kayakla kayma eyleminin Çin kroniklerinde "koşu" kavramıyla verilmesi, erken devir kayak tekniğinin, günümüz mukavemet kayağında olduğu gibi karşıdan bakıldığında koşma izlenimi veren paten adımlarıyla gerçekleştirilmesinden kaynaklanmış olmalıdır. Nitekim, bu görünümünden dolayı, Kuzey Avrupa'nın kayakçı halk-

30 Togan, a.g.m., s. 1166. Kuzey ve Doğu Türkleri folklorunda yaygın olan "it başlı, sığır ayaklı Ulus" efsanesiyle (A. İnan, "İt Başlı ulus Efsanesi", Makaleler I, TTK Yay., Ankara 1987, s.217-218), ayaklarına bağladıkları kemik buz kayıklarından dolayı "sığır ayaklı" olarak tanımlanan boylar arasında bir ilişkinin varlığı kuvvetle muhtemeldir ve araştırılmaya muhtaç bir konudur.

31 "Holzpferde-Kirgisen: Ostasiatische Skiläufer im ersten Jahrtausend", Olympische Rundschau, 4 (1939), s. 14-15; Togan, a.g.m., s.1166; Eberhard, Sport bei den Völkern, s.139, Bahattin Ögel, "Doğu Göktürkleri Hakkında Vesikalar ve Notlar", Belleten, XXI (1957), s. 81, s. 101.

32 Bkz. yuk. not. 23.

33 Bkz. yuk. not. 14

larından Lapplann, 6. Yüzyıl'da "adımlayarak kayan Finler" olarak adlandırıldıkları bilinmektedir.

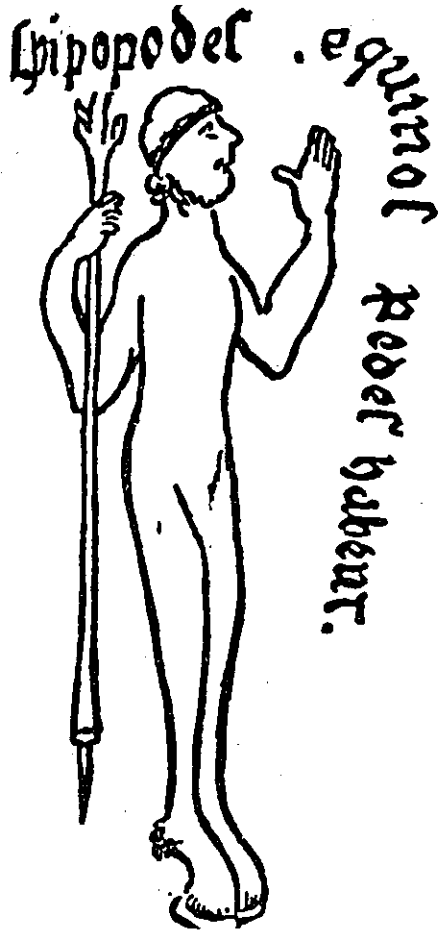
Mevcut verilerden hareket edildiğinde, At Ayaklılığın da, Ağaç At gibi kayağı tammladığı anlaşılmaktadır. Değişik zaman dilimlerinde ortaya çıkan her iki tanımlamada da yer alan ortak kavram ise "at"tır. Kayak için mecazi anlamda kullanılan at kavramı, kayağın hızla hareket edebilme özelliğini vurgulamaktadır. At kavramının bu anlamda kullanılışı, Çin diline ilişkin bir hususiyetle açıklanabilir. Zira, Çin dilinde çabukluk ve hızlilik kavranılan, "dört nala koşan at" sembolü ile ifade edilmektedir.³⁴ O halde, Çinliler, at dışında bir araçla süratle hareket edebilen eski Türk kayakçı boylarının bu niteliklerini, ancak "At" kavramını kullanarak ifade etmek ve yazmak zorundaydılar. Böylece, ayaklarına bağladıkları kayaklarla hızla kayabilen Tin-Lingler "At Ayaklı", Basmlı, Kırgız ve Göktürkler de, sonraki kroniklerde daha açıklayıcı bir biçimde, araç da vurgulanarak, "Ağaç Atlı" olarak tanımlanmışlardır.

Sonuç olarak, Çinlilerin, Yenisey-Baykal bölgesinde yaşayan kayakçı proto-Türk boyları tasvir ederken kullandıkları "At Ayaklı" kavramı, Eski Yunanca'daki karşılığı olan "Hippopod" adı altında, muhtemelen eski İpek Yolu kanalıyla, Batı'ya taşınmış, kavramın içinde barındırdığı mecazi anlamdan habersiz olan bu coğrafyada efsanevi bir kimlik kazanmıştır.

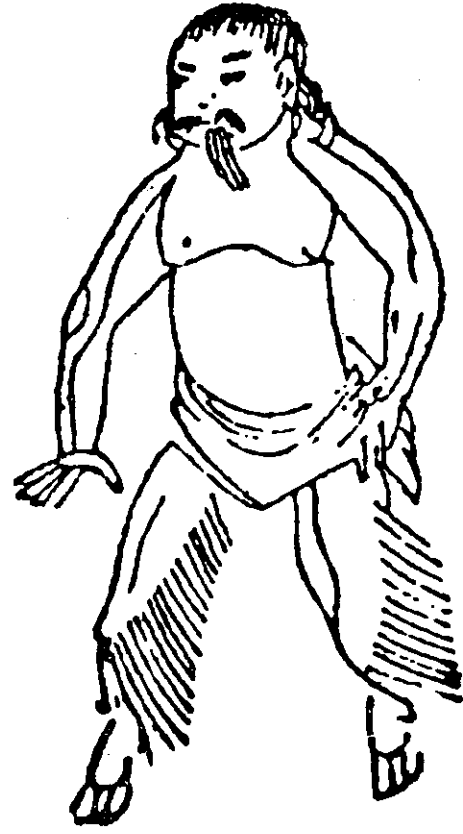
KAYNAKLAR

- Alpman, C, Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi. İstanbul 1972.
- Benk, F., Die Geschichte des Skilaufs und seine wirtschaftliche Bedeutung. Diss. Leopold-Franzen-Universitaet Innsbruck, Isny im Allgaeu 1954.
- Eberhard, W., "Sport bei den Wölkern Zentralasiens, nach chinesischen Quellen", In: China und seine westlichen Nachbarn, Wissenschaftliche Burehgesellschaft, Darmstadt 1978, s. 128-143.
- Eberhard, W., Çin'in Şimal Komşuları. Çev.: N.Uluğtuğ, Ankara 1942.
- Esin, E., İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslama Giriş. İstanbul 1978.
- Esin, E., Türk Kültür Tarihi: İç Asya'daki Erken Safhalar. TTK yay. Ankara 1985.
- Fedotoviç, J., "Saha Yeri ve Saha Türkleri", Yay. Haz. S. Gömeç, Tarih Araştırmaları Dergisi: 1992-1994, 16 (1994), 27:227-241.
- Hess, J.J., "Zur Geschichte des Ski's", Vox. Romanica, 11 (1937), 170-172.
- "Holpferde-Kirgisen: Ostasiatische Skilaufer im ersten Jahrtausend", Olympische Rundschau, 4 (1939), s.14-15.
- İnan, A., "İt Başlı Ulus Efsanesi", Makaleler I, TTK Yay .Ankara 1987, s.217-218.
- Kilizler, I., Die Leibesübungen der Zentralasiatischen Völker. Diss. Üniversitaet Graz, 1947.
- Luther, G.J., "Von Holzpferden, Pferdefusseln und Schneeschlangen", Olympisches Feuer, 12 (1962), 1:7-10.
- Mehl, E., Grundriss der Weltgeschichte des Schifahrens. Verlag Karl Hofmann, Schorndorf 1964.
- Nansen, F., Auf Schneeschuhen durch Grönland. Hamburg 1932.
- Ortekin, H., "Türkler ve Kayak", Ülkü, 10 (Şubat 1938), 60:152-155.
- Ögel, B., "Doğu Göktürkleri Hakkında Vesikalar ve notlar", Belleten, XXI (1957), 81: 81-137.
- Schott, W., "Über die Aechten Kirgisen", Abhandlungen der Berliner Akademie der Wissenschaften, 1864. Nr.6., Berlin 1865,
- "Skistöcke", Der Sport Brockhaus, Wiesbaden 1977, s.435.
- Şeşen, R. (çev.), İbni Fadian Seyahatnamesi, İstanbul 1975.
- Tannagaseva, K. Akalın, Ş.H., Şor Sözlüğü. Türkoloji Araştırmaları, Adana 1995.
- Taube, E., "Zur traditionellen Kleidung der Tuwiner des Cengel-Sum", Jahrbuch des Museums für Völkerkunde zu Leipzig, Bd. 37, Akademie-Verlag, Berlin 1987.
- Togan, Z.V., "Eski Türklerde Kayakçılık", Askeri Mecmua, 57(1939), 115:1165-1172.
- Wildt, K.C., Daten zur Sportgeschichte. Teil 4, Hofmann, Schorndorf 1980.

34 Luther, a.g.m., s. 7.

Resim 1: 13. Yüzyıla Ait Hereford Haritasına Göre At Ayaklı (Hippopod) Tasviri (Luther 1962, s.9)'dan

Resim 2: M.Ö. 350 Yılına Ah Sfean-Hai-Ching (Dağ ve Deniz Bilgisi) Adlı Eserde At Ayaklı Ting-Ling Tasviri (Luther 1962, s.8)'den

ÜNİVERSİTELER ARASI SPOR ORGANİZASYONLARINA KATILAN SPORCU-ÖĞRENCİLERİN KATILIM AMAÇLARI VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Suat KARAKÜÇÜK *
Ömer ŞENEL *

ÖZET

Bu araştırma üniversiteler arası spor organizasyonlarına katılan sporcu-öğrencilerin katılım amaçları beklentileri ve sorunlarının belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmaya 1997-1998 öğretim yılında 7 değişik branşta Türkiye de düzenlenen üniversiteler arası yarışmalara katılan 266 bayan, 357 erkek toplam 623 sporcu öğrenci gönüllü olarak katıldılar. Yarışmaları yapıldığı illerde ve yarışma günleri içerisinde deneklere 12 sorudan oluşan bir anket uygulandı. Elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama, frekans dağılımı ve yüzdelik oranlar kullanıldı. Araştırma sonunda; sporcu öğrencilerin bu organizasyonlara katılım nedenleri arasında "farklı bir ortamda bulmak" birinci derece de ağırlıklı olarak bulunurken (986.3 Puan), "şampiyon olmak" ikinci derecede (377.4 Puan) ve "maddi gelir elde etme" amacı ise en son sırada yer almıştır (109.7 Puan). Sporcu-öğrencilerin beklentileri arasında ise "sağlıklı barınma yerleri sağlanması" birinci derecede önemli bulunmuştur (415.85 Puan). Yarışmalara katılan sporcu-öğrencilere göre bu organizasyonların amaçları arasında "gençlerin birbirlerini tanımalarını, kaynaşmalarını sağlama" birinci derecede önemli bulunurken (425 Puan), "uluslararası yarışmalarda başarı sağlayacak Milli takımı oluşturma-bilmek" amacı son sıralarda yer almıştır (342.8 Puan).

Anahtar Kelimeler : Boş zaman, Rekreasyon, Sporcu-Öğrenci, Organizasyon

A STUDY ON PARTICIPATION AIMS AND EXPECTATIONS OF STUDENT ATHLETES PARTICIPATED INTO SPORT ORGANIZATIONS AMONG UNIVERSITIES.

ABSTRACT

The purpose of this study is to find out participation objectives, expectations and problems of student athletes who participated into university sports organizations. A total of 623 Students (266 females, 357 males) who participated into sports competitions in 7 different branches organized in 1997-1998 education year were voluntarily participated into this study. A questionnaire included 12 questions was given to subjects during competition days in host city. Mean, frequency distribution and percentage were used to analyse obtained data. As result of data, among the participation aims of student-athletes in to these organizations; While "to be in different climate" was found as the most important (986.3 Pts.), "to be champion" has the second importance (377.4 Pts), "to earn money" was the last (109.7 Pts). Among expectations of student-athletes "to supply healthy accomodation" has found the most important (415.8 Pts). Among the aims of organizations according to student athletes, while "to better know each other and to improve friendship" was the most important (425 Pts). "to create national teams to have success in international events" was found less important (342.8 Pts)

Key Words : Leisure time, recreation, Student-Athlete, Organization.

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu /ANKARA

GİRİŞ

Sanayileşme ve buna bağlı gelişen modern yaşamın neden olduğu bedensel hareket-sizlik her yaş gruplarındaki bireylerin sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Sanayileşmenin bir başka fonksiyonu olarak ortaya çıkan boş zamanların da öncelikle çeşitli fiziksel aktivitelerle değerlendirilmesi ise, bu olumsuzluğu giderici psiko-sosyal veya fizyolojik önemli roller üstlenmektedir. Bazı araştırmalar özellikle stresten ve kalp-damar hastalıklarından korunmada boş zamanların fiziksel aktivitelerle değerlendirmesinin önemine işaret etmektedir (Cupelli, 1984; Cleaver, 1993; Blossand Hales, 1994)

Sorun üniversite öğrencileri için düşünüldüğünde daha da önem kazanmaktadır. Ancak Türkiye de tesis, malzeme ve diğer imkanlar bakımından küçümsenemeyecek bir ortama sahip üniversitelerde dahi öğrencilerin boş zamanlarını sportif etkinliklerle değerlendirmelerini teşvik edecek ortamlar oluşturulamamaktadır.

Öğrencileri bu tür etkinliklere motive edebilmek için önemli bir etkinlik olan üniversiteler arası sportif yarışma organizasyonları üniversite içindeki yarışmalarla başlayan, üniversite,takım seçmeleri, grup, bölge, Türkiye, Avrupa veya Dünya birincilikleri ile devam eden bir süreç içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu etkinliklerin yarışmalarla ilgili boyutundan sorumlu olan Üniversite Sporları Federasyonu, organizasyonları önemli sayılabilecek düzeyde bir bütçe ile gerçekleştirmektedir. (Federasyon 1997 yılında toplam 116 milyar TL, 1998 yılında ise toplam 97 milyar TL para harcamıştır).

Üniversitelerin, öğrencilere boş zamanlarında çok değişik etkinlikler yanında fiziksel aktiviteler için de yeterli hizmetleri sunamadığı bilinmektedir. Amacı Üniversite Öğrencilerine sporu çok yönlü tanıtmak, sevdirmek, uygulamaya yöneltmek ve bu yönde organizasyonlar yapmak olan Üniversite Sporları Federasyonunun da bu konuda yoğun bir katkısının olduğu söylenemez.

Bu çalışma ile, GSGM Üniversite Sporları Federasyonunun 1997-1998 öğretim yılında organize ettiği üniversiteler arası yarışmalara katılan sporcu-öğrencilerin, organizasyona amaç ve beklentileri açısından yaklaşımlarının değerlendirilmesi amaçlanılmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma GSGM Üniversite Sporları Federasyonunun 1997-1998 öğretim yılında düzenlemiş olduğu üniversiteler arası yarışmalara katılan sporcu-öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini 47 üniversiteden katılan ve Tablo-1 de detayları verilen 16 spor branşından toplam 8415 sporcu-öğrenci (2950 kız, 5465 erkek) oluşturmaktadır. Örnekleni grubunun ise, Judo, Yüzme, Basketbol, Voleybol, Badminton, Cimnastik ve Masa Tenisi branşlarından toplam 623 sporcu-öğrenci (266 bayan, 357 erkek) oluşturmuştur. Veri toplamak amacıyla geliştirilen 12 soruluk anket deneklere yarışmaların yapıldığı illerde ve yarışma günleri içerisinde uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde frekans dağılımı, aritmetik ortalama ve yüzdelik oranları kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: 1997-1998 Öğretim Yılında Organizasyonu Yapılan Spor Branşları ve Katılan Sporcu-Öğrenciler

<i>Branşlar</i>	<i>Kadın</i>	<i>Erkek</i>	<i>Toplam</i>
Voleybol	645	817	1462
Basketbol	500	705	1205
Judo	72	88	160
Yüzme	176	178	354
Cimnastik, Step Trambolin	235	111	346
Masa Tenisi	44	105	149
Hentbol	475	638	1113
Futbol	-	1224	1224
Atletizm	349	614	963
Kayak	126	143	269
Taekwando	83	135	218
Tenis	69	84	153
Karate	73	102	175
Güreş	-	391	391
Satranç	-	-	42
Badminton	-	-	191
TOPLAM	2950	5465	8415

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Sporcu-Öğrenci Genel Profili

		<i>n</i>	%	TOPLAM
Cinsiyet	Kadın	266	42.7	623
	Erkek	357	57.3	
Yaş	18 yaş ve altı	58	9.3	623
	19 - 22 yaş	424	68.1	
	23 - 26 yaş	130	20.9	
	27 - 30 yaş	9	1.4	
	31 yaş ve üzeri	2	0.3	
Gelir Durumu	Çok kötü	9	1.4	623
	Kötü	13	2.1	
	Orta	286	45.9	
	İyi	300	48.2	
	Çok iyi	15	2.4	
Spor Branşları	Judo	100	16.1	623
	Yüzme	68	10.9	
	Basketbol	115	18.5	
	Voleybol	121	19.4	
	Badminton	61	9.8	
	Cimnastik, Step, Trambolin	84	13.5	
	Masa Tenisi	74	11.9	

Tablo 3: Üniversite Spor Takımları Dışında Başka Bir Yerde Spora Katılım

<i>Katılım</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Profesyonel Bir Takımda Yarışıyorum	136	21.8
Amatör Bir Takımda Yarışıyorum	211	33.9
Hiçbir Takımda Yarışmıyorum	276	44.3
TOPLAM	623	100

Tablo 3'de de görüldüğü gibi deneklerin önemli bir bölümü (%44.3), üniversite takımları dışında başka bir takımda yarışmamaktadır. Bu durumda Üniversiteler arası organizasyonların önemli bir fonksiyonu üstlendiği söylenebilir.

Tablo 4: Üniversitelerin Sporcu-Öğrencilere Yaklaşımları Sağladıkları İmkanların Düzeyi

<i>Dereceler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çok Az	81	13
Az	115	18.5
Orta	150	24.1
İyi	200	32.1
Çok İyi	77	12.4
TOPLAM	623	100

Sporcu-Öğrenciler Üniversitelerinin kendilerine yaklaşımları ve sağladıkları imkanlar konusunda oldukça iyimser görünmektedirler. Nitekim Tablo 4'e göre iyi ve çok iyi seçeneklerini işaretleyen denek yüzdesi % 44.5'dir.

Tablo 5: Sporcu- Öğrencilerin Boş Zamanlarında Spor Yapmalarının Derslerini Etkileme Düzeyi

<i>Etki Düzeyleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Derslerimi Engelliyor	54	8.7
Derslerimi Engellemiyor	342	54.9
Derslerimi Kısmen Engelliyor	227	36.4
TOPLAM	623	100

Sporcu-Öğrenciler boş zamanlarında Spor yapmalarının derslerini etkilemediğini düşünmektedirler (% 54.9). Ancak küçük bir grup da olsa (% 8.7) sporun, derslerine engel teşkil ettiğini belirten bir Sporcu-Öğrenci grubu da bululmaktadır. (Tablo 5).

Tablo 6: Yarışmalara Katılan Sporculara-Öğrenci Göre Organizasyonlara Amaçları

Amaçlar		ÖNEM DERECELERİ*					Ağırlıklı Toplam Ortalama Puan
		1	2	3	4	5	
Gençlerin Birbirlerini Tanımalarını, Kaynaşmalarını Sağlamak	f	183	166	146	51	6	425
	%	29.4	26.6	23.4	8.2	1.0	
Ülke Sporunu Kalkındırmak	f	178	131	135	82	18	399.8
	%	28.6	21.0	21.7	13.2	2.9	
Gençlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme	f	86	165	148	106	11	351.4
	%	13.8	26.5	23.8	17.0	1.8	
Uluslararası Yarışmalarda Başarı Sağlayacak Milli Takımı Oluşturabilmek	f	132	109	119	121	19	342.8
	%	21.2	17.5	19.1	19.4	3.0	
Hiçbir Amaca Hizmet Etmiyor	f	25	9	13	19	262	99.8
	%	4.0	1.4	2.1	3.0	42.1	

N= 623

Tablo 6'ya göre organizasyona katılan sporcu öğrenciler, bu tür organizasyonların amacını öncelikle tanışmak, kaynaşmak olarak görmektedir (425 puan). Ayrıca Ülke sporunu kalkındırmak veya uluslararası yarışmalarda başarı sağlayacak milli takımı oluşturmak gibi amaçların daha az önem derecelerine sahip olduğu görülmektedir.

* Önem dereceleri birden itibaren azalmaktadır.

Tablo 7: Sporcu-Öğrencilerin Organizasyondan Öncelikli Beklentileri

Beklentiler		ÖNEM DERECELERİ						Ağırlıklı Toplam Ortalama Puanı
		1	2	3	4	5	6	
Sağlıklı Barınma Yerleri Sağlamak	f	176	168	88	50	42	13	415.83
	%	28.3	27.0	14.1	8.0	6.7	2.1	
Maddi Yetersizlikler Giderilmeli	f	156	127	98	44	32	47	384.33
		25.0	20.4	5.7	7.1	5.1	7.5	
Toplu Eğlenceler Düzenlenmeli	f	68	83	110	101	92	41	298.5
	%	10.9	13.3	7.7	16.2	14.8	6.6	
Federasyon ve Diğer Görevlilerle Daha Sıcak İlişkiler Kurabilmek	f	74	92	111	57	8.0	65	290.5
	%	11.9	14.8	17.8	9.1	12.8	10.5	
Yalnız Dereceye Girenler Değil, Tüm Katılanlara Anı Belgeleri Verilmeli	f	93	67	98	71	46	117	284.5
		14.9	10.8	15.7	11.4	7.4	18.8	
Çevre ve Turistik Gezilere Daha Çok Yer Verilmeli	f	54	58	81	92	86	80	244.16
	%	8.7	9.3	13.0	14.8	13.8	12.9	

N= 623

Sporcu öğrenciler organizasyondan öncelikle sağlıklı barınma yerlerinin sağlanmasını (415.83 puan) ve maddi yetersizliklerinin giderilmesini (384.33 puan) beklemektedirler (Tablo 7).

Tablo 8: Sporcu-Öğrencilerin Organizasyona Katılım Nedenleri

NEDENLER	ÖNEM DERECELERİ							Ağırlıklı Toplam Ortalama Puanı	
	1	2	3	4	5	6	7		
Farklı Bir Ortamda insanlarla birarada bulunmak ve yeni arkadaşlar edinmek	f	216	349	328	223	169	99	61	986.3
	%	34.7	56.0	52.7	35.8	27.1	15.9	9.9	
Şampiyon Olmak	f	254	49	48	28	25	58	33	377.71
	%	40.8	7.9	7.7	4.5	4.0	9.33	5.3	
Derslerin ve Yaşamın Stresinden Uzaklaşabilmek	f	112	136	112	58	44	23	9	368.42
	%	18.0	21.8	18.0	9.3	7.1	3.7	1.4	
Turistik Bir Seyehat Yapmış Olmak	f	12	33	52	51	72	90	59	200.71
	%	1.9	5.3	8.3	8.2	11.6	14.4	9.5	
Maddi Gelir Elde Etmek	f	7	16	18	25	44	70	161	109.71
	%	1.1	2.6	2.9	4.0	7.1	11.2	25.8	

N= 623

Tablo 8 incelendiğinde Sporcu-öğrencilerin organizasyona katılım amaçlarının başında "farklı bir ortamda insanlarla birarada bulunmak ve yeni arkadaşlar edinmek" gelmektedir (986.3 puan). "Şampiyon olmak" ise ağırlıklı ortalamaya göre ikinci sırayı almaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversiteler arası sportif faaliyetlere katılan sporcu-öğrenciler, organizasyonun yapılış amacını öncelikle tanışma, kaynaşma ve boş zamanları değerlendirmek olarak görmektedirler. Organizasyonun "ülke sporuna katkı sağlamak" veya "uluslararası yarışmalarda basan sağlayacak milli takımlar oluşturmak" gibi amaçlarını ise ikinci planda değerlendirmektedirler (Tablo 6). Sporcu-Öğrencilerin, bu değerlendirmeleri kendilerinin de organizasyona katılım amaçları konusunda ipuçları vermektedir. Nitekim Tablo 8'de öğrencilerin organizasyona katılım nedenleri incelendiğinde farklı bir ortamda insanlarla bir Mada bulunmak ve yeni arkadaşlar edinmeyi birinci derecede önemli buldukları görülmektedir (986.3 puan). Sporcu-öğrenciler organizasyonlara "şampiyon olmak" amacı ile katılmayı ise toplam ağırlıklı ortalamaya göre ikinci ağırlıklı neden olarak göstermektedirler. (377.42 puan) Türkiye finallerinin yapıldığı bir organizasyonda sporcu öğrencilerin ağırlıklı olarak şampiyon olmayı ikinci derecede düşünmeleri ilginç bir sonucu ortaya koymaktadır. Ayrıca denekler bu organizasyonlara maddi bir açıdan bakmamaktadırlar. (Tablo 8).

Bu durum Gökmen ve arkadaşlarının (1985) yüksek öğrenim öğrencileri üzerine yaptığı araştırma sonuçlarıyla da bir paralellik göstermektedir. Araştırmaya göre gençler boş zamanlarında katıldıkları etkinlikleri çoğunlukla grupla katılabilecekleri etkinliklerden seçmektedirler. Ünver ve arkadaşlarının (1986) 12-24 yaş grubu ile yaptıkları araştırmada da gençler büyük oranda grupla yapılan ve grup içinde bulunma ortamı veren spor etkinliklerini tercih etmektedir.

Ortaöğretimde bedeneğitiminin öncelikli amaçlarını tesbit etmek amacıyla yapılan bir araştırmada ise (Yıldırım ve arkadaşları, 1996) kız ve erkek öğrencilerin Beden Eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını grup içinde sporla değerlendirmeye istekli olabilmeye amacı ilk sıralarda tercih edilmektedir.

Ayrıca Üniversite Öğrencilerinin spor yapma eğilimleri ve beklentileri hakkında yapılan bir araştırmada ise (Ersoy ve Oskay 1995), öğrencilerin büyük bir oranının spor yapmanın sağlık için gerekli olduğunu (%42), boş zamanları değerlendirme, stresten uzaklaştırma ve sosyal gelişim amaçlarıyla spora ilgi duyulduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçların da araştırmada elde edilen, üniversite öğrencilerinin sportif etkinliklere katılım ile boş zamanlarını değerlendirmek, stresten uzaklaşmak ve grupla beraber olmak gibi sonuçlarıyla yakın bir benzerlik içerisinde olduğu görülmektedir.

Sporcu, öğrencilerin üniversiteler arası organizasyonlardan ve organizatörlerden beklentilerinin başında "sağlıklı banma yerlerinin sağlanması" gelmektedir. (415.83 puan). Denekler maddi yetersizlikleri ikinci derecede önemli sorun olarak belirtmektedirler (Tablo 7). Nitekim üniversitelerin öğrencilere maddi katkılarının iyi veya çok iyi düzeyde olduğunu belirten denek sayısı yüzde 44.5 gibi yüksek bir düzeydedir (Tablo 4). Sporcu-öğrenciler organizasyonlarda görevli federasyon veya diğer görevlilerle daha sıcak ilişkiler kurabilmeyi ve yalnız dereceye girenlere değil bütün katılanlara birer anı belgesi verilmesini istemektedirler. Ayrıca denekler organizasyonlarda toplu eğlenceler düzenlenmesini önemli oranda beklenti olarak ortaya koymaktadırlar (298.5 puan). Bu beklenti, deneklerin

organizasyonlara katılım amaçlarıyla net bir paralellik göstermektedir.

Dernekler çevre ve turistik gezilere pek itibar etmemektedirler. Bu tür etkinliklerin düzenlenmesini isteyen küçük bir denek grubu bulunmaktadır (Tablo 7). Organizasyona katılım amaçlarına bakıldığında da böyle bir amaçla organizasyonlara katılan sporcu-öğrencilerin sayısının da çok düşük olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Sonuç olarak, üniversiteler arası spor organizasyonlarına katılan sporcu-öğrenciler bu tür organizasyonlara öncelikle farklı bir ortamda bulunmak, stresden kurtulmak ve yeni arkadaşlar edinmek amacıyla katılmaktadırlar. Sporcu öğrencilerin, üniversiteler arası yarışma organizasyonlarının düzenleme amaçlarına yaklaşımları da, katılım amaçlarıyla örtüşmektedir. Nitekim bu organizasyonların yapılış amaçlarını büyük bir oranla tanımak, kaynaşmak ve boş zamanları değerlendirme olarak belirtmişlerdir. Bu amaçlar paralelinde denekler sağlıklı barınma yerleri, maddi imkansızlıkların giderilmesi, toplu eğlence ve benzeri etkinliklerin düzenlenmesini öncelikli olarak arzu etmektedirler.

Ayrıca sporcu-öğrenciler bu tür sportif etkinliklere katılmanın derslerini etkilemediğini belirtmektedir (Tablo 5). Bu durum ise deneklerin organizasyonlara katılımlarında arzulu oldukları sonucunu doğurmaktadır.

Araştırma sonuçları, bu tür organizasyonların düzenleyicisi ve finansörü olan GSGM Üniversite Sporları Federasyonu bu tür organizasyonlara yaklaşımının yarışma ve rekabeti öne çıkaran, başka bir spor federasyonunun organizasyon mantığından farklı olarak oluşturulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan bu tür organizasyonların düzenleme yetkisine sahip yöneticilerin olaya bakış açılarının ve yaklaşımlarının belirlenmesi konusunda yeni araştırmalar yapılması da önerilebilir.

KAYNAKLAR

- 1- Bloss, M. V., Hales R.S., (1994) *Badminton*, Seventh Edition, Mc Graw-Hill, Boston.
- 2- Cupelli, V. et. al. (1984). Cardiovasculer. Response to Maximal Exercise in Active Elderly Health People, *Sports Medicine*, 24 (4), 273-279.
- 3- Yıldırım, İ., Yetim, A. ve Şenel, Ö. (1996) " Farklı Cinsiyetteki Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri" *G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, (1), 1: 52-57.
- 4- Gökmen, H. ve Diğerleri (1985). *Yükseköğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri*, MEGSB yayını, Ankara.
- 5- Ünver, Ö. ve Diğerleri (1996) *12-24 yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları* MEGSB yayını, Ankara.
- 6- Ersoy G. ve Oskay, N. (1995) "Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampüsünde Öğrenim Gören Öğrencilerin Spor Yapma Eğilimleri ve Beklentileri" *Beslenme ve Diyet Dergisi* 24 (2), 253-261.
- 7- Cleaver, V. and Eisenhart. I (1993) "Stress Culture and Youth Sports a Challenge for Sports Studies" *International Journal of Physical Education*, 26:32-36.
- 8- Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Yetki Çalışma ve Sorumluluk Yönergesi, 30 Mayıs 1996 tarih ve 87 nolu Merkez Danışma Kurulu Kararı.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ ADAYLARININ GİRİŞ NİTELİKLERİNİN ÖĞRENME DÜZEYİNE ETKİSİ

Asuman S. SARACALOĞLU *
Rana VAROL *
Fehime HASLOFÇA *

ÖZET

Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerine alınan öğrencilerin giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, çalışma evreni olarak seçilen Ege Üniversitesi B.E.S.Y.O'nun tüm birinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir (N=125). Öğrencilere kişisel bilgi formu uygulanmış, lise başarı (riort) ortalaması, ÖSS puanı, Yetenek Sınavı Puanı ve öğrenme düzeyine ilişkin başarı notları Öğrenci İşleri Bürosu'ndan alınmıştır. Araştırmada x², tek yönlü varyans analizi, F, t ve Scheffe testleri uygulanmış, Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmış ve stepwise regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırma bulguları ÖSS puanlarının bölüm tercihi sırasına göre; yetenek sınavı puanlarının cinsiyete ve lisedeki bölüme göre; lise başarısının cinsiyete, lise türüne, spor dallarına, akademik ve sportif başarı algısına göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Ayrıca üniversitedeki başarıyı etkileyen en önemli giriş niteliklerinin akademik başarı algısı, lise başarısı, yetenek sınavı puanı ve sportif başarı algısı olduğu ve bayan öğrencilerin öğrenme düzeyini daha çok yordadığı saptanmıştır. Giriş niteliklerinin öğrenci düzeyindeki değişkenliğin %21 - %28'ini, bayan öğrencilerin ise % 18-% 39'unu açıklayabildiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Giriş Davranışları, Başarı

THE EFFECTS OF ENTRY CHARACTERISTICS ON ACHIEVEMENT OF PROSPECTIVE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS

ABSTRACT

The present research is aimed at assess the impacts of entry characteristics on enlevelment of prospective teachers of physical education and sports. The study sample comprised all the freshmen at the Department of PES of Ege University (n= 125). In this study, a questionnaire requesting demographic information was administered and high school grade point averages', Student Selection Exam Scores (SSES), physical aptitude test scores and university grade point averages are obtained from the Student Registrar's Office. In the research, the data were analysed by ANOVA, t-test, F-test, Scheffe-test, correlation and stepwise regression analysis.

The research findings reveal that there is a statistical relationship between SSES and rank of the department preferences; rank of the department preferences and sport branches. There are also relationships between physical aptitude test scores and sex, types of high-school departments; high school grade point averages and sex, types of high-schools; academic, sportive and general achievement and sex, types of high-schools, sport branches, perception of academic and sportive achievement. Furthermore, the most important entry characteristics which influence university success are perception of academic achievement, high school grade point averages, physical aptitude test scores and perception of sportive achievement, and the above variables predict females achievement level than the males. The entry characteristics account for 21% to 28% of the variance in achievement and account for 18% to 39% of variance in females achievement.

Key Words: Entry behaviours, achievement

* Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/İZMİR

GİRİŞ

Spor Yüksekokulları ile Eğitim Fakültelerine bağlı Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümleri'ne ön kayıt ve özel yetenek sınavları ile öğrenci alınmaktadır. Söz konusu kurumlara öğrenci seçimi için farklı sistemlerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Şöyle ki, kimi kurumlara başvuru için 105 ÖSS puanı yeterliyken (C.B.Ü., Ç.Ü., MÜ,)E.Ü. 115, O.D.T.Ü. 120 puanla öğrenci kabul etmektedir.

Özel yetenek sınavları, O.D.T.Ü'nünde olduğu gibi, tek aşamalı olarak düzenlenebilmekte, C.B.Ü., Ç.Ü., E.Ü., H.Ü., M.Ü., vb. kurumlarda yapıldığı gibi, iki aşamalı olarak da gerçekleştirilebilmektedir. İki aşamalı sınavlarda; ilk aşama, adayların psikomotor özelliklerini ölçen çeşitli testlerden oluşmaktadır. Ayrıca kimi kurumlarda "Sportif Genel Kültür Sınavı" yapılmakta, bu sınav birinci (E.Ü., H.Ü.) ya da ikinci aşamada (ÇÜ.) verilebilmektedir. İkinci aşamada; adaylar sportif yeteneklerini belirleyen çeşitli spor dallarından sınava girebildiği gibi (C.B.Ü., E.Ü., M.Ü., vb.), psikomotor özelliklerin ölçüldüğü çeşitli testler de uygulanabilmektedir (H.Ü.). E.Ü. B.E.S.Y.O. en az 115 ÖSS puanı ile ön kayıt yapmakta, ortaöğretim basan puanını eklemekte ve ilk aşamada "Sportif Genel Kültür Testi" ile adayların psikomotor özelliklerini ölçmeye yönelik testler uygulamaktadır.

Birinci aşama sınavında; ÖSS puanı %25, Sportif Genel Kültür Sınavı %15* ve fiziksel yetenek sınavı %60 oranında etkilidir. İkinci aşama sınavında bireysel ve ekip sporlarından birer dal seçilmektedir. Birinci ve ikinci aşama sınavlarının ağırlığı %50'dir. Ayrıca öğrenciler "seçmeli ders" olarak sunulan badminton, bisiklet, eskrim, güreş, masa tenisi, okçuluk, su topu, tenis ve trampelen atlama gibi branşlardan birisini seçebilmektedir*.

Ülkemizde özel yetenek sınavlarıyla öğrenci alan kurumlarda giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisini araştıran sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Araştırmalar öğrenci nitelikleri ile öğrenme düzeyi arasında anlamlı korelasyonlar olduğunu ortaya koymaktadır (2, 3, 5-9, 11, 13-14, 16-17, 20-22, 24, 26-29). Bu nedenle başarılı bir öğretimin sağlanabilmesi, bu tür araştırmaların yapılmasına ve elde edilen bulgulara okul programlarında yer verilmesine bağlı görünmektedir. Ayrıca bilişsel ve duyuşsal giriş özelliklerini kapsayan öğrenci nitelikleri, öğrenci başansındaki değişikliğin üçte ikisini açıklayabilmektedir.

Bloom (1984) öğretimin niteliği, öğretmen ve öğrencilerin zamanı kullanımı, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş özellikleri, formative testler, öğrenme hızı ile ortamını "değiştirilebilir özellikler" olarak ifade etmektedir. Aynı zamanda değişmeye dirençli değişkenler olarak ise; öğretmenin kişisel özellikleri, zeka ölçümleri, not verme amaçlı basan testleri ile ailenin sosyo-ekonomik statüsü vb. belirtilmektedir. Bu bağlamda "değiştirilebilir özelliklerin incelenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerine seçilen öğrencilerin giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisinin araştırılması gerekmektedir. Söz konusu gereklilikten kaynaklanan bu araştırmanın; spor bilimciler, program geliştirmeciler, beden eğitimi öğretmenleri ile öğrencilere katkı sağlayacağı umulmaktadır.

* E.Ü.B.E.S.Y.O. Özel Yetenek Sınavı Sisteminde değişiklik yapılmış, "Sportif Genel Kültür Sınavı*" ve "C Grubu" spor branşları 1996-1997 öğretim yılında kaldırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerine alanın öğrencilerin giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisini belirlemektir. Söz konusu amacın gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrencilerin ÖSS Puanları cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına, spor dallarına ve akademik basan algısına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanları cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına, spor dallarına ve sportif basan algısına göre değişmekte midir?

3. Öğrencilerin lise basan (not) ortalamaları, cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına ve spor dallarına göre farklılaşmakta mıdır?

4. Öğrencilerin bölüm tercih sıraları cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne ve spor dallarına göre değişmekte midir?

5. Öğrencilerin teorik ve uygulamalı ders basan algısı cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına ve spor dallarına göre farklılaşmakta mıdır?

6. Öğrencilerin akademik, sportif ve genel başarıları, cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına, spor dallarına, akademik ve sportif basan algısına göre değişmekte midir.

Sayıtlar

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlar şunlardır:

1. Kaynaklardan sağlanan bilgiler gerçeği ifade etmektedir.

2. Öğrenciler kişisel özellik, görüş ve duygularını içtenlikle yansıtmışlardır.

3. Öğretim elemanlarının verdikleri notlar eş değer niteliktedir.

4. Öğretim elemanlarına verilen notlar, öğrencilerin öğrenme düzeyini belirlemektedir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, E.Ü.B.E.S.Y.O. Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü ile sınırlandırılmıştır.

2. Çalışma, 1993-1994 öğretim yılı birinci sınıf öğrencilerini kapsamaktadır.

3. Araştırma, "değiştirilebilir değişkenlerden yalnızca bilişsel, duyuşsal ve psikomotor giriş özellikleri ile sınırlı tutulmuştur.

4. Çalışma, öğretim yılı sonundaki basan düzeyleri ile sınırlandırılmıştır.

5. Türk Dili, Yabancı Dil ile Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri, araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümleri oluşturmaktadır. Çalışma evreni olarak ise Ege Üniversitesi seçilmiştir. Araştırmanın örnekleminde tüm birinci sınıf öğrencileri yer almakta ve aynı zamanda çalışma evrenini kapsamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Beden Eğitimi Öğretmenliği adaylarının kişisel özelliklerini belirleyebilmek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır.

Öğrencilerin ortaöğretim basan (not) ortalaması, ÖSS Puanları, Yetenek Sınavı Puanları ve Öğrenme düzeylerini belirleyen tüm derslere ilişkin başarı notları Öğrenci İşleri Bürosu'ndan alınmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma verileri, E.Ü. Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde değerlendirilmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda x² ve tek yönlü varyans analizi, F, t ve Scheffe testleri uygulanmış, Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca bağımlı değişkeni etkileyen etmenleri belirleyebilmek için stepwise regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmada bağımlı değişken başarı ve genel başarı öğrenme düzeyini oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenler olarak; öğrenci giriş özelliklerini oluşturan ÖSS puanı, Yetenek Sınavı Puanı (Y.S.P), lise başarı (not) ortalaması (L.B.O), bölüm tercih sırası (B.T.S), akademik ve sportif basan algısı ile cinsiyet, bitirilen lise türü, lisedeki bölümü ve spor dalları alınmıştır.

Araştırmada Minitab İstatistik Paket Programı kullanılmış ve önem düzeyi p= 0.5 alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın problemi ile alt probleme ilişkin bulgular yer almaktadır. Ancak bazı bulgular tablolaştırmadan verilecektir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi "Öğrencilerin ÖSS puanları, cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına, spor branşına ve akademik basan algısına göre farklılaşmakta mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir.

Beden Eğitimi Öğretmeni adaylarının, ÖSS puanları cinsiyete göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu duruma ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 1 'de verilmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin ÖSS Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N*	\bar{X}	s	t
Bayan	51	130.41	8.19	0.13**
Erkek	71	130.61	9.82	

* Denek sayısı, ÖSS'ye girmeyen ve YÖK tarafından BESYO'ya yerleştirilen öğrenciler nedeniyle farklıdır.

** * p > .05

Gençlerin ÖSS puanları, bitirilen lise türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. Tablo 2'de bu bulgular yer almaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin ÖSS Puanlarının Bitirilen Lise Türüne Göre Dağılımı

Bitirilen Lise Türü	N	X	s	t
Akademik Lise	102	130.12	8.78	0.97*
Mesleki-Teknik Lise	20	132.6	10.80	

* > .05

Gençlerin lisedeki bölümlerine göre ÖSS puanları incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği görülmüştür ($t = 1.54, p > .05$).

Öğrencilerin bölüm tercih sıralarına göre ÖSS puanları istatistiksel olarak .01 düzeyinde farklılaşmaktadır. Bu duruma ilişkin bulgular Tablo 3'de verilmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin ÖSS Puanlarının Bölüm Tercih Sıralarına Göre Dağılımı

Bölüm Tercih Sırası	N	X	s	F
1. sırada	77	129.34	8.53	3.74*
2. sırada	17	130.91	7.58	
3. sırada	10	132.45	9.85	
4. sırada	10	128.37	8.63	
11. ve + sırada	8	141.43	11.76	

* $p < .01$

Tablo 3'te görülen farklılığı yaratan grupları bulabilmek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre bölümü 4. sırada seçen grupla 11. ve daha alt sıralarda tercih eden grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Başka bir anlatımla, farklılığı yaratan ÖSS Puanı en yüksek olan gruptur ve bölümü 11 ve daha alt sıralarda seçmişlerdir.

Gençlerin ÖSS Puanları, spor dallarına göre de incelenmiş ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($t = 0.85, p > .05$)

Öğrencilerin ÖSS Puanlarının akademik başarı algısına göre durumu incelenmiş ve bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin ÖSS Puanlarının Akademik Başarı Algısına Göre Dağılımı

Akademik Başarı Algısı	N	X	s	F
Çok iyi	16	129.45	9.05	1.38*
İyi	60	131.91	9.55	
Orta	46	129.09	8.86	

* $p > .05$

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, gençlerin ÖSS Puanları akademik basan algısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, ÖSS Puanlarının yalnızca bölüm tercih sıralarına göre farklılaştığı anlaşılmaktadır. Buna göre Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünü 11 ve daha alt sıralarda seçen grubun ÖSS Puanları en yüksek puanlardır. Bu durum, başka bölümleri kazanamayan gençlerin spor yaptıkları için ve açıkta kalmamak amacıyla bölümü seçmek durumunda kaldıklarını düşündürmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi "Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanları cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına, spor dallarına ve sportif başan algısına göre değişmekte midir?" biçimde ifade edilmiştir.

Beden Eğitimi Öğretmeni adaylarının Yetenek Sınavı Puanları cinsiyete göre incelenmiş ve istatistiksel olarak .0000 düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır. Bu durum Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N*	X	s	t
Bayan	51	68.34	6.42	5.24**
Erkek	71	73.46	3.22	

* Denek sayılan, YÖK tarafından sınavsız yerleştirilen öğrenciler nedeniyle farklıdır.

** $p < .0000$

Tablo 5'te görüldüğü gibi, Yetenek Sınavı Puanları erkekler lehinedir. Bu durum, erkek öğrencilerin fiziksel olarak daha üstün olmalarından, daha fazla antrenman yapmalarından ve İzmir'de spor kulüplerinde oynama/yaşama şanslarının daha fazla olmasından kaynaklanabilir.

Gençlerin Yetenek Sınavı Puanları bitirilen lise türüne göre incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Bitirilen Lise Türü	N	X	s	t
Akademik Lise	102	71.05	5.53	1.36*
Mesleki-Teknik Lise	20	72.68	4.80	

* $p > .05$

Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanları lisedeki bölümüne göre irdelenmiş ve istatistiksel olarak .02 düzeyinde farklılaştığı anlaşılmıştır. Bu durum Fen-Matematik bölümü mezunu gençler lehinedir. Başka bir anlatımla, liseden Fen ve Matematik bölümlerinden mezun öğrenciler Yetenek Sınavında daha başarılıdır. Bu durum, adı geçen bölümlerden mezun öğrencilerin "elit sporcular" olduğunu düşündürmektedir. Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının lisedeki bölüme göre dağılımı Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7: Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının Lisedeki Bölümlerine Göre Dağılımı

Lisedeki Bölüm	N	X	s	t
Fen- Matematik	47	72.74	4.70	2.45*
Sosyal Bilimler-Edebiyat	75	70.42	5.96	

* $p < .02$

Gençlerin Yetenek Sınavı Puanlarının bölüm tercih sırasına göre dağılımı incelenmiş ve bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının Bölüm Tercih Sırasına Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	X	s	t
1. sırada	77	71.183	5.413	0.07*
2. sırada	17	71.772	5.318	
3. sırada	10	71.086	6.510	
4. sırada	10	71.262	5.896	
11. ve + sırada	8	71.970	5.127	

* $p > .05$

Tablo 8'de de görüldüğü gibi, gençlerin Yetenek Sınavı Puanları bölüm tercih sırasına göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmemektedir.

Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanları spor dallarına göre de incelenmiş ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu duruma ilişkin bulgulara Tablo 9'da yer verilmektedir.

Tablo 9: Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının Spor Dallarına Göre Dağılımı

Spor Dalı	N	X	s	t
Bireysel Sporlar	33	72.165	5.896	1.03*
Ekip Sporları	88	71.036	5.265	

* $p > .05$

Gençlerin Yetenek Sınavı Puanları sportif başarı algısına göre irdelendiğinde, sportif başarısını "çok iyi" olarak değerlendiren gençlerde görece bir yükselme olmakla birlikte istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgulara Tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin Yetenek Sınavı Puanlarının Sportif Başarı Algısına Göre Dağılımı

Sportif Başarı Algısı	N	X	s	F
Çok İyi	21	73.545	5.737	2.75*
İyi	83	71.112	5.085	
Orta	18	69.651	6.088	

* $p > .05$

İkinci alt probleme ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Yetenek Sınavı Puanlarının cinsiyete ve lisedeki bölümlerine göre farklılaşırken, bitirilen lise türüne, bölüm tercih sırasına, spor dallarına ve sportif başarı algısına göre değişmediği anlaşılmaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Öğrencilerin lise başarı (not) ortalamaları, cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına ve spor dallarına göre farklılaşmakta mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir.

Gençlerin lise başarı (not) ortalamaları cinsiyete göre incelendiğinde, istatistiksel olarak .01 düzeyinde farklılaştığı görülmektedir. Bu durum bayan öğrenciler lehinedir. Başka bir anlatımla, bayan öğrencilerin lise başarı (not) ortalamaları daha yüksektir. Bununla birlikte, Beden Eğitimi Öğretmeni adaylarının lise başarıları "orta" düzeydedir. Bu bulgular Tablo 11'de verilmektedir.

Tablo 11: Öğrencilerin Lise Başarı (Not) Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	X	s	t
Bayan	52	6.404	0.776	2.62*
Erkek	73	6.071	0.581	

* $p < .01$

Gençlerin lise basan (not) ortalamalarının bitirilen lise türüne göre dağılımı Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12: Öğrencilerin Lise Başarı (Not) Ortalamalarının Bitirilen Lise Türüne Göre Dağılımı

Bitirilen Lise Türü	N	X	s	t
Akademik Lise	105	6.127	0.670	3.41*
Mesleki-Teknik Lise	20	6.646	0.615	

* $p < .002$

Tablo 12'de de görüldüğü gibi, öğrencilerin lise basan (not) ortalamaları bitirilen lise türüne göre istatistiksel olarak .002 düzeyinde farklılaşmaktadır. Buna göre, mesleki-teknik liseden mezun olan gençler daha başarılıdır. Bu durum adı geçen liselerin yeteneğe bağlı programlar uygulamalarından ya da "elit" sporcuların bu kurumlarda okumalarından kaynaklanabilir.

Öğretmen adaylarının lise basan (not) ortalamaları lisedeki bölümüne göre irdelenildiğinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir. Tablo 13'te bu bulgular yer almaktadır.

Tablo 13: Öğrencilerin Lise Başarı (Not) Ortalamalarının Lisedeki Bölümüne Göre Dağılımı

Lise Bölümü	N	X	s	t
Fen-Matematik	49	6.212	0.639	0.02*
Sosyal Bil.-Edebiyat	76	6.209	0.719	

* $p > .05$

Gençlerin lise basan (not) ortalamaları bölüm tercih sırasına göre incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı anlaşılmıştır. ($F = 1.26$, $p > .05$). Öğrencilerin lise basan (not) ortalamaları spor dallarına göre de irdelenmiş ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($t = 0.42$ ve $p > 0.5$).

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin ortaöğretim başarı (not) ortalamalarının bayanlar ve mesleki-teknik lise mezunları lehine farklılaştığı belirlenmiştir. Buna karşın, gençlerin lise başarı (not) ortalamaları lisedeki bölüme, bölüm tercih sırasına ve spor dallarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi, "Öğrencilerin bölüm tercih sıralan cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne ve spor dallarına göre değişmekte midir?" biçiminde ifade edilmiştir.

Öğrencilerin bölüm tercih sıraları cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne ve spor dallarına göre χ^2 analizi ile test edilmiştir. Buna göre gençlerin bölüm tercih sıralan cinsiyete ($\chi^2= 2.225$, $p> .05$), bitirilen lise türüne ($\chi^2= 5.136$, $p> .05$), ve lisedeki bölümüne ($\chi^2= 7.798$, $p> .05$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmemektedir. Buna karşın öğretmen adaylarının bölüm tercih sıraları spor dallarına göre .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Tablo 14'te bu duruma ilişkin bulgular görülmektedir.

Tablo 14: Öğrencilerin Bölüm Tercih Sıralarının Spor Dallarına Göre Dağılımı

Bölüm Tercih Sırası	1.		2.		3.		4.		11. ve +		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Bireysel Sporlar	14	40.00	8	22.86	2	5.71	6	17.14	5	14.29	35	100.00
Ekip Sporlar	65	73.03	9	10.11	8	8.99	4	4.49	3	3.37	89	100.00
Toplam	79	63.71	17	13.71	10	8.06	10	8.06	8	6.45	124	100.00

$\chi^2= 17.235$, $p< .01$

Tablo 14'ten de anlaşılacağı gibi, ekip sporları yapan gençler bölümü ilk sırada tercih ederken, bireysel sporlarla uğraşanlar bölümü ikinci ve daha alt sıralarda seçmişlerdir. Buna göre, ekip sporları yapan gençlerin yaklaşık dörtte üçünün Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünü isteyerek seçtikleri söylenebilir.

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin bölüm tercih sıralarının cinsiyete, bitirilen lise türüne ve lisedeki bölümlerine göre değişmediği, buna karşın spor dallarına göre farklılaştığı ortaya konmuştur. Bu durum ekip sporları ile uğraşan gençler lehinedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi, "Öğrencilerin akademik ve sportif basan algısı cinsiyete, bitirilen lise türüne, lisedeki bölümüne, bölüm tercih sırasına ve spor dallarına göre farklılaşmakta mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir

Gençlerin akademik ve sportif başarı algısı cinsiyete göre incelenmiştir. Buna göre akademik ($\chi^2= 3.337, p> .05$), ve sportif ($\chi^2= 4.686, p> .05$) başarı algısı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır.

Öğrencilerin akademik ve sportif başarı algısı bitirilen lise türüne göre de irdelenmiştir. Buna göre akademik ve sportif ($\chi^2= 1.170, p> .05$) başarı algısı; istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmemektedir. Tablo 15'te gençlerin akademik başarı algısının bitirilen lise türüne göre durumu verilmektedir.

Tablo 15: Öğrencilerin Akademik Başarı Algısının Bitirilen Lise Türüne Göre Dağılımı

Akademik Bitirilen Lise Türü	Başarı Algısı		Çok iyi		İyi		Orta		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Akademik Lise	13	13.33	48	45.71	43	40.95	105	100.00		
Mesleki-Teknik Lise	2	10.00	13	65.00	5	25.00	20	100.00		
Toplam	16	12.80	61	48.80	48	38.40	125	100.00		

$\chi^2= 1.540, p> .05$

Gençlerin akademik ve sportif başarı algısı lisedeki bölümüne göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği belirlenmiştir ($\chi^2= 2.442, p> .05$; $\chi^2= 0.448, p> .05$).

Öğrencilerin akademik ve sportif başarı algısı bölüm tercih sırasına göre incelenmiş ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($\chi^2= 3.241, p> .05$; $\chi^2= 4.641, p> .05$).

Öğrencilerin akademik ve sportif başarı algısı spor dallarına göre de irdelenmiştir. Buna göre akademik ($\chi^2= 3.141, p> .05$) ve sportif başarı algısı spor dallarına göre farklılaşmamaktadır. Tablo 16'da sportif başarı algısının bitirilen lise türüne göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 16: Öğrencilerin Sportif Başarı Algısının Spor Dallarına Göre Dağılımı

Sportif Başarı Algısı	Çok iyi		İyi		Orta		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Bireysel Sporlar	4	11.43	22	62.86	9	25.71	35	100.000
Ekip Sporları	18	20.22	62	69.66	9	10.11	89	100.000
Toplam	22	17.74	84	67.74	18	14.52	124	100.000

$\chi^2= 5.480, p> .05$

Gençlerin akademik ve sportif başarıları bitirilen lise türüne göre incelenmiş ve bu bulgular Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19: Öğrencilerin Akademik ve Sportif Başarılarının Bitirilen Lise Türüne Göre Dağılımı

Bitirilen Lise Türü	N	Akademik Başarı			Sportif Başarı		
		X	s	t	X	s	t
Akademik Lise	105	56.46	7.77	0.05*	67.63	7.09	2.38*
Meslek Lisesi	20	56.55	8.44		71.5	6.59	

* $p > .05$ ** $p < .05$

Tablo 19'dan da anlaşılabilir olduğu gibi, öğrencilerin akademik başarıları istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmemekte, buna karşın sportif başarıları .05 düzeyinde farklılaşmaktadır. Bu durum mesleki-teknik lise mezunları lehinedir. Buna göre adı geçen kurum mezunu gençler daha başarılıdır.

Öğrencilerin genel başarıları bitirilen lise türü açısından incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. Tablo 20'de bu bulgular yer almaktadır.

Tablo 20: Öğrencilerin Genel Başarılarının Bitirilen Lise Türüne Göre Dağılımı

Bitirilen Lise Türü	N	X	s	t
Akademik Lise	105	63.04	5.81	1.53*
Mesleki Teknik Lise	20	65.49	6.67	

* $p > .05$

Gençlerin akademik ve sportif başarıları lisedeki bölümüne göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 21'de bu bulgular görülmektedir.

Tablo 21: Öğrencilerin Akademik ve Sportif Başarılarının Lisedeki Bölümüne Göre Dağılımı

Lisedeki Bölüm	N	Akademik Başarı			Sportif Başarı		
		X	s	t	X	s	t
Fen - Matematik	49	56.74	8.58	0.30*	68.92	7.68	0.82*
Sosyal Bilimler-Edebiyat	76	56.30	7.40		67.82	6.77	

* $p > .05$ ** $p > .05$

Öğrencilerin genel başarıları lisedeki bölümlere göre de irdelenmiş ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22: Öğrencilerin Genel Başarılarının Lisedeki Bölümüne Göre Dağılımı

Lisedeki Bölüm	N	X	s	t
Fen-Matematik	49	63.99	6.75	0.79*
Sosyal Bilimler-Edebiyat	<	63.07	5.62	

* $p > .05$

Beden Eğitimi Öğretmeni adaylarının akademik, sportif ve genel başarıları bölüm tercih sırasına göre irdelendiğinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir ($F = 1, 74, p > .05$; $F = 1.47, p > .05$; $F = 1.57, p > .05$). Bu durum, gençlerin bölüm tercih sıralarının öğrenme düzeyini etkilemediği biçiminde yorumlanabilir.

Öğrencilerin akademik ve sportif başarıları spor dallarına göre incelenmiş ve bu duruma ilişkin bulgulara Tablo 23'te yer verilmiştir.

Tablo 23: Öğrencilerin Akademik ve Sportif Başarılarının Spor Dallarına Göre Dağılımı

Spor Dalları	N	Akademik Başarı			Sportif Başarı		
		X	s	t	X	s	t
Bireysel Spor	89	55.55	7.56	2.65*	68.37	6.37	0.28**
Ekip Sportu	35	59.42	7.22		68.77	7.42	

* $p < .01$

** $p > .05$

Tablo 23'te de görüldüğü gibi, gençlerin sportif başarıları spor dallarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmezken, akademik başarıları .01 düzeyinde farklılaşmaktadır. Bu durum ekip sporu yapan gençler lehinedir. Buna göre ekip sporları ile uğraşan öğrenciler daha başarılıdır.

Gençlerin genel başarıları da spor dallarına göre irdelenmiş ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır ($t = 1.56, p > .05$). Öğrencilerin akademik ve sportif başarıları akademik başarı algısına göre incelendiğinde, istatistiksel açıdan .01 ve .05 düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştağı anlaşılmaktadır. Bu bulgular Tablo 24'de verilmektedir.

Tablo 24: Öğrencilerin Akademik ve Sportif Başarılarının Akademik Başarı Algısına Göre Dağılımı

Akademik Başarı Algısı	N	Akademik Basan			Sportif Basan		
		X	s	t	X	s	t
Çok İyi	16	57.765	9.767	9.96*	71.850	5.813	3.19**
iyi	61	59.025	6.126		68.657	6.439	
Orta	48	52.800	7.832		66.630	7.976	

*p<.01

** p< .05

Farklılığı yaratan grupları belirleyebilmek amacıyla Scheffé testi uygulanmıştır. Akademik başarının akademik başarı algısı "iyi" olan grup ile "orta" olan gruptan; sportif başarının ise akademik başarı algısı "çok iyi" olan grup ile "orta" olan gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Başka bir anlatımla, başarı algısı "iyi" olan gençler akademik; başarı algısı "çok iyi" olan öğrenciler ise sportif derslerde daha başarılıdır.

Öğretmen adaylarının genel basanları akademik başarı algısına göre irdelenmiş ve istatistiksel olarak .01 düzeyinde farklılaştığı anlaşılmıştır. Tablo 25'te bu bulgular verilmektedir.

Tablo 25: Öğrencilerin Genel Başarılarının Akademik Başarı Algısına Göre Dağılımı

Akademik Başarı Algısı	N	X	s	F
Çok iyi	16	66.179	4.885	7.67*
İyi	61	64.668	4.735	
Orta	48	60.943	7.093	

* p < .01

Farklılığı yaratan grupları belirleyebilmek için Scheffé testi uygulanmış ve başarı algısı "çok iyi" olan grup ile "orta" olan gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Buna göre, akademik başarı algısı "çok iyi" olan öğrenciler, "orta" olanlardan daha başarılıdır.

Akademik ve sportif basan, sportif başarı algısına göre de irdelenmiş ve bu duruma ilişkin bulgular tablo 26'da verilmiştir.

Giriş davranışları ile öğrenme düzeyine ilişkin korelasyon katsayıları Tablo 28'de verilmektedir.

Tablo 28: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	L.B.O	B.T.S.	ÖSS P	Y.S.P.	A.B.	S.B.	G.B.
L.B.O	1.000						
B.T.S.	0.217*	1.000					
ÖSSP	0.291***	0.277**	1.000				
Y.S.P.	0.011	0.031	0.265**	1.000			
A.B.	0.325***	0.111	0.148	0.203	1.000		
S.B.	0.29	0.112	0.124	0.408***	0.338	1.000	
G.B.	0.193*	0.020	0.157	0.391***	0.753***	0.0871***	1.000

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 28'den de anlaşılacağı gibi, akademik basan ile lise basan ortalaması ve yetenek sınavı puanı arasında; sportif basan ile yetenek sınavı puanı ve akademik basan arasında; genel basan ile lise basan ortalaması, yetenek sınavı, puanı, akademik ve sportif başarı arasında .05 ve .001 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca lise basan ortalaması ile ÖSS Puanı ve bölüm tercih sırası arasında; bölüm tercih sırası ile ÖSS Puanı arasında; ÖSS Puanı ile Yetenek Sınavı Puanı arasında da .05, .01 ve .001 düzeyinde anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır.

Gençlerin giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisini belirleyebilmek amacıyla Stepwise regresyon analizi yapılmıştır.

Buna göre; akademik başarıyı yordayan en önemli etmenler, lise başarı ortalaması ile akademik başarı algısıdır. Basandaki varyansın açıklanma oranı ise sırasıyla % 10 ve % 7'dir. Diğer değişkenlerle birlikte basandaki değişkenliğin yaklaşık %21'i açıklanabilmektedir.

Sportif başarıyı yordayan en önemli etmenler, yetenek sınavı puanı, akademik ve sportif basan algısıdır. Söz konusu değişkenler basandaki varyansın % 10'unu, % 6'sını ve % 5.5'ini açıklayabilmektedir. Diğer değişkenlerle birlikte bu oran % 23'tür.

Genel başarıyı yordayan en önemli etmenler ise, akademik basan algısı ve yetenek sınavı puanıdır. Bu değişkenlerin başarıdaki varyansı açıklama oranları yaklaşık % 11 ve % 9'dur. Diğer değişkenlerle birlikte başarıdaki varyansın yaklaşık % 28'i açıklanabilmektedir.

Öğrencilerin öğrenme düzeylerini etkileyen etmenler cinsiyet açısından da irdelenmiştir. Buna göre, bayanların akademik başarısını etkileyen en önemli etmenler, akademik başarı algısı ile lise basan ortalamasıdır. Bu değişkenler başarıdaki varyansın sırasıyla % 23'ünü ve % 12'sini açıklayabilmektedir. Diğer değişkenlerle birlikte bu oran yaklaşık %39'dur. Erkek öğrencilerin öğrenme düzeyini etkileyen en önemli etmen ise, lise basan ortalamasıdır ve başarıdaki değişkenliğin %10'unu açıklayabilmektedir. Diğer değişkenlerle birlikte bu oran % 13'tür.

Bayan öğrencilerin sportif başarısını yordayan en önemli değişken, akademik başarı algısıdır ve basandaki varyansın % 11'ini açıklayabilmektedir. Bu oran diğer değişkenlerle birlikte yaklaşık %18'dir. Erkek öğrencilerin sportif başarısını yordayan etmenler belirlenmemiştir. Bununla birlikte tüm değişkenler başarıdaki değişkenliğin %9.4'ünü açıklayabilmektedir.

Bayan öğrencilerin genel başarılarını yordayan en önemli ve tek etmenin akademik başarı algısı olduğu görülmekte ve bunu lise başarı ortalaması izlemektedir. İki değişken başarıdaki varyansın sırasıyla % 24'ünü ve %7'sini açıklayabilmektedir. Basandaki toplam varyansın açıklanma oranı ile yaklaşık %35'tir. Erkek öğrencilerde ise, genel başarıyı yordayan en önemli etmen lise basan ortalamasıdır ve başarıdaki değişkenliğin % 11'ini açıklayabilmektedir. Diğer değişkenlerle birlikte başarıdaki toplam varyansın yaklaşık %16'sını açıklayabildiği görülmektedir.

Tüm bulgular dikkate alındığında, akademik, sportif ve genel başarıyı etkileyen etmenlerin lise başarı ortalaması, akademik ve sportif genel başarı algısı ile yetenek sınavı puanı olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalar lise başarısı ile üniversite başarısı arasında anlamlı korelasyonlar bulunduğu ve başarıyı yordayan en önemli etmen olduğu yönündedir (1,5-7,10,12,14, 15, 19, 25, 26). Bu bağlamda elde edilen araştırma bulguları ile söz konusu araştırma bulguları birbirini desteklemektedir.

Akademik ve sportif başarı algısı, başarıyı etkileyen en önemli etmenlerden birisidir. Bu bulgu, bilişsel giriş davranışlarının yanısıra duyuşsal özelliklerin de başarıda son derece

önemli olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim çeşitli araştırmalar akademik benlik tasannu ile başarı arasında olumlu korelasyonlar olduğu yönündedir. (2, 3, 8, 9-11, 13, 16, 17, 20-22, 27,28).

Üniversite başarısı ile yetenek sınavı arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta ve başarının %10'unu yordamaktadır. Bu bulgular yetenekli öğrencilerin bu bölümü isteyerek seçmeleri sonucu, daha başarılı olduklarını düşündürmektedir. Ayrıca yetenek sınavı, ÖSS puanı, lise başansı ve bölüm tercih sırası ile ilişkili bulunmuştur ve birlikte dikkate alındığında basanda etkili olabilir. Nitekim yetenek sınavının birinci aşamasına ÖSS Puanı ile lise başarı puanının eklenmesi, bu vargıyı güçlendirmektedir.

Bir araştırmada, tercih sırası ile başarı arasında olumlu bir ilişki bulunmasına (19) karşın, eldeki araştırma bulguları anlamlı bir ilişki olmadığı yönündedir. Birbirleriyle çelişkili bulunan bu sonuç, öğrencilerin tercih sıralarını objektif bir biçimde yansıtmalarından kaynaklanabilir.

ÖSS puanları ile lise başarısı, bölüm tercih sırası ve yetenek sınavı arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Bu bulgular, lisede başarılı gençlerin ÖSS puanının yüksek ve bölüm tercihinin alt sıralarda olduğu biçiminde yorumlanabilir. Ayrıca ÖSS puanı yüksek olan öğrencilerin yetenek sınavında da başarılı olduğu söylenebilir. Ne var ki ÖSS Puanının üniversitedeki başarıyı yordama gücü zayıftır. Bu bulgular, Aşkar (4), Ersoy (12), Gülmez (15), Kendir ve Tuncer (18), Koyuncu (19), Onay (23), Toker, Uçkunkaya ve Gülcü (26) ile Varol (27) tarafından yapılan araştırmalarla da desteklenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerine alınan öğrencilerin giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, gençlerin lise başarısı, akademik ve sportif başarı algısı, yetenek sınavı puanı, ÖSS Puanı ile bölüm tercih sırasının akademik sportif ve genel başarının dörtte birini yordayabildiği saptanmıştır. Bu değişkenler arasında başarıyı yordayan en önemli etmenler ise akademik başarı algısı, lise başansı, yetenek sınavı puanı ile sportif başarı algısıdır. Ayrıca akademik başarı algısı ile lise başarısının, bayan öğrencilerin öğrenme düzeyini daha çok etkilediği ve başarının üçte birinden fazlasını yordayabildiği belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır.

1. Öğrenme düzeyinin yükseltilebilmesi için, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş özellikleri dikkate alınmalıdır.
2. Lise başarısı öğrenme düzeyini etkileyen en önemli etmenlerden birisidir. Bu nedenle lise basan ortalamasının Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümleri öğrenci seçme sınavlarına katkısı (etkisi) daha fazla olmalıdır.
3. Akademik ve sportif basan algısı, öğrenme düzeyini etkileyen en önemli etmenlerdendir. Bu bağlamda öğrencilerin olumlu akademik ve sportif benlik tasannu geliştirebilmesi için, eğitim kurumlarının her düzeyinde duyuşsal hedeflere ve yaşantılara yer verilmelidir.
4. Öğrencilerin öğrenme düzeyini etkileyen "değiştirilebilir özelliklerden öğretimin niteliği, öğretmen ve öğrencilerin zamanı kullanımı, öğrenme hızı, formative testler ile ve ortamını inceleyen ve öğrenme düzeyine etkisini araştıran çalışmalar yapılmalıdır.
5. 105 ve daha fazla ÖSS Puanıyla öğrenci alan kurum öğrencilerinin giriş niteliklerinin öğrenme düzeyine etkisini araştıran karşılaştırmalı çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
6. ÖSS ve Özel Yetenek Sınavına girmeden yök tarafından üniversitelere (BESYO) yerleştirilmiş öğrencilerin basanları incelenmelidir.
7. Öğrencilerin lise başanlıını etkileyen etmenler belirlenmelidir.
8. B.E. Öğretmeni adaylarının akademik, sportif ve genel benlik tasanmlan çeşitli değişkenler açısından incelenmelidir.
9. Spor yapan-yapmayan ve çeşitli spor dalları ile uğraşan gençlerin başanlıını inceleyen çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Akhun, İ. (1980), **Akademik Başarının Kestirilmesi. Çoklu Regresyon Yaklaşımının Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma**. Ankara: A.Ü. Yayını.
2. Altmann, H.A. and Dupont, SP. (1988). "The Relationships between Academic Self-Concept, Global Self-Concept, and Academic Achievement." **Canadian Journal of Counselling**, 22,3: 170-174, (July).
3. Arseven, A.D. (1979) "Akademik Benlik Tasarımı ile Akademik Basan Arasındaki İlişki Konusunda Bir İnceleme". Yayınlanmamış Araştırma. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
4. Aşkar, P. (1985) "Yükseköğretimde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminin Geçerliliği" Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

5. Bloom, B.S. (1976) Human Characteristics and School Learning. New York: McGraw-Hill Inc.
6. Bloom, B.S. (1984). "The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring". Educational Leadership. 41,9:4-17.
7. Bracht, G.H., and Hopkins, K.D. (1972) "Stability of Educational Achievement. "Perspectives in Educational and Psychological Measurement. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall.
8. Byrne, B. M. (1990). "Self-Concept and Academic Achievement: Investigating their Importance as Discriminators of Academic Track Membership in High School." Canadian Journal of Education. 15,2:173-182, (Spring).
9. Chapman, J.W. (1989). "The Perception of Ability Scale for Students: Results from Accumulated Research. The Annual Meeting of the American Educational Research Association. San Francisco, C.A., March 27-31.
10. Çetin, R. (1985). "Lisedeki Basan ve Öğrenci Yerleştirme Sınav Puanları ile Maliye Meslek Yüksekokulu Birinci Sınıftaki Basan Arasındaki İlişki." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
11. Darakjian, G.P. and Michael, W.B. (1982). "Comparative Validities of Standardized Academic Self-Concept Scales and Achievement Test Measures and Teacher Ratings of Citizenship and Effort in Forecasting Performance of Junior High School Students." Educational and Psychological Measurement. 42,2: 629-641, (Summer)
12. Ersoy, M.A., (1988). "H.Ü. Matematik Bölümü I. Sınıf Öğrencilerinin I. Yarıyıl Sonundaki Akademik Başarılarının Çeşitli Faktörlere Göre Değerlendirilmesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
13. Griffiore R.J. and Griffiore, G.D. (1982). "Some Correlates of High and Low First Term Achievement in College" College Student Journal. 16,3: 249-252, (Fall).
14. Guisti, J.P. (1964) "High School Average as a Predictor of College Success: A Survey of Literature" College and University 39, Winter.
15. Gülmez, Y. (1986). Yükseköğretimde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler. Gaziantep: ODTÜ Yayını
16. Jordan, T.J. (1981) "Self-Concepts, Motivation, and Academic Achievement of Jordan Adolescents" Journal of Educational Psychology. 73,4: 509-517 (August).
17. Kelly, K.R. and Jordan, L. V. K. (1990). "Effects of Achievement and Gender on Academic and Social Self-Concept: A Replication Study." Journal of Counselling and Development. 69,2: 173- 177 (Non.-Dec.)
18. Kendir, H.S. ve Tuncer, C. (1969). "A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Üniversite Giriş Sınavında Aldıkları Puanlarla Birinci Sınıftaki Başarılarının Karşılaştırılması." A.Ü Journal of Law Faculty. XXVI.
19. Koyuncu, İ. (1981). "1973 ODTÜ ve 1974 ÜSS'leri ile ODTÜ'ne Alman Öğrencilerin Giriş ve ODTÜ'ndeki Akademik Başarılarının Öğrenci Karakteristikleri ile İlişkilerinin Sistematik Analizi." yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara, ODTÜ.
20. Licht, B.G. et al: (1989). "Children's Achievement-Related Beliefs: Effects of Academic Area, Sex

and Achievement Level." *Journal of Educational Research*. 82,5:253-260 (May-June).

21. Marjoribanks, K. (1987). "Ability and Attitudes Correlates of Academic Achievement: Family Group Differences." *Journal of Educational Psychology*. 79:171-178.

22. Marsh, H.W. (1990). "Causal Ordering of Academic Self-Concept and Academic Achievement: A Multivariate, Longitudinal Panel Analysis." *Journal of Educational Research*. 82,4:646-656 (December).

23. Onay, P. (1972) "Öğrencilerin Lise, Üniversitelerarası Giriş İmtihanı ve Üniversite Başarıları Arasındaki İlişkiler." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

24. Saracaloğlu, A.S. (1996). "Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Duyuşsal Giriş Özellikleri ile Yabancı Dil Başarıları Arasındaki İlişki." *Performans*. 2(4):145-148.

25. Senemoğlu, N. (1987). "Bilişsel Giriş Davranışları Dönüt-Düzeltilmenin Erişime Etkisi." *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara:H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

26. Toker, F., Uçkunkaya, B. ve Gülcü, G. (1969). *Hacettepe Üniversitesine Öğrenci Seçme Üzerine Ön Araştırma*. Ankara: H.Ü.Yayımları.

27. Varol, R. (1995). "The Relationship Between Student Entry Behaviours and Levels of Achievement at Physical Education and Sports." *International Conference on Physical Education and Sport of Children and Youth Conference Proceedings*. Bratislava: 13-16 August 1995,272-274.

28. Walter, T.L.Smith, D.E.P., Hoey, G.: Wilhelm, R. and Miller, S.D. (1987). "Predicting the Academic Success of College Athletes." *Research Quarterly for Exercise and Sport*: 58,2: 273-279.

29. Willhite, S.C. (1990). "Self-Efficacy, Locus of Control, Self-Assessment of Memory Ability, and Study Activities as Predictors, of College Course Achievement." *Journal of Educational Psychology*. 82,4:696-700 (December).

SPOR YÖNETİCİLERİNİN İNSAN İLİŞKİLERİNDE BENİMSEDİKLERİ YAKLAŞIMLAR

Azmi YETİM *
APaik İMAMOĞLU*
Zafer ÇİMEN*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, spor hizmetlerinin sunulmasında büyük öneme sahip Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün yönetici pozisyonunda görev yapan personelinin "yönetimde insan ilişkileri"nde benimsedikleri yaklaşımları tespit etmektir.

Çalışma kapsamına alınan spor yöneticilerine uygulanan anketlerden elde edilen bulgulara göre, spor yöneticilerinin yönetimde insan ilişkilerinde çağdaş yaklaşımları benimsedikleri, ancak uygulamada farklılıklar olduğunu belirtmeleri ile de geleneksel anlayışın etkinliğine işaret ettikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan İlişkileri, Spor Yönetimi

**ACCEPTED APPROACHES OF SPORT MANAGERS IN
HUMAN RELATIONS**

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the accepted approaches in "human relation in management" by the managers of General Directorate of Youth and Sport which is mainly responsible for presents of sports services.

Spor managers who joined this study were given a questionnaire. According to the findings of questionnaire sport managers accepted modern human relation approach in management theoretically. But, they pointed out that there is some differences in application. So, sport organization is affected by the classic human relation approach.

Key Words: Human Relation, Sport Management.

GİRİŞ

İnsanların ihtiyaç ve isteklerini tek başlarına karşılamaya yeterli olamadıkları gerçeğinden doğan örgütler (Schein, s.7), toplumun ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri üretmek maksadıyla faaliyette bulunan teknik, ekonomik ve sosyal sistemlerdir. Ancak bu sistemlerin içinde yer alan insanlar arasında karışık ve anlaşılması oldukça güç bir takım münasebetler her zaman söz konusudur. Yöneticinin işi, bu kişilerin çabalarını koordine etmek ve müşterek bir amaca ulaşmalarını sağlamaktır (Penfield, s.1). Çünkü, örgütlerin yönetiminde önemli bir yere sahip insan ilişkileri olumlu yönde geliştirildiğinde mutlu ve tatmin edilmiş çalışanlar ortaya çıkacak, örgütün dengeli bir şekilde amaçlarını gerçekleştirmesi mümkün olabilecektir (Scott, s.3-4)

Bu olgu, yönetimde insan ilişkilerinin önemini açıkça vurgular mahiyettedir. Geniş anlamıyla "insan ilişkileri" terimi, her çeşit görevdeki (işletme, devlet yönetimi, sosyal kulüpler, okullar ve aile gibi) insanların, karşılıklı etkileşmelerini belirlemek için kullanılır

* Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beşevler / Ankara

(Penfield,s.3). Örgütlerin formal yapılan içinde cereyan eden bu etkileşimleri anlamak, ahenkli ve verimli bir çalışma ortamının kurulmasına yardımcı olmaktadır. Bir iş yerindeki insan davranışlarının sistemli bir biçimde incelenmesini ifade eden insan ilişkileri konusu, kişiye çalışma hayatından doyum ve esneklik sağlanması; ve bunun doğal bir sonucu olarak uyumlu bir çalışma ortamının oluşturulmasına hizmet etmesi bakımından da büyük önem taşımaktadır (Mihçioğlu, s. 139).

İnsanların topluluk olarak yaşamaya başlamasından itibaren ortaya çıkan yönetim olgusunun bir bilim olarak gelişmesi henüz çok yenidir. Karmaşık toplumsal örgütlerin ve yönetimlerinin kavramsallaştırılması çabalanna 19.y.y sonlarına doğru rastlanmaktadır (Türkel, s.23). Bu çaba ve çalışmalar sürecinde yönetimle ilgili değişik yaklaşımlar ya da teoriler dönem dönem etkili olmuştur. Ancak bu süreç içinde yönetimle ilgili her düşüncenin veya hareketin çok azı kalıcı olabilmiş, kalıcı olabilenler de yönetimle ilgili literatürde yer almış ve yönetimin politika ve uygulamalarında kullanılmıştır (Pugh, s. 305). Günümüzden geriye doğru baktığımızda kalıcı olabilen ve genel olarak benimsenen yönetim yaklaşımları Geleneksel (Klasik), Davranışçı (Neo-klasik) ve Çağdaş (Modern) Yaklaşımlar olarak 3 kategoriye ayırmak mümkündür.

Ancak, iki yönlü bir cadde gibi algılanan örgüt içi ilişkilerde bireylerin örgütü, örgütün de bireyleri ve yöneticiyi etkilediği (Baron,s .12), doğru kararlar alabilmek için örgüte bir takım bilgiler sunan Genel Yönetim Yaklaşımının, örgüt içinde etkili insan ilişkilerine yön verecek prensipleri de içermesi kaçınılmazdır (Simon, s.1). O halde örgütlerin vazgeçilmez unsurları olan insana ve onlarla ilişkilerinde bahsi geçen yönetim yaklaşımlarının ve bu yönetim yaklaşımlarından birini benimseyen yöneticilerin bakış açılarında bir takım farklılıklar olduğunu söylemek mümkündür.

Bu farklılığı ortaya koyabilecek iki karşıt yaklaşım Mc Gregor tarafından geliştirilen ve Geleneksel Yaklaşımı temsil ettiği düşünülen X ile Davranışçı Yaklaşımı temsil ettiği düşünülen Y Teorileridir (Hicks,s. 295).

Geleneksel Yönetim anlayışını temsil ettiği düşünülen X teorisine göre; normal, insan çalışmayı sevmez ve fırsat buldukça işten uzaklaşır, bu nedenle, karakteristik yapısı gereği insan iş başındayken kontrol edilmeli ve örgüt amacına ulaşabilmek için cezalandırılmalıdır. Buna ilaveten, normal insan yönetilmeyi tercih eder ve sorumluluk almaktan kaçır (Pugh, s. 305-306) gibi söylemlerle, örgüt içindeki insanların davranış şekillerini ve yöneticilerin çalışanlara karşı takınmaları gereken tavırları ortaya koymaya çalışmıştır.

X Teorisini yani Geleneksel Yönetim anlayışını benimseyen örgüt veya onun yöneticileri, işin bizzat yapımı dışındaki tüm sorumluluğu üzerine alarak, bütün plan ve amaçları tespit eder ve uygulanacak kuralları belirler (Hicks, s.315; Wilke ve Meertens, s. 169). Çalışanların özel sorunlarının örgütü etkilediğine inanmaz. Örgüt içi iletişimin yukarıdan aşağıya doğru tek yönlü olmasını ister ve çalışanları motive etmede en önemli silahın cezalandırma olduğuna inanır. Kısaca, Geleneksel Yönetim anlayışı, temelde çıktı (ürün) ve ve-

rimliliği artırma üzerinde durarak çalışanların moral yapısı ve tatminleriyle ilgilenmemiş (Baron, s.17) ve yöneticiye örgüt içindeki insan ilişkilerine önem vermeyen otoriter yapının var olması gerektiğini göstermeye çalışmıştır.

Y Teorisi yani Davranışçı Yaklaşımı benimseyen örgüt veya yönetici, normal bir insanın işini sevdiği ve işinden kaçmayacağını, kişilerin kendi kendilerini kontrol edebileceklerini, sorumluluk almak isteyeceklerini, kontrol ve cezanın tek yol olmadığını, insanların yaratıcılık özelliklerine sahip oldukları ve amaçlara ulaşmada ödüllerin (manevi) olmasının iyi sonuçlar vereceği (Cole, s.39) gibi düşüncelerden hareket etmektedirler. Ancak bu yaklaşımda örgüt içindeki insan unsuruna fazla önem verilmesi, yöneticinin şefkatli bir baba olarak düşünülmesine (Şimşek, s.96), vurdumduymaz, bırakın yapsınlar tipi liderlik özelliğinin görülmesine neden olmaktadır (Kaymakçıoğlu, s.97).

1900'lü yılların başında ortaya atılan Geleneksel Yönetim Yaklaşımını takip eden Davranışçı Yönetim Yaklaşımı 1930'lu yıllarda önem kazanmaya başlamış, 1950'li yıllara gelindiğinde ise Çağdaş Yönetim Yaklaşımları (modern) olarak adlandırılarak yönetim teorileri (Sistem, Durumsallık vb. Yaklaşımlar) ortaya çıkmıştır.

Temelde Davranışçı Yaklaşımların bir uzantısı olan ve yönetimde sorunların çözümünde çağdaş davranış bilimlerinin kuram ve kavramlarından yararlanılarak geliştirilen Çağdaş Yaklaşımların (Türkel, s.48) örgüt içi insan ilişkilerine yön verecek genel bir bakışını şu şekilde ortaya koyabilmek mümkündür:

Çalışanların motivasyonunda parasal ödüllerin yanında onların doyum sağlayabileceği ruhsal ve toplumsal niteliklerin de önemli olduğu, çok gevşek ve çok katı örgütlerin aynı oranda çalışanlar üzerinde olumsuz etki yapacağı, örgüt amaçlarına ulaşmada örgüt üyelerinin yaratıcılık ve yeteneklerinden tam yararlanılması, sorumluluğun şartlar elverdiği ölçüde bilgi kaynağına yakın kişilere aktarılması gerektiği (Türkel, s. 48-58), çalışanların bir arada tutulması sağlanarak doğal bir denetleme mekanizmasının oluşması ve özdenetimi geliştirme, çalışanların çevre ve aileleriyle birlikte sosyal ilişkilerin geliştirilmesi (Eren, s.85) vb. şekillerde örgüt içi insan ilişkilerine getirdiği bakış açısı ile yöneticilerin demokratik bir yaklaşımla örgüte bakmalarını sağlamıştır (Kaymakçıoğlu ve diğerleri, s.97).

Günümüz dünyası hızlı gelişme ve değişmelerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemden geçmektedir. Söz konusu değişme ve gelişmeler karşısında devletlerin görevleri klasik fonksiyonlarının yanında, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara da yayılarak artmaktadır. Devletin görevlerindeki bu artış yeni görevlerle yeni örgütlenmeleri gerektirirken, eskiden beri var olan örgütlerin de görevlerinin kapsamını genişletmektedir (Ergun, s.2). Devlet örgütleri gibi formal yapıya sahip örgütlerin amaçları ve bu amaçlara yönlendiren yöneticileri vardır. Örgütlerin başarısı belirtilen amaçlara çalışanları ile birlik içinde yönelebilmelerine bağlıdır. Örgütler, bir çok zaman, yöneticilerin yetersiz liderlik özelliği, çalışanlar arası ve örgütle çalışanlar arası birliği sağlayamaması, toplum yapısına uygun hareket edememesi ve yetersiz insan ilişkileri gibi nedenlerden dolayı başarısızlığa uğrarlar (Bucher, s. 15)

Bu bağlamda, bir kamu kurumu olan ve ilgilendiği alan itibarı ile insan ilişkilerinin ön plana çıktığı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) nde görev yapan yöneticilerin

"yönetimde insan ilişkileri"ne yönelik görüşlerinin tespit edilmesi de büyük önem taşımaktadır. Zira, GSGM'de merkeziyetçiliği benimseyen, geleneksel olarak nitelendirilebilecek bir yönetim biçimi egemen görülmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak insan ilişkilerinde etkinliğin sağlanmasından söz etmek oldukça güçtür. O halde, Türk spor yönetiminden sorumlu örgütte yönetici pozisyonunda bulunan kişilerin yönetimde insan ilişkilerinde benimsemiş oldukları yaklaşımların tespit edilmesi hem örgütsel etkinliği artırmak açısından, hem de sporun kitlelere benimsenmesi bakımından üzerinde durulması gereken bir konu niteliğindedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Tarama modeli ile yürütülen bu araştırmada Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatında görev yapan, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Şube Müdürleri ve Federasyon Genel Sekreteri kadrosundaki yönetici personelin "Yönetimde insan ilişkileri" konusunda ortaya konulan belli başlı yaklaşımlardan hangisini veya hangilerini benimsediklerini tespit etmek üzere iki bölüm ve 27 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini meydana getiren 90 personele anketler dağıtılmış, toplanan 70 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Anketin geri dönüş oranı % 77.7 olmuştur.

Değerlendirmeye alınan 70 spor yöneticisinin görüşlerinin istatistiksel değerlendirmesi frekans (f) ve yüzde (%) dağılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Deneklere İlişkin Kişisel Bulgular

Araştırmaya katılan yönetici personelin %25'i 35-40 yaş, %45.59'u 41-59'u 41-46, %19.12'si 47-52 yaş ve % 10.29'u 53 ve üzeri yaş grubundadır.

Spor yöneticilerinin % 92.86'sı erkek ve %7.14'ü bayandır. Yöneticilerinin %65.57'si herhangi bir yüksekokul, %10'u Açık Öğretim Fakültesi, %5.71'i lise mezunu iken sadece %15.71'i Beden Eğitimi ve Spor Bölüm veya Spor Akademisi mezunlarından oluşmaktadır.

Yöneticilerin yöneticilik pozisyonunda geçirdikleri süreler %24.29'u 1-5 yıl, %28.57'si 6-10 yıl, %18.57'si 11-15 yıl ve %28.57'si 16 ve üzeri yıl olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan personelin sadece % 18.57'si "Yönetimde İnsan İlişkileri" konulu bir eğitim faaliyetine katıldıklarını belirtirken, geri kalan % 81.43'ü bu tip bir faaliyete katılmadıklarını söylemişlerdir.

Yöneticilerin Yönetimde İnsan İlişkilerine Dair Benimsedikleri Yaklaşımlar

GSGM'nde görev yapan yöneticilerin, yönetimde insan ilişkilerinde benimsedikleri yaklaşımlar üzerine görüşlerini tespit etmek amacıyla kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevapların tamamı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Spor Yöneticilerinin Yönetimde İnsan İlişkileri Konusundaki Görüşleri

Sorular	Spor Yöneticilerine Sunulan Görüşler	f	%
S.1	Örgütsel kararlarda son söz.....söylenmelidir.		
	A yöneticilerce	6	8.57
	B her konuda astlarla birlikte	18	25.72
	C ilgili astlar ve yönetici katkısıyla	46	65.71
S.2	Yönetici işgörenlere.....		
	A güvenmemeli ve güvenilirliği sağlamak için önlem almalıdır.	2	2.86
	B her konuda güvenmelidir.	6	8.57
	C kontrollü davranmak koşulu ile güvenmeli ve inanmalıdır.	62	88.57
S.3	Örgütle ilgili sorunların çözümünde.....		
	A astların fikri alınmamalıdır.	8	11.44
	B her astın her konuda fikri alınmalıdır.	12	17.43
	C konuyla direk alakalı astların fikri alınmalıdır.	50	71.43
S.4	Astlara yetki ve sorumluluk.....		
	A vermek gereksizdir.	7	10.00
	B her konuda verilebilir.	4	5.71
	C nitelikleri oranında verilmelidir.	59	84.29
S.5	Astların denetimi.....		
	A üstü tarafından gizlilik içinde yapılmalıdır.	43	61.43
	B gereksizdir, astlar kendi kendilerine denetleyebilirler.	6	8.57
	C farklı kişilerin görüşleri de alınarak açık şekilde yapılmalıdır.	21	30.00
S.6	İşgörenleri harekete geçirmede.....		
	A maddi ödüller önemlidir.	2	2.86
	B manevi ödeller önemlidir.	2	2.86
	C maddi ve manevi ödüller dengeli bir etkiye sahiptir.	66	94.28
S.7	İşgörenlerin işten kaçmasını önlemede.....		
	A ceza ve baskı önemli rol oynar.	2	2.86
	B beşeri ilişkiler önemli rol oynar.	23	32.86
	C işgörenin gelişmesine yardımcı öğeler önemli rol oynar.	45	64.28

Tablo I'in Devamı

Sorular	Spor yöneticilerine sunulan görüşler	f	%
S.8			
	A bir doyum aracı değildir, sürekli kaçmayı ister.	2	2.86
	B doyum aracıdır, çünkü oyun kadar doğaldır.	6	8.57
	C sistemli kullanıldığında doyum ve özendirme aracıdır.	62	88.57
S.9	Örgüt içi iletişim.....		
	A yukarıdan aşağıya emir ve yol gösterme şeklinde olmalıdır.	13	18.57
	B resmi olmayan iletişimle birlikte her şekilde yapılabilir.	5	7.14
	C amaçlar doğrultusunda tüm kanallar kullanılarak yapılmalıdır.	52	74.29
S.10	İşgörenlerin birbiriyle olan sosyal ilişkilerini geliştirmek....		
	A gereksizdir.	1	1.43
	B verimliliği artırmak için gereklidir.	53	75.71
	C örgüte bağımlılığı artırmak için gereklidir.	16	22.86
S.11	İşgörenlerin verimliliğini artırmada.....		
	A örgütün fiziksel şartları önemlidir.	4	5.72
	B sosyal ve psikolojik şartlar önemlidir.	11	15.71
	C fiziksel ve sosyal-psikolojik şartlar dengeli bir etkiye sahiptir.	55	78.57
S.12	Yöneticilerin işgörenlerle.....		
	A iyi ilişkiler kurması önemli değildir.	1	1.43
	B her koşul altında iyi ilişkiler kurması önemlidir.	22	31.43
	C uygun yöntemleri kullanarak iyi ilişkiler kurması önemlidir.	47	67.14
S.13	Yöneticilerin işgörenlerin özel sorunlarıyla.....		
	A ilgilenmesine gerek yoktur.	0	0
	B her zaman ilgilenmesi gereklidir.	46	65.71
	C örgütü etkilediği durumlarda ilgilenmesi gereklidir.	24	34.29
S.14	Örgüt içinde resmi olmayan (kendiliğinden oluşan) gruplar....		
	A örgüt için zararlıdır, bu tip gruplar olmamalıdır.	19	27.15
	B örgüt amaçlarına ulaşmada gereklidir, her örgütte olmalıdır.	4	5.71
	C örgüte zarar vermediği sürece bulunmasında fayda vardır.	47	67.14

Yukandaki Tablo incelendiğinde, GSGM yöneticileri, örgütsel kararlarda son sözün ilgili astlarla birlikte söylenmesi gerektiğine (% 65.71), örgütle ilgili sorunların çözümünde konuyla direk ilgili astların fikirlerinin alınmasının faydalı olacağına (% 71.43) ve astlara önemli konularda kontrollü davranmak koşulu ile güvenilmesi gerektiğine (%88.57) büyük oranda inanmaktadırlar.

Araştırmaya katılan yöneticiler astlara yetki devredilmesi ve sorumluluk verilmesi için çoğunlukla "nitelikleri" oranında istemişler (% 84.29) ve denetimlerin gizlilik içinde ve üstler tarafından yapılması gerektiğini belirtmişlerdir (% 61.43).

GSGM yöneticileri işgörenleri harekete geçirmede maddi ve manevi ödüllerin dengeli bir etkiye sahip olduğunu büyük bir çoğunlukla kabul etmişler (94.28) ve çalışanların işten kaçmasını engellemede çalışanlara gelişme ve ilerleme olanakları verilmesinin faydalı olacağını çoğunlukla belirtmişlerdir (% 64.28).

Çalışmaya katılan yöneticiler işin iş görenler için bir doyum ve özendirme aracı olduğunu (%88.57), işgörenlerin birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini geliştirmenin verimlilik üzerinde olumlu etkiler yapacağını (% 75.71) ve işgörenlerin daha verimli olmalarında örgütün fiziki ve psiko-sosyal şartlarının önem taşıdığını (% 78.57) çoğunlukla kabul etmişlerdir.

GSGM yöneticilerinin örgüt içinde iletişimin amaçlar doğrultusunda tüm kanalların kullanılmasıyla etkili olabileceğini (% 74.29), işgörenlerle uygun yöntemler kullanılarak iyi ilişkiler kurulmasının faydalı olacağını (% 65.71) ve örgüt içinde resmi olmayan grupların örgüt için zararlı olmadığı sürece varlıklarının faydalı olacağı (% 67.14) görüşlerini çoğunlukla benimsedikleri görülmüştür.

Böylece GSGM yöneticileri genel olarak çağdaş yönetim anlayışına sahip, ancak denetimle ilgili konuda geleneksel yönetim anlayışını benimseyen ve işgörenlerin özel sorunları ve işgörenler arası sosyal ilişkilerin geliştirilmesiyle ilgili sorunlarda ise davranışçı yönetim anlayışına uygun bir yönetici tipi ortaya koymuşlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

GSGM Merkez Teşkilatında görev yapan yönetici konumundaki personelin iki bölümlü ankete verdikleri cevaplara göre, yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 81.43) yönetimde insan ilişkileri konulu bir eğitim faaliyetine katılmadıkları anlaşılmaktadır. Oysa spor yöneticisinin kurum amaçlarına ulaşmada bütün unsurları harekete geçiren ve örgüt içi ve dışı insan ilişkilerini düzenleyen, geliştiren, sevk ve idare eden (Bucher, s.10) kişi konumunda olmasından dolayı yönetimde insan ilişkileri konusuna ayrı bir önem verilmesi gerekmektedir. Mevcut durum GSGM içinde genel manada eğitimsel faaliyetlerin azlığını göstermesi bakımından Çimen tarafından yapılan araştırmayla paralellik arz etmektedir (Çimen, s.87). Bu noktada, mevcut durum, kamu kesiminde çalışan personelin hizmete yatkınlıklarını geliştirmek, değişim ve gelişime ayak uydurmalarını sağlamak ve daha sonraki görevlere hazırlamak için eğitilmelerinin zorunlu tutulduğu Devlet Memurları Kanunuyla (Gözübüyük, s.166) zıtlık teşkil etmektedir.

Araştırmaya katılan personelin sadece % 15.71'inin Beden Eğitimi ve Spor Bölüm, Yüksekokul veya Spor Akademilerinden mezun oldukları dikkat çekmektedir. Oysa, sporun bizzat sporun içinden gelenler tarafından yönlendirilmesi, sporun yönetiminde bilfiil sporcuların söz sahibi olmaları (İmamoğlu, s.25) gibi görüşler dikkate alındığında yukarıdaki tespit, spor örgütünün etkinliği açısından önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir örgütü amaçlara ulaştıracak yollar, araçlar ve imkanlar arasında seçim yapmayı gerektiren karar vermenin zor ve stresli bir iş (Eren, s. 129) olduğu düşünüldüğünde araştırmaya katılan yöneticilerin %65.71 gibi bir oranla yönetici katkısı ve ilgili astların önerileriyle kararların alınması gerektiğine inanmaları olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Örgüt içinde yönetsel makamlara verilmiş bir özellik olan yetkinin (Can, s.1 15) yöneticilerin ayrıntıların alt kademelere bırakılarak iş yükünü hafifletme, zamandan tasarruf etme ve astlara bireysel gelişme imkanı sağlayacak şekilde devredilmesi (İmamoğlu ve Çimen, s.56) faydalı bir yöntemdir. Eldeki araştırmada da yöneticiler (% 97.14) büyük çoğunlukla örgüt için faydalı olacak yolu benimsemeleriyle çağdaş bir yönetici anlayışı göstermişlerdir.

İşgörenlerin denetimi ile ilgili yöneticiler %61.43 gibi büyük bir çoğunlukla denetimlerin üstler tarafından ve gizlilik içinde yürütülmesi görüşünü paylaşmışlardır. Bu tutum Cem tarafından yapılan araştırmayla paralellik arz etmektedir (Cem, s.94). Buna göre, yöneticilerin denetimi en çok önemsenen bir işlev kabul ederek, denetimin gizlilik içinde ve üstlerce yapılması gerektiğine inanmaları, yöneticilerin bu konuda geleneksel yönetim anlayışı içinde oldukları izlenimini uyandırmaktadır.

Türkel tarafından yapılan araştırmada işgöreni özendirme, işgörenin gereksinmelerinin ve özendiricinin sunuluş şeklinin çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Türkel, s. 129). Eldeki araştırmada da işgöreni harekete geçirmede onların maddi ve manevi gereksinmelerini tam olarak karşılayacak şekilde davranmanın önemli olduğunun çoğunlukla benimsenmesi (%94.29) GSGM yöneticilerinin çağdaş yönetim anlayışına uygun bir düşüncede olduklarını göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, işgörenin işten kaçmasını önlemede cezalandırma yerine beşeri ilişkilerin önemli olduğunu belirten spor yöneticilerinin oranı % 32.86, işgörenin gelişme ve ilerlemesi için yardımcı öğelere başvurulması gerektiğini söyleyen yöneticilerin oranı ise % 64.29'dur. Cezalandırma ve ayıplayıcı yaklaşımların işyerinde düzeni bozucu ve verimi düşürücü bir etkiye sahip olduğu (Bilen, s.303) dikkate alındığında, spor yöneticilerinin yukarıdaki yaklaşımlarla çağdaş yönetim anlayışı ortaya koydukları söylenilebilir.

Türkel'e göre Türk Kamu Kesiminde "iş" bir özendirme aracı olarak kullanılmamaktadır. (Türkel, s.150). Eldeki araştırmada GSGM yöneticileri % 88.57'lik bir oranla işin sistemli bir şekilde kullanıldığında bir doyum ve özendirme aracı olduğu görüşündedirler.

Örgüt içindeki iletişim yazılı veya sözlü biçimde bir mesajın gönderilmesi ve olumlu veya olumsuz bir cevabın alınmasıyla noktalanmış bir çembere benzetilebilir. Bu çember bir noktadan kınırsa, yönetici, personelin sorun ve görüşlerini alamaması, çalışanların ilgi ve katılımın sağlanamaması ve karar vermede gerekli ve güvenilir bilgi elde edememesi gibi

sorunlarla karşılaşabilir (Bilen, s301; Railey ve Railey, s.59). Eldeki araştırmada da yöneticiler bu çemberin herhangi bir noktasından kırılmaması gerektiği görüşünü (%74.29) çoğunlukla kabul ederken, pek azımsanmayacak bir grup da (%18.57) iletişimin dikey bir yapıya sahip olması gerektiğini vurgulayarak geleneksel yaklaşım içinde bulunmuşlardır.

GSGM yöneticileri, işgörenlerin birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini geliştirmenin verimliliği olumlu yönde etkileyeceği görüşüne katılmaktadırlar (%75.71). Sosyal ilişkileri geliştirmenin verimliliği etkileyeceği görüşü davranışçı yönetim tarzını benimseyen yöneticilerce kabul görmektedir.

GSGM yöneticileri, işgörenlerin verimliliğini artırmada örgütün sadece fiziksel veya sosyo-psikolojik şartlarının yeterli olmayacağını, bunların bir bütün halinde düşünülmesi gerektiğini (%77.14) vurgulayarak çağdaş yönetim anlayışına sahip yöneticilerce kabul gören bir tutum içinde olduklarını göstermişlerdir.

Araştırmaya katılan yöneticiler işgörenlerin özel sorunlarıyla ilgilenilmesi gerektiğine (%65.71) büyük oranda inanırken, örgütü etkilediğinde ilgilenmesi gerektiğine (%34.28) inanlar da önemli bir çoğunluğu teşkil etmektedir. Bu sonuç Başaran tarafından yapılan bir araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir (Başaran, s.231)

GSGM yöneticilerinin çoğunlukla benimsedikleri (%78.57) "işgörenler örgüt içinde maddi ve manevi ihtiyaçlarının dengeli bir şekilde karşılanması için çalışırlar" görüşü Başaran (Başaran, s.213) tarafından yapılan bir araştırmadaki işgörenlerin işte biyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimleri için çalıştıkları (%79) tespitiyle paralellik göstermektedir. Bu soruya verilen cevapla GSGM yöneticileri çağdaş bir yönetici tipi ortaya koymuşlardır.

Başaran'ın yaptığı araştırmada yöneticilerin yarıya yakını örgüt içinde resmi olmayan gruplanmaların oluşmasını engellemek gerektiğine (%48) inanırken, yandan azı ise (%44) bu tip gruplanmalara engel olunmaması gerektiğini savunmuşlardır (Başaran, s.223). GSGM yöneticileri ise bu gruplar örgüte zarar vermiyorsa olsun (%67.14) görüşünü çoğunlukla paylaşırken, %27.14'lük bir kısım da bu tip gruplanmaların engellenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Grupların hayatın gerçekleri oldukları, örgüt içinde bunların önüne geçmenin zorluğu da dikkate alınarak söz konusu bu informal grupların örgütsel amaçlara yönlendirilmesi örgütsel etkinliği artıracaktır. Yöneticinin grupların nasıl oluştuğunu ve nasıl bir davranış içinde olabileceğini bilmesiyle de, oluşacak problemlerin önceden önlenmesine katkı sağlayarak amaçlara ulaşmada daha başarılı olabileceği (Yüksel, s.289) söylenebilir.

Gerçekte bir yönetim anlayışının veya liderlik biçiminin bir organizasyonun başlangıcından itibaren her koşulda geçerli olamayacağı bilinmektedir. Bir yönetici belirsiz ortamlarda yaptırımıcı, zamanla işlerin ve görevlerin belirginlik kazanmasıyla daha demokratik, ancak zorluklar, belirsizlikler ve kriz durumlarında ise koşullara bağlı olarak yönlendirici, yaptırımıcı ya da otokratik bir liderlik biçimi sergileyebilir (Üçok, s.76-77).

GSGM yöneticilerinin Tablo I'de yer alan tüm sorulara verdikleri cevaplara bakıldığında, yöneticilerin %11.22'si insan ilişkilerinde Geleneksel Yaklaşımı, %22.24 Davranışçı Yaklaşımı %66.53'ü ise Çağdaş Yaklaşımı benimsedikleri görülmektedir. Ancak, GSGM yöneticilerinin genel olarak Çağdaş Yönetim Anlayışını benimsemelerine karşın, anket

uygulanması esnasında spor yöneticileriyle yapılan görüşmelerde yöneticiler, insan ilişkilerinin ankete verdikleri cevaplardaki gibi olması gerektiğini, yani ideali yansıttıklarını, fakat uygulamada önemli farklılıklar bulunduğunu belirtmişlerdir Bu açıdan bakıldığında, yöneticilerin, insan ilişkilerinde olması gereken -ideal- yaklaşımları benimsemeleri ile modern yönetim anlayışı sergilediklerine, ancak uygulamada "önemli farklılıklar" olduğunu belirtmeleri ile de GSGM'nün yönetiminde geleneksel yaklaşımların etkinliğine işaret ettikleri sonucuna varılmaktadır.

KAYNAKLAR

1. BARON, R.A.; Behavior in Organization: Understanding and Managing The Human Side of Work, 2 nd. Edition, Allyn-Bacon Inc., Boston, London, Sydney, Toronto, 1986.
2. BAŞARAN, İ.E.; "Beş Bakanlıktaki Yönetmenlerin Yönetimde İnsan İlişkilerine İlişkin Tutumları", TODAİE yayınları, Yönetim Psikolojisi II, 11. Ulusal Sempozyumu, S.196-253,1981.
3. BİLEN, M.; Sağlıklı İnsan İlişkileri, 5.Baskı, Armoni Ltd. Yayınları, Ankara (Tarih Yok).
4. BUCHER, C.A.; Management of Physical Education and Athletic Programs, 9 th. Edition, Times Mirror/Mosby Collage Publ., St Louis, Toronto, Santa Clara, 1987.
5. CAN, H.; Organizasyon ve Yönetim, 3.Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara, 1994.
6. CEM, C.; Türk Kamu Kesiminde Üst Düzey Yöneticileri, Nitelikleri-İslevleri-Eğitim sorunları, TODAİE Yayınları, Ankara, 1976.
7. COLE, G.A.; Management Theory and Application, 4 th. Edition, DP Publ. LTD., London, 1993.
8. ÇİMEN Zİ Atama Etkinliklerinin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Personeli Üzerine Etkileri, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara, 1997.
9. EREN JE; Yönetim ve Organizasyon, 3. Baskı, Beta Basın Yayın A.Ş., İstanbul, 1996.
10. ERGUN, T.; Türk Kamu Yönetiminde Önderlik Davranışı, TODAİE Yayınları, Ankara, 1981.
11. GÖZÜBÜYÜK, Ş.; Yönetim Hukuku, 9. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 1996.
12. HICKS, H.G.; The Management of Organizations: A Systems and Human Resources Approach, 2 nd. Edition, McGraw-Hill Book Comp., New York, 1972.
13. İMAMOĞLU A.F.; "Fonksiyonel Açısından Spor Yönetiminin Anlam ve Önemi", G.Ü. Eğitim Fak. Dergisi, Cilt.8, sayı.1.s.21-34, 1992.
14. İMAMOĞLU, A.F.; ÇİMEN, Z.; "Spor Yöneticileri İçin Etkili Zaman Yönetimi", G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C.III, Sayı.1, S.51-58,1998.
15. KAYMAKÇIOĞLU3-: KılıçJL.: Zorlubaş, H.; Yöneticilik El Kitabı, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1985.
16. MIHÇIOĞLU.C: "Yönetimde insan ilişkileri", Sevki ve İdare Kursu Notları, Türk Belediyecilik Demeği yayınları, Ankara, 1969.
17. PENFIELD, V.; Örgütte Beşeri Münasebetler, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi (Çe:R.Taşçıoğlu), Ankara (Tarih yok).
18. PUGH, D.S.; Organization Theory, 11 th. Edition, Penguin Books Publ., New York, Victoria, 1982.
19. RAILEY, J.H. and RAILEY, P.A.; Managing Physical Education, Fitness and Sports Programs, Mayfield Publ. Comp., California, 1988.
20. SCHEIN, E.H.; Örgütsel Psikoloji, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını (Çev: A.Sağtör, S.Özalp), Eskişehir, 1976.
21. SCOTT, W.G.; Human Relation in Management: a Behavioral Approach, Richard D. Irwin Inc., Homewood, Illinois, 1992.
22. SİMON, H.A.; Administrative Behavior, 3 th. Edition, Macmillan Publ. Co., New York, London, 1976.
23. SİMSEK, M.S.; Yönetim ve Organizasyon, 2. Baskı, Damla Mat., Konya, 1996.
24. TÜRKEL, A.; "Üst-Ast ilişkileri Açısından Durumsal Liderlik", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, C.VI, sayı.2, S.72-78,1990.
26. WILKE, H.A.M.; MEERTENS, R.W.; Group Performance, Routledge Publ, London, New York, 1994.
27. YÜKSEL, Ö.; "İnsan İlişkileri Başarılı Yönetimin Anahtarı Olabilir mi?", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:1, Sayı:1, S.281-297,1989.

YAYIN KURALLARI

- 1- Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisinde Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerinin teorik ve uygulamalı alanına ilişkin araştırmalar ile yayın kurulunun uygun göreceği veya isteği üzerine hazırlanmış derleme yazılar yayımlanabilir. Konular şunlardır: Beden Eğitimi, Spor Eğitimi, Antrenman ve Hareket Bilimleri, Spor Yönetimi, Organizasyonu ve İşletmesi. Spor Sosyolojisi, Spor Psikolojisi. Sporcu Sağlığı, Spor Kültürü ve Tarihi, Spor Felsefesi
- 2- Dergiye gönderilen yazılar A4 daktilo kağıdına ve sahifelerin bir yüzüne iki satır aralıklı, sağda 2 cm, solda 3 cm boşluk bırakılarak elektrikli daktilo veya bilgisayar ile yazılmalıdır.
- 3- Makalelerde Türkçe ve İngilizce özetler ve anahtar kelimeler yer almalı, kaynakça dahil 8 daktilo sayfasını geçmemelidir. Yazılar iki kopya halinde ve yazarın açık adresi, telefonu varsa faks numarası eklenerek gönderilmelidir.
- 4- Gönderilen yazılarda sade bir Türkçe kullanılması gerekmektedir. Aşırı yeni veya aşırı eski kelimelere gerekmedikçe yer verilmemelidir. Türkçe ve yabancı dilde yerleşmiş spor terminolojisine özen gösterilmelidir.
- 5- Fotoğraflar siyah-beyaz olmalı, arkalarına numara verilerek ayrı bir zarfa konulmalıdır. Ayrıca, metin içerisinde fotoğrafların yerleşeceği yere not düşülmelidir.
- 6- Şekil, grafik ve tablolar ayrı bir kâğıda baskıya girecek şekilde çizilmiş veya yazılmış olarak gönderilmelidir.
- 7- Makalelerin her türlü sorumluluğu yazara aittir. Yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın geri gönderilmez. Yayınlanmasına, kısaltılmasına veya bölümler halinde yayınlanmasına yayın kurulu karar verir.
- 8- Yazar adı veya adları başlığın sağ altına gelecek şekilde birden çok yazar varsa alt alta yazılmalıdır. Yazarın veya yazarların adresi adının ve soyadının sonuna konulacak yıldızla birinci sahifenin alt kısmında gösterilmelidir.
- 9- Yazılar, yayın kurulunun belirleyeceği hakemler tarafından incelendikten sonra yayınlanacaktır.
- 10- Kaynakça yazar soyadlarına ve alfabetik sıraya göre yapılmalıdır. Kaynak gösterilirken kaynak numaraları metin içinde cümlenin bittiği yerde parantez içinde verilmelidir.